

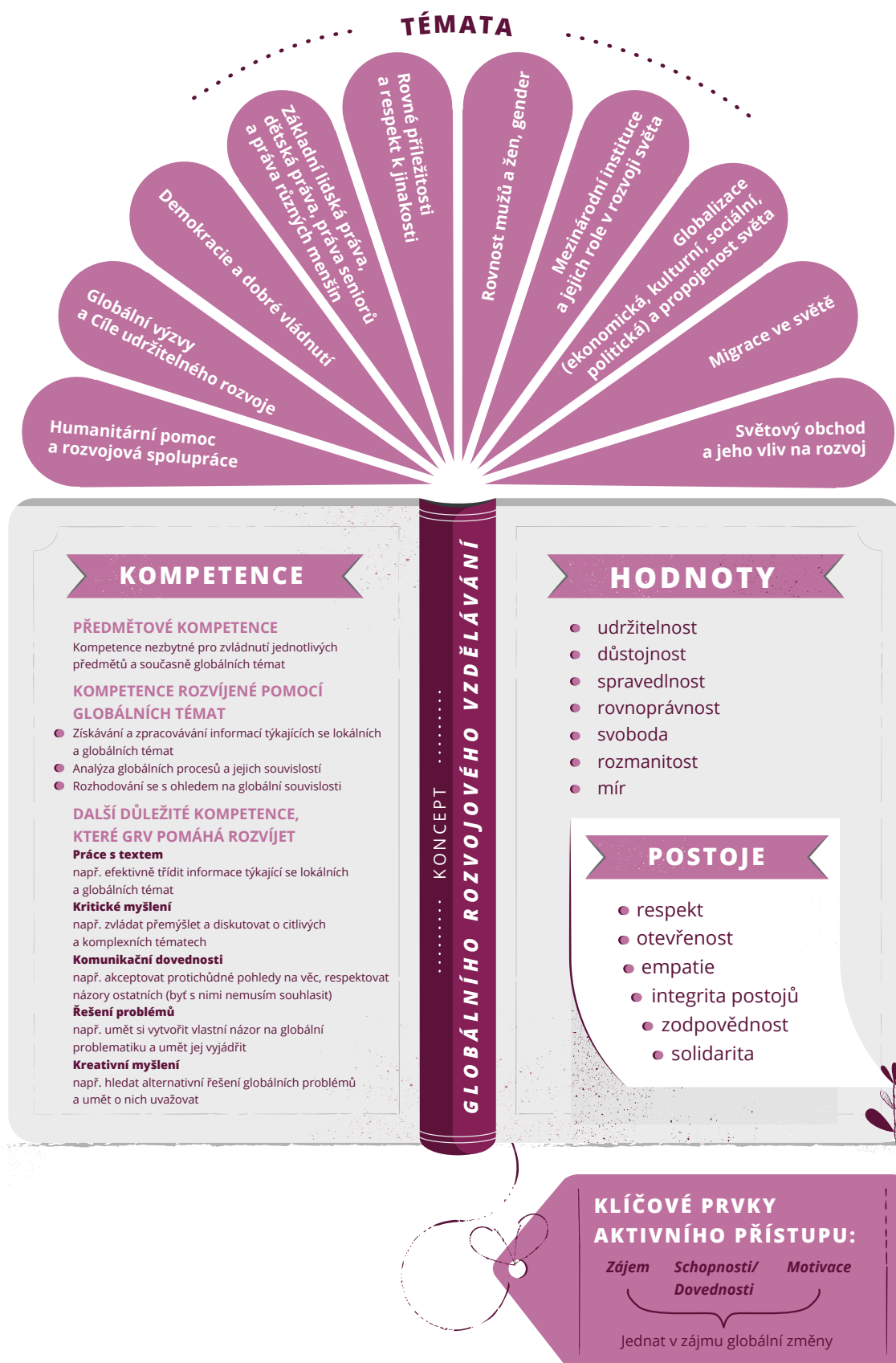

Když se řekne GRV

GLOBÁLNÍ TÉMATA VE VYBRANÝCH PŘEDMĚTECH

KONCEPT GLOBÁLNÍHO ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Publikace „Když se řekne GRV: Globální témata ve vybraných předmětech“ byla vytvořena jako prostředek pro učitele, pedagogické pracovníky a vzdělávací instituce, jak přinést globální témata k žákům v konkrétních předmětech. Objasňuje, proč se ve třídě zabývat globálními tématy, Cíli udržitelného rozvoje nebo kontroverzními otázkami. Představuje zážitkové učení a východiska globálních témat.

V praktické části poskytuje brožura čtenářům sadu 18 připravených plánů lekcí pro matematiku, přírodní vědy, geografii, etickou/náboženskou výchovu, občanskou výchovu, národní jazyk a anglický jazyk, kde jsou témata učebních osnov propojena s globálními problémy, jako je migrace, změna klimatu a rovnost žen a mužů.

V publikaci naleznete následující témata:

- ROZSAH GLOBÁLNÍHO ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ
- CITLIVÁ GLOBÁLNÍ TÉMATA
- VÝCHODISKA GLOBÁLNÍCH TÉMAT
- ZÁŽITKOVÉ UČENÍ
- PŘEDMĚTOVĚ ZAMĚŘENÉ PLÁNY VÝUKOVÝCH LEKCÍ

Publikace byla vytvořena v rámci mezinárodního projektu Global Issues-Global Subjects. Projekt byl realizován organizacemi věnujícími se globálnímu vzdělávání a globálnímu občanství v 9 evropských zemích. Během 3 let projektu bylo cílem oslovit a podporovat učitele, kteří mají zájem začleňovat globální témata do své výuky.

Publikace a všechny projektové materiály jsou výsledkem spolupráce partnerů, všech zapojených učitelů a podpory Evropské komise. Více vzdělávacích materiálů naleznete na www.bit.ly/GIGSpro.

Co je globální rozvojové vzdělávání?

Globální rozvojové vzdělávání (GRV) umožňuje, aby (nejen) žáci byli lépe připraveni na život v současném světě, jenž je čím dál tím více propojený, komplexní a proměnlivý. Cílem globálního rozvojového vzdělávání je tedy porozumění, jaký mám já (jakožto spotřebitel, občan apod.) vliv na svět a naopak, jak podoba současného světa ovlivňuje mě a můj život. Popisuje propojení kulturních, přírodních, ekonomických, sociálních, politických a technologických systémů na celém světě.

Čím se zabývá globální rozvojové vzdělávání?

- **Odhaluje příčiny a následky různých jevů,**
- **představuje perspektivy různých aktérů globálních procesů,**
- **věnuje se vnímání světa jako komplexního, dynamického a proměnlivého systému,**
- **rozvojem kreativního a kritického myšlení, změně postojů a hodnot,**
- **objevování toho, jaký mají globální procesy vliv na jednotlivce a zároveň, jaký má jednotlivec vliv na svět.**

Něco navíc ke GRV

Dokumenty týkající se GRV v angličtině:

- United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015
- PISA 2018 Global Competence Framework
- UNESCO, *Education for Sustainable Development Goals: learning objectives*, 2018
- UNESCO, *Learning to become with the world: Education for future survival*, 2020
- Gottlieb Duttweiler Institute, *Future Skills. Four scenarios for the world of tomorrow*, 2020
- Douglas Bourn, *The Theory and Practice of Global Learning*, 2014

Dokumenty týkající se GRV v češtině:

- <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/>
- MZV, Strategie globálního rozvojového vzdělávání na období 2018–2030, https://www.mzv.cz/file/3418207/Strategie_GRV_2018_2030.pdf
- Národní pedagogický institut ČR. Metodická podpora pro výuku témat globálního rozvojového vzdělávání. <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=4005>

Proč se ve škole věnovat globálnímu rozvojovému vzdělávání?

Globální rozvojové vzdělávání nám umožňuje lépe porozumět tomu, jakým způsobem jsou v současném světě propojeni jednotliví lidé, jednotlivá místa (a to i místa od sebe navzájem velmi vzdálená) i nejrůznější události. Napomáhá tak k orientaci v současném dění a umožňuje na něj reagovat a ovlivňovat jej.

Existuje řada důvodů, proč globální rozvojové vzdělávání začlenit do výuky*:

Protože připravuje žáky na svět, který bude jiný než ten, ve kterém jsme vyrůstali jako děti my.

Žáci: Můžeme řešit konkrétní problematiku hledáním nových alternativ.

Na těch globálních rozvojových tématech oceňuji, že do toho můžou prolnout veškeré obory, když se to tak vezme, protože vše souvisí se vším. Je tam spousta témat, je to hodně variabilní, barevné a zároveň asi je to taky věc, která se dá učit tisícero způsoby nebo se k ní dá přistupovat tisícero způsoby.

Je to příležitost k otevírání školy veřejnosti, komunikaci s komunitou, u dětí se buduje zájem o své okolí.

U žáků odkrývá GRV vlastní hodnoty, každý může být úspěšný, realizovat se ve své silné stránce.

Vychází z mé potřeby sdílení (se studenty, kolegy, rodinnými příslušníky) a potřeby se vzdělávat a vychovávat, GRV považuji za klíčovou oblast pro formování osobnosti mladého člověka.

GRV je učení pro život, má obrovský přesah a váhu, celospolečenskou i individuální, umožňuje rozvoj kritického myšlení a dovednosti spolupracovat a uvažovat v souvislostech, vede k zodpovědnému chování.

Společné téma mezi učiteli vytváří prostor pro posouvání učitelského týmu v jeho profesním rozvoji, budování a prohloubení vzájemných vztahů.

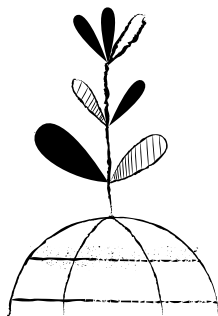
Školy hrají klíčovou roli v pomoci mladým lidem rozvíjet jejich globální kompetence prostřednictvím GRV. GRV učí studenty, jak mohou rozvíjet faktický a kritický pohled na dnešní svět, seznamuje je s tím, jak analyzovat různé kulturní přístupy, a v neposlední řadě je povzbuzuje v získávání zkušeností, které vedou k budování mezikulturních vztahů.

Zdroj: PISA 2018 Global Competence Framework,

<https://www.oecd.org/pisa/Handbook-PISA-2018-Global-Competence.pdf>

* Citáty pocházejí od pedagogů, žáků a dalších aktérů zapojených do projektu Global Issues-Global Subjects. Dále jsou použity citáty pedagogů zapojených do projektu Světová škola (<https://www.svetovaskola.cz/novinky/765-proc-se-venuujeme-grv>).

Citlivá globální témata

Mladí lidé se stávají plnohodnotnými členy společnosti, není však jasné, jaká je v rychle se měnícím světě čeká budoucnost. Víme však, že se budou potkávat se širokou škálou citlivých globálních témat. Je proto důležité, aby se v těchto citlivých globálních tématech orientovali. Díky tomu se z nich mohou stát globální občané zodpovědní za své jednání. Důležitým úkolem pedagogů je proto rozvíjet u žáků takové kompetence, které jim umožní tématu porozumět a utvořit si vlastní názor. Od pedagogů se přitom neočekává, že budou mít odpověď na vše, neexistují totiž žádné jediné správné nebo špatné odpovědi. Probírání citlivých globálních témat podněcuje samotné učitele k utváření vlastních názorů a k hlubšímu zkoumání těchto témat spolu s žáky.

CO TO JSOU CITLIVÁ GLOBÁLNÍ TÉMATA?

Jednoznačně definovat citlivá globální témata je prakticky nemožné, protože téma, které je v jedné společnosti zcela běžné a lze o něm mluvit otevřeně, může být zároveň v jiné společnosti považováno za velmi citlivé. Jedná se především o témata vzbuzující emoce. Proto je nezbytné jednotlivé pohledy na danou problematiku přizpůsobit třídě s ohledem na

citlivost daného tématu. Je také důležité zvážit postoj místní společnosti a rodičů, kteří mohou mít k probírání takových témat ve škole výhrady, a připravit si tak argumenty, **proč tato témata ve škole otevíráme, jakým způsobem a s jakým cílem**. Transparentní a srozumitelná komunikace může případné problémy vyřešit či minimalizovat.

Obecně mohou do citlivých globálních témat patřit témata, která:

→ 1 **radikálně rozdělují společnost – např. migrace, úsporná opatření, Brexit,**

→ 3 **mohou být viděna protichůdnými pohledy – např. historické události, palestinsko-izraelský konflikt,**

→ 2 **se týkají osobních hodnot a přesvědčení – např. rasismus, sexuální orientace, náboženství,**

→ 4 **budí emotivní reakce – např. trest smrti, testování na zvířatech, potraty.**

S jakými citlivými globálními tématy se setkáváte ve své škole? Co přesně je činí citlivými/kontroverzními?

Metody, které mohou být použity při práci s citlivými tématy:

1

Diskuzní metody

2

Dramatické techniky

3

Kritické myšlení

4

Práce s příběhy

5

Projektová výuka

6

Propojení s předmětovým specifikem

Kdy je možné pracovat s citlivými tématy ve třídě?

Týden globálního vzdělávání je celoevropská akce pořádaná od roku 1999 North South Centre při Radě Evropy, která je zaměřená na vzdělávací aktivity v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Věnuje se způsobům, jak ve vzdělávání přiblížit problém rovnosti, různosti a spravedlnosti mezi lidmi na lokální i globální úrovni. Hledá možnosti, jak prohloubit respekt a porozumění mezi různými kulturami. Podporuje vzdělávací aktivity, které vedou ke změně zažitých postojů a pomáhají nám cítit zodpovědnost za kvalitu života nejen v našem okolí, ale i v širším světovém kontextu. Může se jednat například o debaty, online festivaly, workshopy, kampaně na sociálních sítích, soutěže a další.

Zdroj: North-South Centre, <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/more-information>

Mezinárodní dny jsou další příležitostí, jak začlenit citlivá a kontroverzní témata do výuky. Tyto mezinárodní dny v průběhu celého roku poukazují na konkrétní události či témata, která si zaslouží pozornost, a věnují se zásadním výzvám globálního společenství. Pedagogové jsou povzbuzováni k tomu, aby se věnovali těmto tématům a kontroverzním otázkám s nimi spojeným.

Mezinárodní den žen a dívek ve vědě
(11. února)

Den nulové diskriminace (1. března)

Mezinárodní den míru (21. září)

Mezinárodní den proti chudobě (17. října)

Zdroj: United Nations' International Days,
<https://www.un.org/en/sections/observances/internationaldays/>

Východiska globálních témat

Složitě a často kontroverzní globální problémy jsou rysem 21. století. Tato témata mohou být obtížně pochopitelná také pro dobře informované dospělé lidi. U výuky globálních témat není možné vědět nebo naučit vše, proto může být pro výuku přínosné pracovat s přehledem (východisky*) nejdůležitějších globálních problémů. Učitelé si tak mohou vybrat „upřednostňovaný problém“ z východisek globálních témat a vytvořit vlastní výukovou lekci nebo využít dostupných výukových materiálů. Východiska mohou povzbudit pedagogy i žáky k analýze globálních témat prostřednictvím kritického myšlení. Klimatická změna, gender a migrace patří k tématům, která jsou považována za kontroverzní či citlivá a níže k nim uvádíme možná východiska.

Klimatická změna

Východiska k tématu

1. **Definice.** Klimatická změna je dlouhodobé a výrazné zvýšení průměrné globální teploty Země, které způsobuje změnu ustálených projevů počasí. Podle některých odhadů se průměrná globální teplota koncem 21. století zvýší o 4 °C, což by mohlo znamenat neudržitelný stav pro vyspělou civilizaci a vést k výraznému snížení počtu lidské populace a vyhynutí mnoha dalších živočišných i rostlinných druhů organismů. Cíl OSN je zachovat růst teploty o 2 °C.

***Příklad výukového cíle:** Žáci dokáží vysvětlit, jak významnou hrozbu klimatické změny potenciálně představují pro život na Zemi. Jsou si vědomi toho, že rychlost, s jakou klimatické změny nastávají, překračuje většinu vědeckých prognóz.*

2. **Vliv lidské populace.** 97 % vědců se shoduje na tom, že lidé jsou hlavní příčinou dnešních klimatických změn. Nicméně, klima Země se měnilo vždy, a proto se hrstka klimatologů stále domnívá, že současný vývoj je přirozený. Nárůst teploty je ale rychlejší než kdy v historii.

* Východiska jsou upravena z anglických originálů. Vytvořil je tým odborníků na globální rozvojové vzdělávání z Leeds Development Education Centre pod vedením Adama Ransona. Podklady k východiskům v ČJ najdete na <https://getupandgoals.cz/vychodiska-temat>

Příklad výukového cíle: Žáci chápou, že se vědci převážně shodují na tom, že klimatické změny, ke kterým v současnosti dochází, jsou způsobeny člověkem a spalováním fosilních paliv. Jsou si také vědomi toho, že existují i jiné přístupy k této problematice.

3. **Jak to funguje:** Skleníkové plyny přítomné v atmosféře (například CO₂) zachycují sluneční záření a zadržují jej ve formě tepla. **Konzumní společnost** je závislá na energii získané ze spalování fosilních paliv (zemědělství, auta, letadla, továrny, stavebnictví, vaření, vytápění, počítačové ukládání a přenos dat).

Příklad výukového cíle: Žáci vidí souvislost mezi konzumem lidské společnosti a klimatickými změnami. Dokáží vysvětlit proces, který vede ke klimatickým změnám, a vyjmenovat některé činnosti člověka, které způsobují změny klimatu.

4. Většina skleníkových plynů uvolňovaných do atmosféry kvůli činnosti člověka pochází z výroby energie a zboží v rámci **průmyslového hospodářství** bohatého **globálního severu**. Tato činnost je výsledkem globálního ekonomického systému, který je založen na spotřebě. Většina lidí **globálního jihu** však spotřebovává a využívá jen málo z celkové využívané energie.

Příklad výukového cíle: Žáci dokáží popsat souvislost mezi rozvojem průmyslu v minulosti a současnými změnami klimatu. Chápou, že existuje spojitost mezi světovou ekonomikou a mírou spotřeby.

5. **Dopad klimatických změn na životní prostředí** můžeme vidět v nárůstu globálních teplot, oteplování oceánů, zvyšování hladin moří a v extrémních výkyvech počasí. **Dopad na lidi, živočichy a rostliny.** Změny klimatu mohou mít extrémní důsledky pro lidstvo a ostatní formy života na Zemi. Momentálně změny nejvíce pocítují miliony lidí žijících zejména v rozvojových zemích v oblasti tropů a subtropů, komunity žijící na pobřeží, ostrovní státy a jiné oblasti s nízkou nadmořskou výškou a živočichové žijící ve volné přírodě (zejména v Arktidě). Dopad klimatických změn však brzy začneme pocítovat my všichni. Miliony farmářů v rozvojových zemích, kteří nezpůsobili tento problém, se pokoušejí přizpůsobit teplejšímu klimatu a změnám v distribuci a množství srážek. Díky neúrodě jsou lidé nuceni migrovat, vytváří se tak nový fenomén tzv. klimatických uprchlíků.

Příklad výukového cíle: Žáci dokáží vyjmenovat různé důsledky klimatických změn a jejich vliv na lidi, živočichy a rostliny. Studenti jsou schopni vysvětlit, jak a proč změny klimatu ovlivňují některé oblasti a komunity více než jiné.

6. **Diskuze o budoucnosti.** Klimatické změny se stupňují, všeobecně panuje názor, že se momentálně nacházíme pouze v počáteční fázi, jejíž dopad je prozatím poměrně malý. Většina vědeckých odhadů předpovídá mnohem drastičtější změny, z nichž některé budeme moci pocítit již během našeho života. Problematika klimatických změn otevřela diskuzi o jejich hlavní příčině – **lidské spotřebě**. Jeden z faktorů, který je momentálně zkoumán, je vztah mezi spotřebou a ekonomickým růstem.

Příklad výukového cíle: Žáci chápou, že klimatické změny budou mít vliv na jejich budoucnost a budoucnost veškerého života na Zemi. Jsou si vědomi, že existuje více možností, jak se bude situace vyvíjet.

7. **Řešení klimatických změn.** S ohledem na hrozící katastrofické důsledky klimatických změn vědci nabádají světové lídry, aby přijali předběžná opatření a začali řešit hlavní příčiny (tzn. lidskou spotřebu a závislost na fosilních palivech) dříve, než bude příliš pozdě. Boj proti změnám klimatu probíhá na několika úrovních: **individuálně** u jednotlivců, **v kolektivu** (lidé jednají společně) a **na vládní úrovni**, přičemž vlády jednají samostatně i kolektivně v rámci Organizace spojených národů (OSN). Jedním z řešení je **změna životního stylu**, která však bude znamenat, že se budeme muset zaměřit na rozpor mezi **zvyšováním povědomí o problému** a reálnými **osobními změnami chování**.

Příklad výukového cíle: Žáci rozumí, že kroky v boji proti klimatickým změnám probíhají na třech úrovních. Dokáží vysvětlit, proč je nezbytné podnikat kroky na všech těchto úrovních.

8. **Zachycování CO₂ a snižování emisí.** Vzhledem k důkazům poukazujícím na spalování fosilních paliv jako jednu z hlavních příčin změn klimatu se jednotlivé státy začínají přeorientovávat na využívání obnovitelných zdrojů energie. Obnovitelná energie pochází z přírodních zdrojů (např. vody, větru a slunce), které nelze vyčerpát. Větrné turbíny a solární panely vyrábějí energii, která může napájet celé komunity, ale i jednotlivé domovy. Další velice důležitý krok ke snížení produkce CO₂ je snížení spotřeby obecně.

***Příklad výukového cíle:** Žáci dokáží vysvětlit, proč je vývoj nových forem obnovitelných zdrojů energie zásadní pro zpomalení klimatických změn. Žáci jsou schopni uvést příklady obnovitelných zdrojů energie.*

9. **Boj proti změnám klimatu.** 195 vlád se zavázalo k boji proti změnám klimatu podpisem Pařížské dohody v roce 2015, která má za cíl posílit schopnost jednotlivých zemí vyrovnat se s důsledky klimatických změn a klade důraz na podniknutí společných kroků vedoucích k omezení růstu globální teploty. Mnoho **jednotlivců** sleduje svou **uhlíkovou stopu** a snaží se omezit svou spotřebu: používají a nakupují méně (snižují množství vyprodukovaného odpadu, snaží se nevyhazovat jídlo, nakupují méně oblečení, používají obnovitelné zdroje energie a elektromobily, vysazují stromy a obnovují tak propady uhlíku). **Kolektivní reakce:** existuje mnoho skupin bojujících proti změnám klimatu, zejména prostřednictvím kampaní či lobbování. Také organizace zemědělců po celém světě podnikají kroky, firmy reagují na tuto „poptávku“ tím, že poskytují výrobky a služby šetrnější k životnímu prostředí (např. energie).

***Příklad výukového cíle:** Žáci chápou, že mezinárodní dohody musí být podpořeny individuálními i kolektivními kroky a že je nepravděpodobné, že by daný problém vyřešily státy jednotlivě. Žáci dokáží vysvětlit pojem uhlíková stopa a dokáží uvést příklady konkrétních činností, které mohou lidé udělat pro snížení své spotřeby. Žáci umí vysvětlit, jak důležitou roli v boji proti změnám klimatu hrají kolektivní kroky, a dokáží uvést příklady úspěšných kroků.*

Migrace

Východiska k tématu

1. **Migrace** je přirozeným rysem lidského chování, který úzce souvisí s provázaností našeho světa. Moderní lidé pochází z Afriky, odkud poprvé migrovali do celého světa zhruba před 120 000 lety. My všichni jsme jejich potomky.

***Příklad výukového cíle:** Žáci chápou, že migrace je globální proces, který byl vždy charakteristickým rysem lidského (i zvířecího) chování. Vědí, že všichni lidé jsou potomky migrantů, včetně jejich rodiny a jich samotných.*

2. **Příčiny migrace.** V některých případech je migrace věcí volby, lidé se rozhodnou migrovat např. za lepšími životními podmínkami, jindy jsou lidé nuceni migrovat např. kvůli válce či klimatickým změnám. Vlivy jako válka, chudoba nebo nedostatek služeb nutí lidi opustit zemi (tzv. push faktory). Naopak vlivy jako zaměstnání, bezpečí, nízké riziko přírodních hrozeb či lepší půda přitahují lidi do jiné země (tzv. pull faktory). Uprchlíci jsou nuceni utéct ze země kvůli konfliktům, perzekuci či násilí. Politické, sociální, environmentální a ekonomické faktory (např. diskriminace, práce, ekonomická nerovnost mezi zeměmi) mohou zapříčinit vznik tzv. migračních proudů. 98 % obyvatel USA se tam přistěhovalo během posledních 500 let, zejména z ekonomických důvodů. Každý migrant má svůj příběh.

***Příklad výukového cíle:** Žáci chápou, že existuje mnoho důvodů k migraci, umí vyjmenovat několik hlavních push a pull faktorů. Žáci znají různé typy migračních proudů, umí popsat příklady politických, sociálních, environmentálních a ekonomických příčin migrace.*

3. V průběhu historie jsme se mohli setkat jak s **dobrovolnými**, tak i **nedobrovolnými** (násilnými a „vynucenými“) **migračními proudy**. Transatlantický obchod s africkými otroky je příkladem vynucené migrace asi 12,5 miliónů lidí.

Příklad výukového cíle: Žáci rozumí charakteristikám dobrovolného a nedobrovolného (až nuceného) typu migrace. Umí vyjmenovat klíčové migrace v průběhu historie, jako např. migrace z Afriky, migrace do Ameriky či transatlantický obchod s otroky.

4. Migrace v dnešní době je úzce spjata s **historickými událostmi**. Násilná evropská kolonizace části Asie a velké části Afriky a Ameriky během 15. až 20. století přešla ve 20. století v dobrovolnou migraci do Evropy.

Příklad výukového cíle: Žáci chápou spojitost mezi historickými událostmi (dávnými i nedávnými) a současnou migrací.

5. Hlavní **hnací silou migrace** jsou propastná nerovnost mezi zeměmi a klimatické změny. Někdy se stává, že se celá rodina dostane do dluhů, aby pomohla jednomu členu rodiny emigrovat. Doufají, že vybraný člen splatí dluh a také pošle domů obnos peněz, který pomůže rodině financovat základní potřeby jako zdravotní péči, školné nebo jídlo, což by si v opačném případě rodina nemohla dovolit.

Příklad výukového cíle: Žáci jsou si vědomi, že migrace z chudého globálního jihu do zemí bohatého globálního severu je důsledkem nerovných podmínek ve světě. Umí vysvětlit spojitost mezi migrací a změnou klimatu.

6. Migrace probíhá **uvnitř státu nebo mezi státy**. V dnešní době největší mezinárodní migrační proudy zahrnují migraci z bohatých zemí severu do jiných bohatých zemí a z chudších oblastí jihu do jiných méně chudších oblastí (sever-sever, jih-jih). Většina migrace je krátkodobá, přistěhovalci se po čase vrací do země, odkud pochází. Odhadem 258 miliónů lidí žije v zemi, kde se nenarodili, což činí přibližně 3,6 % světové populace (OSN 2017).

Příklad výukového cíle: Žáci ví, že migrace je neustálý proces, který probíhá na lokální, státní a mezistátní úrovni. Žáci umí popsat globální migrační proudy, např. z Číny do Afrických zemí; z jihovýchodu Asie na Střední východ.

7. **Dopady migrace.** Migrace představuje pro hostitelské země či komunity jak výzvu, tak benefity. Pro již zaběhnuté komunity může být obtížné adaptovat se na lidi, kteří mají jiné zvyky, a mohou mít obavy, že toto soužití bude mít negativní vliv na jejich životy. Zejména hovoříme o obavách z „přelidnění“ a obavách z omezeného přístupu k pracovním místům a bydlení. Migranti přinášejí benefity jako více bohatství, pracovní síly nebo nové nápady, ovšem pro zemi původu může migrace znamenat také ztrátu schopných pracovníků. Na druhou stranu mohou emigranti do své země původu posílat peníze na podporu svých rodin.

Příklad výukového cíle: Žáci umí vysvětlit a uvést příklady, jaké výzvy a benefity přináší migrace hostitelským komunitám. Žáci umí popsat, jakým způsobem může díky migraci profitovat či strádat země původu, hlavně jde o země rozvojové.

8. Výsledkem procesu migrace je vznik **kulturně rozmanité společnosti**. Taková společnost dochází častěji k sebereflexi vlastního způsobu života a uvědomuje si, co je diverzita. Migrace dále vyvolává otázky ohledně toho, jak vnímáme „sebe“ a „ty druhé“. Migranti musí často čelit předsudkům a diskriminaci. Některé země se snaží předejít této diskriminaci a chránit lidská práva prostřednictvím zavedení nových zákonů o rasové rovnosti. Vlády využívají různých strategií, aby usnadnily integraci přistěhovalců komunit.

Příklad výukového cíle: Žáci si uvědomují, že migrace vyvolává otázky o tom, jak vnímáme „sebe“ a „ty druhé“.

9. **Vyobrazení přistěhovalců.** Migrace je díky svému kontroverznímu charakteru médii často prezentována emotivním způsobem. Neobjektivní popis migrantů a migrace jako takové může vést k rostoucímu napětí mezi komunitami, strachu z odlišnosti a vlně rasismu a diskriminace.

Příklad výukového cíle: Žáci na příkladu migrace popíší, jak jednotlivá média zobrazují stejné informace a jak mohou ovlivňovat veřejné mínění.

Gender

Hlavní myšlenky

1. **Gender?** Sociální pohlaví (gender) není to samé, co biologické pohlaví (biologické vlastnosti mužů a žen). Jedná se o definici mužů a žen tak, jak si ji vytváří sama společnost. Ve zkratce to znamená, že biologické pohlaví je něco, s čím jsme se už narodili, a sociální pohlaví je to, o čem se teprve v průběhu života učíme. Ženské a mužské role většinou určuje kultura. Jak muži, tak i ženy se učí příslušným normám a žádoucím chování, které odráží společnost a vztahy, jež byly budovány po tisíce let. Tyto role se nezdídky promítají i do legislativy. Ve více než 150 zemích nalezneme alespoň jeden zákon, který diskriminuje ženy. Jedinec své sociální pohlaví vnímá jako svou vlastní identitu (hluboce zakořeněné vnitřní vnímání sebe sama) a zároveň i své vlastní „pohlavní vyjádření“ (jak prezentuje své sociální pohlaví svému okolí a jak ho naše společnost, kultura, komunita a rodina vnímají, jak se k nám na jeho základě staví a jak naše sociální pohlaví ovlivňují).

***Příklad výukového cíle:** Žáci jsou schopni vysvětlit, co se rozumí pod pojmem „sociální pohlaví“, včetně typického chování, které je mužům a ženám vštěpováno, a rozdílů mezi sociálním a biologickým pohlavím. Žáci jsou schopni vysvětlit, co znamená „pohlavní identita“ a „pohlavní vyjádření“.*

2. **Genderové normy.** Velmi se liší v závislosti na kultuře, náboženství a komunitě. Genderové normy se jedincům vštěpují už od útlého věku. Jde o standardy a očekávání společnosti, kterým se mají muži a ženy podřizovat. Ženské a mužské role si vytváří sama společnost. To vede k ženským a mužským stereotypům (neboli genderovým stereotypům). Tyto stereotypy mají vliv na každou ženu a každého muže, například co se týká dostupnosti zaměstnání nebo volby způsobu života. Hybateli změn v oblasti genderových norem jsou kupříkladu ekonomické změny, šíření komunikačních technologií nebo činnost vlády (právní reformy, politické reformy či šíření vzdělání). Pro ilustraci můžeme uvést například Demokratickou republiku Kongo, která v roce 2016 reformovala své rodinné právo. Vdané ženy díky tomu získaly právo najít si zaměstnání, otevřít si bankovní účet nebo začít podnikat, aniž by k tomu potřebovaly svolení manžela. Společenské změny i změny v tom, jak lidé smýšlí, jsou často začátkem a předchází samotným změnám v legislativě. Například hnutí sufražetek a události první světové války vedly k tomu, že v mnoha evropských zemích, jako například v Polsku, Německu, Spojeném království, Rakousku, atd., bylo ženám přiznáno volební právo. Pokrok ve změně genderových norem ale nicméně nepředstavuje nutně lineární proces. Ve starověku existovaly společnosti, kde měly ženy mnohem více moci a práv (například v Egyptě), což se ale v dalších obdobích změnilo. Nové technologie (kupříkladu pluh) měly za následek jak negativní, tak i pozitivní vliv na rovnost mužů a žen.

***Příklad výukového cíle:** Žáci dokáží vysvětlit, v jakých ohledech jsou ženy znevýhodňovány a co znamená platová nerovnost. Dokáží popsat diskriminaci na základě pohlaví a její následky, včetně toho, jak legislativa některých států ženy diskriminuje a omezuje jejich práva. Žáci jsou schopni vyjmenovat orgány a organizace v rámci státu a v rámci OSN, které mají za cíl dosáhnout rovnosti mužů a žen.*

3. **Koncepty založené na pohlaví. Rovnost mužů a žen** znamená snahu dosáhnout toho, aby každý z nás měl stejné možnosti, postavení, stejná práva a rovnocenný přístup k prostředkům a službám. Aby ale bylo možné toto zajistit, je někdy potřeba, aby vlády zaváděly novou politiku a strategie, které se zaměří na historické a společenské znevýhodňování žen. Takový přístup nazýváme **rovné zacházení**, což znamená, že s každým je ve společnosti jednáno rovnocenně, nezávisle na pohlaví. Rovné zacházení by mělo vést k rovnosti mužů a žen.

***Příklad výukového cíle:** Žáci chápou rozdíl mezi rovností mužů a žen a rovným zacházením. Jsou schopni vysvětlit, proč je k tomu, aby byly ženám i mužům zajištěny rovné podmínky, potřeba zavádět novou politiku, která se bude zaměřovat na historické a společenské znevýhodňování žen. Jsou schopni uvést jejich příklady.*

4. **Ženy a nerovnost mužů a žen.** Na celém světě jsou ženy historicky a společensky znevýhodňovány. Toto se rovněž promítá do nedostatku ekonomických příležitostí a rozdílné výše platů. Dle průzkumu Světového ekonomického fóra z roku 2016 mají ženy o 32 % méně příležitostí a možností dosáhnout úspěchu než muži¹. Ženy vykonávají celkem 75 % veškeré neplacené práce ve světě. Ve Spojeném království vyplácí mužům 74 % firem vyšší finanční ohodnocení než ženám. Toto označujeme jako platovou nerovnost. I když není **platová nerovnost** protizákonná, může poukazovat na diskriminaci v rámci daného podniku. Rozdíly v příjmech mezi muži a ženami se neustále zvětšují, a to i navzdory tomu, že kdyby se nám je podařilo vyrovnat, mohli

bychom tím zvýšit své národní bohatství (HDP)². Světové roční HDP by vzrostlo o 28 biliónů dolarů, tedy o 26 %³. V roce 2018 se Island stal první zemí, která zákonem zakázala vyplácet vyšší finanční ohodnocení mužům než ženám.

Dále se setkáváme s **diskriminací na základě pohlaví**, což znamená, že se ženy ocitají v nejistých, málo placených zaměstnáních, přičemž jen hrstka z nich má možnost postoupit na vyšší pozice (například na ředitelské posty nebo do politiky). Rozdíly v přístupu k mužům a ženám najdeme v legislativě jak v **rozvojových**, tak i ve **vyspělých** zemích. V celkem 18 zemích potřebují ženy svolení manžela, aby si mohly najít zaměstnání⁴. Diskriminace na základě pohlaví může být ještě zvýšena v kombinaci s jinými druhy diskriminace, jako je například rasismus nebo diskriminace na základě třídní příslušnosti. Toto nazýváme **intersekcionalita**. Z toho důvodu vlády některých států přijaly tzv. strategie rovnosti, které se zaměřují na všechny druhy diskriminace (například Spojené království v roce 2010).

Organizace spojených národů se nerovností mužů a žen zabývá v rámci svého programu Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). Cíl č. 5 zní: „Dosáhnout rovnosti mužů a žen a posílit postavení všech žen a dívek prosazováním ženských práv, posílením ekonomického postavení žen a snižováním chudoby.“⁵ UN Women je organizace OSN, která vznikla za účelem podpory tohoto cíle.⁶

Příklad výukového cíle: Žáci dokáží vysvětlit, v jakých ohledech jsou ženy znevýhodňovány a co znamená platová nerovnost. Dokáží popsat diskriminaci na základě pohlaví a její následky, včetně toho, jak legislativa některých států ženy diskriminuje a omezuje jejich práva. Žáci jsou schopni vyjmenovat orgány a organizace v rámci státu a v rámci OSN, které mají za cíl dosáhnout rovnosti mužů a žen.

5. **Násilí na základě pohlaví.** Oběťmi násilí na základě pohlaví se mohou stát jak muži, tak ženy. Je ale všeobecně známo, že ve většině případů jde právě o ženy a dívky. Mezinárodní organizace se často zaměřují na násilí páchané na této skupině, a to zejména kvůli skutečnosti, že jsou jím ženy a dívky nejvíce ohroženy a nemohou se mu ani vyhnout a ani mu utéci. K násilí na základě pohlaví dochází následkem **nerovných mocenských vztahů mezi muži a ženami** a setkáme se s ním v celém světě. Jedná se o porušení lidských práv, která ženám a dívkám náleží. Násilí na základě pohlaví má negativní vliv na sexuální a reprodukční zdraví žen, protože v jeho důsledku výrazně více žen než mužů trpí **HIV/AIDS**. Některé kultury a tradice mají rovněž negativní vliv na ženy a dívky, a to kvůli škodlivým praktikám, jako jsou mrzačení ženských pohlavních orgánů⁷ a dětské sňatky. Každý rok je provdáno více než 12 milionů dívek, které ještě nedosáhly 18 let. Dětské sňatky ohrožují jejich životy a zdraví a omezují jejich šance na dobrou budoucnost. Dívky, které jsou ke sňatku přinuceny, většinou odejdou ze školy a ještě ve svém adolescentním věku otěhotní, což sebou nese jisté porodní komplikace. Každý rok se 13 milionů dívek stane obětí obchodu s lidmi, většinou za účelem sexuálního vykořisťování⁸.

Příklad výukového cíle: Žáci dokáží vyjmenovat různé příklady problémů souvisejících s pohlavím, kterým ženy po celém světě čelí. Jsou schopni popsat, co je příčinou násilí na základě pohlaví, a chápou, že ženy a dívky patří do nejzranitelnější skupiny. Žáci jsou schopni popsat některé škodlivé praktiky, které cílí na ženy a dívky, a čeho jsou tyto praktiky následkem.

6. **Organizace hájící práva žen.** Zastánci ženských práv se objevovali již před 2 400 lety. Řecký filozof Platón tehdy ve svém díle Ústava tvrdil, že by měl být zřízen systém péče o děti, který by tak ženám umožnil vstoupit do armády. Mnoho žen samotných, jako Christine de Pizan, která v 15. století hlasitě kritizovala misogynii, nebo Sojourner Truth ve století 18., bojovalo za ženská práva. Na konci 18. století napsala Mary Wollstonecraft významné dílo Obrana práv žen. Feminismus znamená prosazování práv žen na základě rovnosti pohlaví. Feministické skupiny se mnohdy podílejí na výzkumech, politice a prosazování práv a snaží se tak bojovat proti hlavním příčinám nerovnosti mužů a žen. Některé feministky označují patriarchální systém za utlačovatele žen. I muži mohou být feministé a prosazovat změny.

Příklad výukového cíle: Žáci chápou, co je feminismus, proč toto hnutí začalo a za co feministky bojují. Žáci chápou, že všechny společnosti procházejí dynamickými kulturními změnami následkem vnitřních procesů, které mnohdy podporují mezinárodní organizace. Jsou schopni uvést příklady, například některé místní nebo národní organizace bojující za ženská práva.

¹ World Economic Forum, Global Gender Gap Index 2017 <https://www.bbc.com/news/world-41844875>

² World Economic Forum, Global Gender Gap Index 2017 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf

³ <https://www.mckinsey.com/mgi/overview/in-the-news/the-economic-benefits-of-gender-parity>

⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2015/11/18-countries-where-women-need-their-husbands-permission-to-get-a-job/>

⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

⁶ <http://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women>

⁷ Minimálně 200 milionů žen a dívek prošlo mrzačením pohlavních orgánů (UNICEF, 2018)

⁸ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf ; <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1080/00243639.2017.1387471>

7. **Mezinárodní scéna. Organizace spojených národů** se nerovností mužů a žen zabývá v rámci svého programu Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). Cíl č. 5 zní: „Dosáhnout rovnosti mužů a žen a posílit postavení všech žen a dívek prosazováním ženských práv, posílením ekonomického postavení žen a snižováním chudoby.“⁹ UN Women je organizace OSN, která vznikla za účelem podpory tohoto cíle.¹⁰ **Akční vlády** různých zemí spolupracují na tom, aby měly ženy a dívky přístup ke vzdělání, zdravotní péči a odpovídající práci. Nedostatků v těchto oblastech se týkají zejména rozvojových zemí. V některých zemích se můžeme setkat s ministerstvem žen nebo ministerstvem rovnosti mužů a žen. „Klíč k rovnosti mužů a žen nespočívá v hospodářské síle země, ale spíše v politické vůli její vlády.“ Van der Gaag, 2008. **Místní scéna:** Mnoho jednotlivců i místních a mezinárodních organizací se snaží dosáhnout změn. Mezi ně patří například WEDO (Ženská organizace pro životní prostředí a rozvoj). Dále mezi nimi najdeme spisovatelky, jako je Chimamanda Adichie, Ting Ling, Maya Angelou, aktivistky jako Malála Júsfuzaj a Wangari Maathai, političky jako Ellen Johnson Sirleaf, Bénazír Bhutto, Vigdís Finnbogadóttir, Mary Robinson, Michelle Bachelet, právničky jako Šírín Ebadi, producentky, jako je Deniz Gamze Ergüven, a další ženy všech možných profesí.

***Příklad výukového cíle:** Žáci jsou schopni uvést příklad globálního rámce, který se snaží prosazovat rovnost mužů a žen. Jsou schopni popsat, jakým konkrétním problémům ženy a dívky v nerovné společnosti čelí. Žáci jsou schopni uvést příklady žen a mužů (na místní, národní a mezinárodní úrovni), kteří bojují za ženská práva (jak historické, tak i současné osobnosti), například laureáty/ky Nobelovy ceny.*

8. **Rozvojové výhody, které s sebou přináší rovnost mužů a žen.** Rovnost mužů a žen snižuje chudobu, dětskou úmrtnost a podporuje rozvoj. Státy jako Bangladéš podporují zapojení žen do pracovního procesu. Pokud si povedou tak jako doposud, jejich procento zaměstnaných žen se zvedne z 34 na 82 %, přičemž se jejich HDP zvýší o 1,8 %¹¹. Bylo prokázáno, že vzdělání dívek zvyšuje míru přežití dětí a žen a zlepšuje jejich obecný zdravotní stav. Zvyšuje dále i věk, ve kterém se dívky vdávají nebo otěhotní, posiluje postavení žen jak doma, tak na pracovišti, a dokonce pomáhá řešit změny klimatu¹². Co se celého světa týká, u političek je mnohem pravděpodobnější, že budou podporovat rovnost mužů a žen, bývá u nich méně pravděpodobné, že se zapletou do korupce, a pokud jde o řešení problémů, bývají schopnější spolupráce než muži.

***Příklad výukového cíle:** Žáci chápou fakt, že rovnost mužů a žen společnosti prospívá více než pouhé posilování postavení žen a dívek. Je prospěšná širší společnosti a má pozitivní vliv na mezinárodní rozvoj. Jsou v textu schopni rozpoznat předsudky na základě pohlaví.*

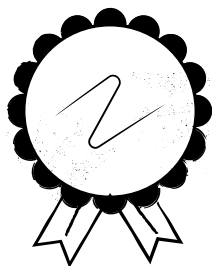
⁹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

¹⁰ <http://www.unwomen.org/en/about-us/about-un-women>

¹¹ <http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2015/09/10/discriminating-against-women-keeps-countries-poorer>

¹² <https://thecircle.ngo/six-positive-impacts-educating-girls/>

Zážitkové učení

„Naučili jsme se spolupracovat, komunikovat a dohodnout se na různých věcech.
Je také důležité naučit se dělat kompromisy při domluvě, protože jinak by
k realizaci třeba vůbec nedošlo.“

Žáci zapojení do projektu žákovských kampaní Global Issues – Global Subjects

Co přináší ve výuce?

- **Vzbuzuje přirozený zájem, nadšení a motivaci.**
- **Pomáhá komplexnímu rozvoji kompetencí (včetně hodnot a postojů).**
- **Zabezpečuje trvalejší uchování vědomostí.**
- **Podporuje pozitivní vidění sebe samého i druhých.**

1 Zážitek, konkrétní zkušenost
Získám novou zkušenost na základě
zážitků z běžného života, školy.
Předpokladem k učení je daná
zkušenost. Ptám se: „Co je tam?“

4 Aktivní experimentování
Ověřuji si zážitky a poznatky
v každodenním životě. Aplikuji
svá zjištění do praxe. Ptám se: „Co
když?, Co jestliže?, Jak to funguje?“

KOLBŮV CYKLUS (Teorie zážitkového učení)

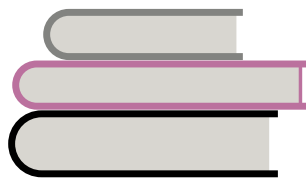

2 Pozorování a reflexe
Podívám se zpět a přemýšlím
nad svým zážitkem z různých
perspektiv. Ptám se: „Co to
znamená?“

3 Abstraktní pojetí a generalizace
Na základě zážitku a reflexe
přemýšlím nad tématem v širších
souvislostech. Ptám se: „Co z toho
vyplývá?“

Třířázový model učení E-U-R

Pomáhá provést žáky zážitkovou hodinou. Žáci lépe porozumí danému tématu prostřednictvím 3 fází učení:

Evokace

Motivuje a aktivizuje.

Žáci si samostatně vybavují (evokují) svoji zkušenost a vědomosti o tématu, tedy to, co už znají, nebo si myslí, že ví, a jaké otázky je k tématu napadají. Pomáhá propojovat neznámé se známým, tím se lépe uchovávají nové informace.

Uvědomění si významu nových informací

Žáci získávají a zpracovávají nové informace.

Žáci hledají odpovědi na své otázky, zkoumají předložené informace, spolupracují, dívají se na otázky z jiných perspektiv, zažívají zkušenost.

Reflexe

Jedná se o nejdůležitější část aktivity a procesu učení.

Cílem reflexe je přemýšlet o nově získaných informacích, zkušenostech a procesu, kterým jsme se dopracovali k novým zážitkům a poznání. Žáci si uvědomují, co se naučili, třídí, systematizují a utvrzují si získané vědomosti, sdílejí své pocity, pokládají další otázky, ujasňují si další postup učení.

Tipy k reflexi:

ZVĚDOMĚNÍ EMOCÍ

Otázky zaměřené na reakci na zážitek/zkušenost pomáhají žákům uvolnit a uvědomit si reakce, které v nich zkušenost vyvolala.

Ptáme se například „Jak na vás aktivita působila? Co bylo nejlepší/nejhorší?“.

ZOBECNĚNÍ ZKUŠENOSTI

Otázky podporující vnímání tématu v širších souvislostech. Hledání hlubšího významu prožitku.

Ptáme se například „Co nového jste si uvědomili na základě této aktivity? Jak souvisí aktivita s učivem, kterému se věnujeme? Jaké závěry z této zkušenosti vyvozujete?“.

POPIS AKTIVITY

Otázky zaměřené na popis zážitku pomohou žákům přemýšlet hlouběji o dané aktivitě. Uvědomí si smysl dané zkušenosti.

Ptáme se například „Co vám pomáhalo / vás brzdilo při plnění úkolu? Jak jste přemýšleli nad daným úkolem? Co jste zažili v průběhu aktivity?“

PONAUCENÍ PRO PŘÍŠTĚ

Otázky, které podporují aplikaci naučeného do běžného života, zdůrazňují relevantnost tématu a umožňují přejít od uvědomění si získaných postojů k jejich praktickému uplatnění.

Ptáme se například „Které poznatky můžete využít v praxi? Jak můžete využít, co jste se právě naučili? Změnila tato zkušenost vaše myšlení? Jaké změny můžete sami iniciovat?“.

Globální témata tak mohou být i na základě vzdělávacích dokumentů začleněna do výuky konkrétních předmětů. Toto propojení přináší nejen globální a aktuální perspektivu do hodin, ale také pomáhá žákům rozvíjet dovednosti, které jsou součástí osnov daného předmětu. V globálním rozvojovém vzdělávání je kladen důraz na mezipředmětové vazby, témata běžně pokrývají environmentální, sociální i ekonomické aspekty globálních otázek.

Předmětově zaměřený přístup ke GRV:

- je pro učitele všech předmětů,
- je pro žáky na všech úrovních vzdělávání,
- umožňuje naplňovat učební plán a zároveň začlenit globální témata,
- podporuje mezipředmětové vazby,
- propojuje učivo s aktuálními tématy,
- vzbuzuje u žáků pocit, že jsou součástí dění,
- přispívá k tomu, že je výuka pro žáky atraktivní.

Učitelka z ČR
ZŠ Olomouc

Jsme přesvědčeni, že pro výchovu globálně i environmentálně odpovědných jedinců v naší budoucí společnosti je nezbytné reagovat na problémy současného světa, a to nejen v předmětech, kde se to jaksí samozřejmě očekává (například zeměpis, občanská nebo etická výchova).

Aktuální dění motivuje také pedagogy dalších předmětů reagovat a ukázat žákům, že normální je nebyť lhostejný k tomu, co se děje v jejich okolí i ve světě, kriticky hodnotit informace a jednat v zájmu udržitelnosti života na Zemi.

Na následujících stránkách najdete **18 lekcí** do matematiky, přírodních věd, zeměpisu, etiky a náboženství, občanské výchovy či jazyků. Každá z lekcí byla vytvořena učiteli daných předmětů z 9 evropských zemí a pokrývá jak předmětové učivo, tak i specifika GRV. Lekce jsou určeny pro žáky od 10 let a výše, mohou však být upraveny dle konkrétních potřeb pro různé věkové skupiny.

Lekce

MATEMATIKA:

1.	Potravinové družstvo: alternativa maloobchodu. Procvičování základních aritmetických operací, Mihaela Oprea (Rakousko)	20
2.	Konstrukce v klimatické krizi. Geometrické konstrukce, konstrukce zaměřené na klimatickou odolnost, Leeds DEC (Anglie)	24
3.	Odcházím: počítání vzdálenosti, rychlosti a procent v úlohách zaměřených na migraci, Kristína Michalicová (Slovensko)	26
4.	Proč jsem nemocný? Očkování jako ochrana společnosti? Počítačové programování virové infekce, Pierre Lasalle (Francie)	34
5.	Hod kostkou: rozdíl v příjmu mezi muži a ženami a pravděpodobnost, učitelé matematiky (Slovinsko)	40

PŘÍRODOVĚDNÉ PŘEDMĚTY:

6.	Uhlíková stopa, Leeds DEC (Anglie)	47

ZEMĚPIS:

7.	Pomoc, potápíme se! Změna klimatu na ostrovech v Oceánii, Zuzana Dolhyová (Slovensko)	50
8.	Jedná se o rovnost pohlaví? Analýza dat, Nikoletta Gulya (Maďarsko)	56
9.	Když krávy říhají: záhada, Marietta Steindl (Rakousko)	58

ETIKA/KŘESŤANSTVÍ:

10. Byl Ježíš uprchlíkem?, Iwona Pieronek-Tokarz (Polsko) 66

11. Kdo bude ten vyvolený? Jak se tvoří stereotypy, učitelé etiky (Slovinsko) 69

OBČANSKÁ VÝCHOVA:

12. Co je gender?, Markéta Ryšavá (Česko) 74

NÁRODNÍ JAZYK:

13. Plasty okolo nás, Hana Vacková, Marcela Heřmanová (Česko) 78

14. Jste také superhrdinou či superhrdinkou?, Attila Galambos (Maďarsko) 80

15. Byl jednou jeden stereotyp... Identifikace genderových stereotypů v tradičních příbězích, Chiara Tedeschi (Itálie) 87

ANGLIČTINA JAKO NÁRODNÍ/CIZÍ JAZYK:

16. „Rovnost pohlaví. Je to dobré pro všechny“ (Michael Kimmel).
Mluvený projev: Praktická výuka, Sylwia Międzybrodzka (Polsko) 89

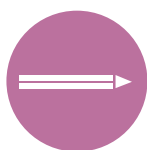
17. Hledání správného slova. Zkoumání jazyka a identity, Lesley Bloomer (Skotsko) 92

18. Udělejme něco pro amazonský deštný prales. Tvorba oficiálního dopisu,
Bénédicte Feys (Francie) 95

01

Potravinové družstvo:
alternativa maloobchodu

Procvičování základních aritmetických operací

MIHAELA OPREA
(RAKOUSKO)VĚKOVÁ SKUPINA:
10–122–3 VYUČOVACÍ
HODINY
(1 VH = 50 MIN)

Potravinové družstvo je sdružení jednotlivců, kteří nakupují biopotraviny přímo od farmářů, přičemž tento nákup si domlouvají sami. Základním cílem potravinového družstva je podpořit místní farmáře a biofarmáře.

Změna klimatu Potraviny a tvorba
rozpočtu**Cíle**

- Žáci aplikují aritmetická pravidla u přirozených čísel.
- Žáci provádějí aritmetické operace pomocí veličin.
- Žáci chápou způsob výroby a konzumace potravin, určí, které jsou sezónní, regionální a ekologicky udržitelné a podporují sociální spravedlnost.

Tematické celky

Matematika: Používání čísel a veličin

- prohlubování znalostí a dovedností při používání přirozených čísel včetně velkých přirozených čísel a velké násobilky
- provádění různých předvídatelných výpočtů pomocí kladných racionálních čísel při řešení úloh a konkrétních situací
- podpora sebedůvěry při počítání z paměti
- používání elektronických pomůcek (kalkulačka)

Pomůcky

- pracovní list 01 (Potravinové družstvo – výpočty)
- video o potravinových družstvech, například příběh o družstvu Aroundtheworld.coop (<https://www.youtube.com/channel/UCcKPCevcx1rcZYics0u6-g/videos> – AJ, CZ – <https://youtu.be/49n-K909W9E>)
- laptop/PC, dataprojektor, reproduktory
- volitelná pomůcka: kalkulačka

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<http://bit.ly/GLAustria>

Popis aktivity

1. Učitel stručně představí dnešní téma, kterým jsou potravinová družstva. Položí žákům následující otázku: „Kde nakupujeme potraviny?“
2. Žáci zhlédnou video o potravinových družstvech. Během sledování videa si dělají poznámky a písemně odpovídají na následující otázky (otázky vybereme v souladu s konkrétním videem):
  - a) Co je potravinové družstvo?
  - b) Jak potravinové družstvo funguje?
  - c) Kdo pracuje ve skladu?
  - d) Jaké jsou výhody a nevýhody potravinového družstva?
  - e) Mohou být potravinová družstva alternativou k současnému většinovému systému?
3. Odpovědi budou nyní společně prodiskutovány.
4. Žákům je rozdán pracovní list 01 a věnují se samostatně nebo ve dvojicích výpočtu úkolu a). Společně se projdou výsledky a učitel se věnuje případným otázkám studentů.
5. Na posledním úkolu b) studenti pracují ve skupinách – stanovení nového zůstatku na rodinném družstevním účtu (výdaje = 31, 84 EUR, zůstatek = 111,83 EUR)

Výpočty je možné si pro žáky upravit na Kč nebo si najít aktuální směnný kurz a doplnit žákům jako poslední úkol přepočet nákupu do Kč.

Reflexe

Příklady možných otázek:

- Jaké důvody mohou mít lidé pro nakupování v potravinových družstvech namísto supermarketu?
- Jaké jsou výhody pro farmáře?
- Jaké jsou přínosy pro životní prostředí?
- Chtěli byste se zapojit do potravinového družstva? Uveďte důvody.
- Chtěli byste založit vlastní potravinové družstvo?

Učitel z Rakouska:

Na prvním stupni ZŠ je velmi důležité si zapamatovat a procvičovat základní aritmetické úlohy. Tento praktický příklad je k tomuto účelu vhodný, žáci si cvičí výpočty a pracují s jednotkami hmotnosti.

Pracovní list 01: Kalkulace při provozování potravinového družstva

Úkol:

a) Datum: 12. 4. 2019 (pátek odpoledne). Do potravinového družstva dorazilo čerstvé zboží. Sofie jde nakupovat do potravinového družstva. Kolik bude její nákup stát?

Sofie nakoupí následující zboží:

ovoce a zelenina (podívejte se na uvedený ceník; množství lze vyčíst z obrázků s váhou; nezapomeňte na talíř)

- dýně
- 2x pórek
- červené zelí
- mrkev
- jablka
- polníček
- bílé zelí
- paprika
- brambory

Další:

- biosýr (13,70 EUR/kg); množství viz váha
- 0,5 kg tvarohu (4,60 EUR/kg)
- tempeh: 1x s příchutí česnek & koriandr; 1x s příchutí kari (3,50 EUR/ks)
- 250 g bezvaječných těstovin (vřetena) (5,20 EUR/kg)
- 6 vajec (0,36 EUR/ks)
- mléčná čokoláda Mascao s kokosem (2,70 EUR)

Tabulka s cenami ovoce a zeleniny		Týden: 12.– 18. 4. 2019	
česnek	15,8 EUR/kg	pomeranče	2,5 EUR/kg
salát	1,7 EUR/ks	Klementinky (mandarinky)	3 EUR/kg
čekanka	1,7 EUR/ks	pórek	1,59 EUR/ks
paprika	6,4 EUR/kg	kapusta	6,9 EUR/kg
kapie	4,7 EUR/kg	řepa	2,5 EUR/kg
dýně	2,2 EUR/kg	pastinák	5 EUR/kg
hlávkový salát	2,5 EUR/kg	houby	11,8 EUR/kg
bílé zelí	2,3 EUR/kg	růžičková kapusta	8,5 EUR/kg
červené zelí	3 EUR/kg	mangold (listový)	6,7 EUR/kg
brambory	1,6 EUR/kg	hrušky	3,8 EUR/kg
jablka	3 EUR/kg	hlíva	22,90 EUR/kg
hlávková kapusta	2,5 EUR/kg	cibule	2,5 EUR/kg
polníček	17 EUR/kg	mrkev	2,2 EUR/kg
kiwi	0,6 EUR za kus	fenykl	3,8 EUR/kg
celer	3 EUR/kg	batáty	5,5 EUR/kg

b) Na rozdíl od supermarketu nemá potravinové družstvo pokladnu.

Jeho členové pravidelně posílají finanční obnos (obvykle mezi 50 a 200 EUR) na sdílený bankovní účet družstva, ze kterého se následně platí dodávky farmářů. Každý člen potravinového družstva si vede osobní účet pro sebe a svou rodinu. Když si členové nakoupí zboží v potravinovém družstvu, příslušnou částku zapíše do kolonky „výdaje“ na svém osobním účtu. Tím je zaručen přehled o příjmech a výdajích jednotlivých členů.

Zapište Sofiiny výdaje do osobního účtu její maminky. Jaký je nový zůstatek po provedení nákupu?

Osobní účet			
Datum	Vložené prostředky	Výdaje	Zůstatek
1. 3. 2019	150 €		150 €
8. 3. 2019		34,44 €	115,56 €
15. 3. 2019		41,17 €	74,39 €
22. 3. 2019		27,32 €	47,07 €
25. 3. 2019	150 €		197,07 €
29. 3. 2019		9,30 €	187,77 €
5. 4. 2019		44,10 €	143,67 €
12. 4. 2019		?	?

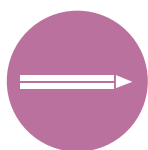

Zdroj: Südwind; Foodcoop Morzggut, Salzburg

02

Konstrukce v klimatické krizi

Geometrické konstrukce,
konstrukce zaměřené
na klimatickou odolnost

LEEDS DEC
(ANGLE)

VĚKOVÁ SKUPINA:
11–15

Žáci budou využívat své konstrukční dovednosti při řešení fiktivních situací na základě reálných problémů, jimž čelí dobročinné organizace, vlády i obyčejní občané. Mnoho z těchto problémů souvisí s riziky vyplývajícími ze změny klimatu.

Změna klimatu

Klimatická odolnost

Cíle

- Žáci používají geometrické konstrukce včetně os úhlů a kolmic.
- Žáci uplatní tyto dovednosti při řešení praktických úloh souvisejících s konstrukcí infrastruktury v různých kontextech.
- Žáci jsou schopni určit různé dopady změny klimatu na populaci, zvířata a rostliny.

Pomůcky

- konstrukce – příručka (https://arpok.cz/wp-content/uploads/2021/03/02.-Konstrukce_v_klimatické_krizi.pptx)

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://leedsdec.co.uk/maths-construction/>

Popis aktivity

Žákům je představeno 5 základních principů týkajících se konstrukce a množin bodů. Tyto principy si osvojí pomocí materiálu https://arpok.cz/wp-content/uploads/2021/03/02.-Konstrukce_v_klimatické_krizi.pptx

Žáci si následně tyto konstrukční dovednosti procvičí na tématech týkajících se klimatické odolnosti, která předpokládají povědomí o všeobecných hrozbách a rizicích v nízkopříjmových zemích v důsledku změny klimatu.

Jedná se například o:

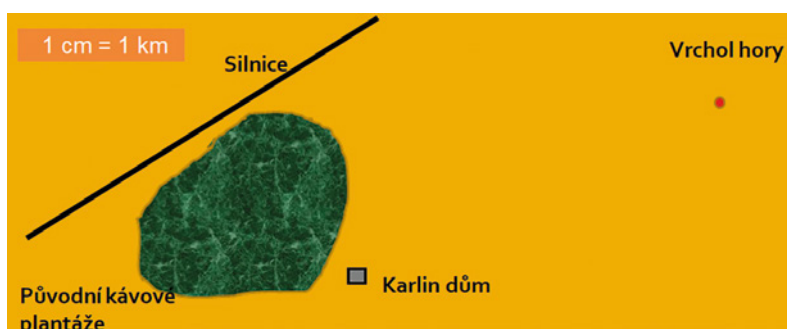
- vytýčení nové oblasti pro kávové plantáže, kdy je v důsledku rostoucí teploty možné kávu pěstovat pouze ve vyšších nadmořských výškách,
- vytýčení optimální polohy pro vybudování internetové antény pro účely včasného varování před povodněmi apod.

Kávová plantáž

Karlina rodina pěstuje kávu v horách severní Nikaraguy po generace. Vzhledem k oteplování klimatu je nyní možné kávu pěstovat pouze ve vyšších nadmořských výškách (tam, kde je chladněji).

Odborníci jí nyní doporučují, aby pěstovala kávu do vzdálenosti 3 kilometrů od vrcholu hory. Karla chce kávu pěstovat v blízkosti silnice, aby nemusela kávu přenášet na velké vzdálenosti.

Označte oblast, kde by mohla založit svoji novou kávovou plantáž

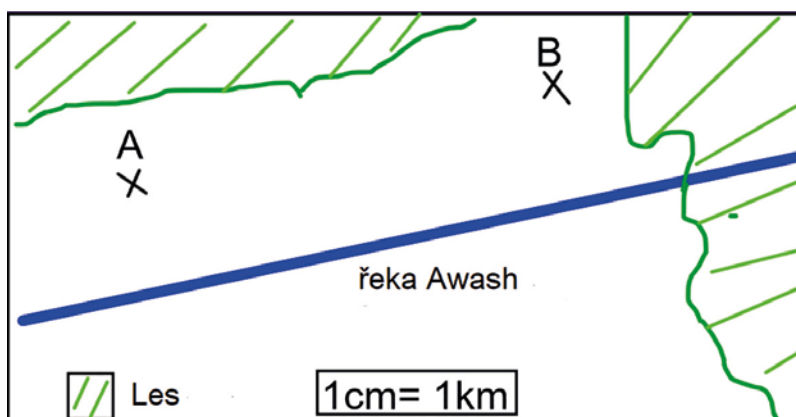

Internetová anténa

Dvě města (v oblasti Oromia v Etiopii) se rozhodla, že vybudují internetovou anténu. Budou tak moci používat systém včasného varování před povodněmi a sesuvy půdy (ke kterým dochází v důsledku klimatické změny stále častěji).

Anténa musí být do vzdálenosti 4 kilometrů od obou měst. Aby nedošlo k zatopení antény, nesmí být vybudována ve vzdálenosti menší než 500 m od řeky Awash.

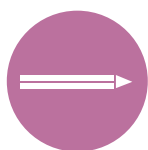
Určete oblast, kde je možné vybudovat anténu.

03

Odcházím

Počítání vzdálenosti, rychlosti a procent
v úlohách zaměřených na migraci

KRISTÍNA MICHALICOVÁ
(SLOVENSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
11–16

45 MINUT

Cíle

- Žáci řeší výpočet trasy.
- Žáci používají převody jednotek rychlosti.
- Žáci řeší slovní a praktické úlohy pomocí mapového měřítko.
- Žáci používají trojčlenku, přímou úměru a poměr při řešení jednoduchých úloh (např. při práci s mapovým měřítkem) a při odvozování jednoduchých vztahů (např. vzorec pro výpočet plochy kruhové výseče).
- Žáci vypočítají obvod/obsah kruhu a srovnají výpočet s plochou na mapě.
- Žáci porozumí příčinám migrace a její trvalou aktuálností.
- Žáci vnímají situaci migranta prostřednictvím příběhu konkrétní postavy.
- Žáci si tvoří vlastní úsudek o tématu migrace.

Tematické okruhy

- početní operace s přirozenými čísly
- proměnné, vyjádření
- poměr, přímá a nepřímá úměra
- obsah a obvod kruhu
- čísla, proměnné a početní operace s čísly: základní výpočty (úměra, trojčlenka, poměr)
- průřezové téma: osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Migrace

Dostupná a čistá energie
Snížení nerovnosti

Pomůcky

- interaktivní mapa migrace např. <http://metrocosm.com/global-immigration-map/> nebo video mapování světové migrace podle zemí (<https://youtu.be/uSM74Pqi288>)
- příloha 03a: příběhy konkrétních postav (sada kartiček)
- pracovní list 03: pracovní list pro žáky
- příloha 03b: výsledky pro konkrétní postavy, tabulka pro učitele
- atlas, papírová mapa nebo online mapa
- psací potřeby, prázdné listy papíru, kalkulačka, pravítko, to vše pro skupinky po čtyřech

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://globalnevezdelavanie.sk/mat/>

Popis aktivity

Úvodní aktivita (5 minut)

Ukažte žákům interaktivní mapu migrace (např. <http://metrocosm.com/global-immigration-map/> nebo mapování světové migrace podle zemí). Žáci nesmí vidět název mapy. Žáci se snaží přijít na to, co je na mapě zobrazeno. Řekněte žákům, aby své názory zdůvodnili.

Užitečné tipy:

Pokud dáváte přednost úvodním aktivitám bez mapy či videa, řekněte žákům, aby vytvořili skupiny po čtyřech (například tak, že se dvojice v lavici otočí). Každé skupině dejte prázdný list papíru. Nahlas přečtete následující příběh. Žáci se do něj pokusí vcítit a následně se příběh prodiskutuje.

Představte si, že jste z čtyřčlenné rodiny a žijete na východě Slovenska (případně ČR). Během roku došlo ke katastrofálním záplavám. Řeka Hornád (Odra) se vylila ze břehů a zatopila vaši vesnici. Horní podlaží vašeho domu je stále zčásti obyvatelné, ale rodinná restaurace v přízemí, ve které pracují rodiče, je velmi poničena a její oprava by vyžadovala mnoho finančních prostředků. Pojišťovna vám uhradí jen část škody. Váš otec i vaše matka přišli o práci a o výnosy z restaurace. Po blíž není žádná jiná restaurace nebo podobné zařízení, kde by mohli získat práci. Syn ani dcera peníze nevydělávají, protože stále navštěvují střední školu. Příbuzní mají také spoustu starostí s povodněmi a nelze od nich očekávat žádnou pomoc. Jak se v takové situaci budete cítit a jaké kroky podniknete k jejímu vyřešení? Jaké jsou vaše možnosti?

- Nechejte skupině 5 minut na diskusi a pak studenty vyzvěte, aby sepsali své nápady na řešení situace.
- Jakmile čas vyprší, skupiny postupně svá řešení představí.
  - Jak byste se v dané situaci cítili?
  - O jakých řešeních jste přemýšleli?
  - Kolik z vás zvažovalo odstěhování se?

Klíčové aktivity (20–25 minut)

1. Každý žák bude představovat postavu z kartičky (**příloha 03a**). K dispozici je 13 kartiček; pokud máte ve třídě více žáků, vytiskněte si dvě nebo tři sady. Každá postava se může objevit vícekrát; někteří žáci budou představovat stejné postavy.
2. Žáci si v rámci tohoto úkolu představí, že jsou konkrétní postavou z kartičky v daném místě a v daném roce. Vysvětlíte, že každá postava se nachází v odlišné životní situaci, která ji nutí opustit jejich domovy.
3. Žáci si jednotlivě přečtou své kartičky. Žáci budou řešit situaci konkrétní postavy poté, co projdou **pracovní list 03**.
4. Rozdejte pracovní listy (PL 03). Žáci pracují samostatně. V případě potřeby můžete studentům dát k dispozici atlas nebo zpřístupnit online mapu.
5. Průběžně kontrolujte výsledky podle přiložené tabulky (**příloha 03b**).

Doplňkové informace

Typy migrace podle časového hlediska:

- permanentní: návrat se nepředpokládá
- dočasná: opuštění daného místa na několik let, dočasné přestěhování
- sezónní: migrace na několik měsíců (uvádí se 1 až 3 měsíce), následný návrat (např. z důvodů studia: návrat domů mezi semestry, sezónní práce např. v zemědělství nebo v zimě, několikaměsíční doba strávená mimo domov z pracovních důvodů)

Zdroj: Centrum pro výzkum etnicity a kultury, www.cvek.sk

6. Po 15 minutách samostatné práce (nebo i dříve podle dynamiky třídy) společně s žáky prodiskutujte jejich aktivity a případně jim můžete zadat bonusové úkoly:
- Kdybyste měli možnost cestovat 6 dnů, kolikrát by se zvětšila oblast, do které byste se mohli přestěhovat?
  - Jak se vám jevila rychlost cestování vaší postavy? Lišila se od ostatních? Proč mají různé postavy se stejným druhem cestování odlišnou rychlost?
  - Co jste zjistili při práci na vaší konkrétní úloze? (Můžete zvolit některé z těchto okruhů.)

Užitečné tipy:

Můžete zobrazit všechny trasy na jedné mapě (v tomto případě je ideální mapu promítnout) nebo můžete pro každého žáka vytisknout mapu (s měřítkem) příslušné země, odkud daná postava cestuje. Některá města či místa, odkud jednotlivé postavy cestují, nemusí být na mapě zobrazena. Je zapotřebí určit přibližné místo a pracovat se dvěma mapami v atlasu nebo s online mapou a mapou v atlasu. Můžete rovněž použít grafy pro zobrazení závislosti rychlosti, vzdálenosti a času. Můžete použít druhou stranu pracovního listu nebo čtverečkový papír.

Reflexe (15 minut)

7. Reflexi proveďte pomocí následujících otázek: Jak jste se v dané roli cítili?
- Překvapilo vás něco na vaší postavě nebo na postavě někoho jiného?
  - Jak se vám dařilo plnit úkoly z pracovního listu? Bylo pro vás těžké najít někoho s podobným příběhem?
  - Proč myslíte, že vám byly v této aktivitě přiděleny role lidí z různých období? Jak myslíte, že se v průběhu času mění názory na téma migrace?
  - Jak vnímáte téma migrace v dnešní době? Je migrace dostatečně diskutovaným tématem nebo se spíše jedná o tabu? O jakých zprávách se obvykle v souvislosti s migrací dozvídáme?
  - Jaké emoce a důvody obvykle doprovázejí rozhodnutí lidí přestěhovat se a začít život na jiném místě? (Tuto otázku lze spojit s úvodní aktivitou, pokud jste nepoužili mapu či video.)
  - Znáte někoho, kdo se v poslední době rozhodl opustit Českou republiku? Jaké byly jejich důvody? Liší se nějak od důvodů, které měli postavy z dnešní aktivity? O jaký druh migrace se jedná?
  - Jaký je rozdíl mezi sezónní a dočasnou migrací? Bylo u vaší konkrétní postavy těžké rozhodnout, jestli se jedná o dočasnou nebo sezónní migraci? V jakých situacích to bylo?
  - Jaký je skutečný dopad migrace na naše životy? Ohrožuje nás nebo je spíše přínosem? V jakých oblastech?
  - Oslovilo vás toto téma natolik, že jste si uvědomili nové skutečnosti? Pokud ano, jaké?
  - Jak můžeme osobně přispět ke spravedlivějšímu a otevřenějšímu vnímání tématu migrace v případě Slovenska nebo našeho okolí?
  - Kdyby do naší třídy přišel nový žák, co bychom mohli udělat, aby se cítil dobře?

Učitelka ze Slovenska

Výstupy z lekce mě příjemně překvapily. Žáci dříve vnímali slovo migrace pouze v negativním smyslu a nepřišlo jim na mysl, že i oni sami mohou být migranty. Nyní dokáží samostatně zhodnotit, z jakých důvodů lidé opouštějí své domovy.

Příloha 03a: Příběhy konkrétních postav

Jacque, farmář žijící v bezprostřední blízkosti města

1347, Calais (Francie)

Situace: během stoleté války se po dlouhém obléhání stalo francouzské město Calais anglickým teritoriem (na zhruba 200 let). Válka pokračuje, okolo města jsou rozmístěny vojenské jednotky. Většina ekonomiky včetně zemědělských polí je zničena armádou. Jacques je nucen se svou rodinou opustit svou farmu.

Rychlost: vůz tažený volem, 15 km/den

Podobné postavy: najdete ve třídě postavu, která byla rovněž ovlivněna stoletou válkou. Porovnejte důvody migrace.

Jean Luke, místní obchodník

1460, Champagne (Francie)

Situace: stoletá válka skončila v roce 1453. Francie je zcela zničena. Obchodníci nechtějí riskovat cestu přes toto území a obchod s orientálním zbožím upadá. Jean Luke v minulosti nakupoval dovážené zboží a obchodoval s tímto zbožím ve městě a jeho okolí. Jeho obchod se v důsledku dané situace zastavil. Jean Luke se musí za získáním zboží sám vypravovat do vzdálenějších oblastí. Cesty mu trvají několik týdnů až měsíců.

Rychlost: jednoduchý vůz tažený koněm, 45 km/den

Podobné postavy: najdete ve třídě všechny postavy, které měly ekonomický důvod k migraci. Vše srovnajte s dobou, ve které žijete.

Jan Amos Komenský (narodil se 28. března 1592, Morava, zemřel 15. listopadu 1670, Amsterdam, Nizozemsko)

1628, Brandýs nad Orlicí (Čechy)

Situace: Jan Amos Komenský sloužil jako kněz Jednoty bratrské (protestantská církev). Po porážce stavovské armády během bitvy na Bílé hoře roku 1620 a popravách na Staroměstském náměstí v roce 1621 dochází k rekatolizaci a ukončení reformace. Zastánci protestantské církve byli pronásledováni, nemohli se hlásit ke svému vyznání a bylo jim vyhrožováno vyhnanstvím. Jan Amos Komenský se převážně skrýval na hradě Karla staršího ze Žerotína v Brandýse. Roku 1628 musel se svou rodinou zemi navždy opustit a odejít do exilu.

Rychlost: jednoduchý vůz tažený koněm, 60 km/den

Podobné postavy: náboženská perzekuce/pronásledování je vždy úzce spojena s vládnoucím režimem dané země. Najděte ve třídě postavu, která zažila politický útlak, a zjistěte, proč musela zemi opustit.

Ana, sedmiletá dívka ve čtyřčlenné rodině

1991, město Rovno, 280 km od Černobylu (Ukrajina)

Situace: po explozi jaderné elektrárny v Černobylu dne 26. dubna 1986 byla veřejnost informována pozdě a informace byly neúplné a útržkovité. První informace byly zveřejněny týden po explozi. Pět let po explozi lidé zjistili, že potraviny, které pěstují, mohou být kontaminované. Anina rodina se rozhodla, že z oblasti odjede co nejdříve.

Rychlost: veřejná doprava (vlak, autobus) 900 km/den

Podobné postavy: najdete ve třídě postavu, která rovněž pochází z Ukrajiny. Porovnejte důvody migrace.

Táňa, 40 let, žije sama

1986, Brno (Československo)

Situace: po roce 1969 Tánini sourozenci postupně emigrovali z Československa. Podobně jako její sourozenci je i ona nucena spolupracovat se Státní bezpečností (StB). V jejím případě StB vyžaduje poskytování informací o přátelích a známých, kteří mají disidentskou minulost. Vzhledem k její neochotě spolupracovat s komunistickým režimem přišla o práci. Dále se ve své zemi necítí bezpečně.

Rychlost: automobil, 800 km/den

Podobné postavy: najděte postavu, která je také nucena emigrovat z Československa. Porovnejte období a důvody migrace.

Gregor, úspěšný sportovec (fotbalista)

1969, Bratislava (Československo)

Situace: do roku 1968 sportovci opouštěli zemi zejména kvůli politickým a náboženským důvodům. Po okupaci Československa v roce 1968 byla zavedena přísnější pravidla pro sportovce. Na vrcholu své sportovní kariéry nemůže Gregor odejít ze země a hrát za cizí klub, který mu nabídl výhodnou smlouvu. Bylo mu přislíbeno, že až bude starší, bude moci hrát v nižší zahraniční lize. Zároveň mu stát nařídil, aby odváděl významné procento svých výdělků.

Rychlost: automobil, 1 200 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě všechny postavy, které cestují autem (vyjma stopařů) a porovnejte rychlosti. Pokuste se vysvětlit rozdíly mezi rychlostmi.

Armella a Artem, novomanželé

2017, Avdijivka (oblast Donbas, Ukrajina)

Situace: v Donbasu probíhají od roku 2014 boje, ve kterých proti sobě stojí ukrajinská armáda a dobrovolné ozbrojené složky na straně jedné a prorusí povstalci na straně druhé. Na začátku roku 2017 dochází k prudkým bojům v oblasti, kde žijí Armella a Artem.

Rychlost: chůze + veřejná doprava (vlak, autobus) 500 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která se rovněž rozhodne emigrovat kvůli válečnému konfliktu. Porovnejte jednotlivé situace.

Ján, dráteník

1835, Spišské Hanušovce (Slovensko)

Situace: drátenictví se postupně stává kočovnou profesí a tito řemeslníci jsou tak nuceni cestovat nejen v rámci bezprostředního okolí, ale rovněž začínají navštěvovat vzdálené oblasti na delší dobu. Často překračují hranici Rakousko-Uherska a dostávají se tak na území dnešního Německa, Francie, Polska, Švýcarska apod. To se týká i dráteníka Jána. Opouští domov a vrací se po několika měsících, někdy i po roce.

Rychlost: chůze, 25 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která se rovněž jmenuje Jan. Porovnejte své životní situace a důvody pro migraci.

Oskar, student ze sociálně znevýhodněného prostředí, je v maturitním ročníku

2018, Levice (Slovensko)

Situace: Oskar přemýšlí, na kterou vysokou školu půjde po absolvování střední školy. Po střední škole pracuje a šetří peníze na studia. Při rozhodování rovněž zohledňuje vzdálenost a dopravní spojení domů vzhledem k častým návratům během vysokoškolského studia.

Rychlost: veřejná doprava (vlak, autobus), 1 100 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která je ovlivněna sezónní migrací. Porovnejte své životní situace a důvody pro migraci.

Katka, 19 let

2018, Hodonín (ČR)

Situace: po střední škole se Katka rozhodla odejít do ciziny a pracovat ve svém oboru, kterým je číšník/kuchař. Nemá moc peněz, ale rodina jí pomáhá s počátečními náklady (cesta, ubytování apod.) Navíc má možnost vzít si jeden ze dvou rodinných automobilů a po celou dobu jej používat. Cestuje sama a během cesty musí dělat pravidelné přestávky.

Rychlost: automobil, 1 300 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která je přibližně v Katčině věku a u které dochází k životnímu obratu přibližně ve stejném věku. Porovnejte své situace a důvody pro migraci.

Eusebio, otec tří dětí

2017, Maxial (Portugalsko)

Situace: střední oblast Portugalska je těžce zkoušena požáry. Město Maxial se nachází v oblasti, která byla nejvíce zasažena v roce 2017. Existuje zde několik problémů v oblasti požární prevence a připravenosti: není ze zákona povinné odstranit veškeré hořlavé materiály v místě bydliště; kvůli častým požárům jsou lesy tvořeny zejména nízkým porostem, což vede k rychlému šíření ohně; zásobárny s vodou na hašení mají nedostatečnou kapacitu a jsou nevhodně rozmístěny. Vzhledem k nepříznivé klimatické situaci se Eusebio a jeho rodina rozhodnou opustit Pyrenejský poloostrov. Jejich rodinný dům je montovaný a z velké části jej lze přemístit. Proto se rozhodli, že se přestěhují i se svým majetkem.

Rychlost: nákladní a osobní automobil, 900 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která zažila přírodní nebo průmyslovou katastrofu. Srovnajte vaši životní situaci a dostupnost informací poskytovaných úřady.

Alva, 32 let

2015, Kiruna (Švédsko)

Situace: po smrti svých rodičů žije Alva sama ve městě Kiruna. Bydlí v nejsevernější části tohoto švédského města, kde se ve velkém těží železná ruda. Rozsáhlé doly pod zemským povrchem způsobují deformace a pokles terénu, což přímo ohrožuje přibližně 3 000 domů. Vzhledem k problémům s poddolováním města kvůli těžbě železné rudy bylo rozhodnuto o přestěhování téměř 20 000 obyvatel dále na východ do bezpečné oblasti. Alva je jednou z nich. Nemá důvod zůstat doma, tuto situaci vnímá jako příležitost přestěhovat se do jiné země a lépe poznat Evropu. Po vyřešení svých finančních záležitostí a o po obdržení kompenzace za nucené vystěhování se vydává na cestu.

Rychlost: autostop, 500 km/den

Podobné postavy: rozšiřování dolů ovlivňuje jednotlivce i celé město. Najděte ve třídě postavu z období 2010 až 2018, která zažila situaci ovlivňující tisíce obyvatel.

Anetta, 22 let

2003, Budapešť (Maďarsko)

Situace: Anetta je z Budapešti a rozhodla se najít si na léto brigádu v zahraničí. Odpověděla na inzerát na internetu, setkala se s koordinátorem programu a podstoupila pohovor. O několik měsíců později odjela do Berlína v Německu. Po příjezdu odevzdala koordinátorovi dokumenty, aby obdržela nezbytná povolení. Po dvou dnech čekání zjistila, že došlo k chybě a že bude pracovat v jiném městě, byl jí odebrán telefon a byla násilně umístěna do rodiny, kde se stará o celou domácnost a za svou práci dostává pouze stravu. Když udělá něco špatně nebo protestuje, je jí vyhrožováno přesunem jinam, dokonce mimo Německo.

Rychlost: automobil, 1 000 km/den

Podobné postavy: najděte ve třídě postavu, která si hledá práci v zahraničí po roce 2000. Porovnejte své životní situace.

Pracovní list 03: Pracovní list pro žáky

Jste postavou uvedenou na kartičce. Přečtěte si, do jaké životní situace jste se dostali.

Určete důvod vaší migrace:

válečný konflikt	ekonomické důvody – výdělek	náboženská perzekuce/pronásledování
průmyslová katastrofa	rozvojový projekt (výstavba, dolování nebo zřízení chráněné krajinné oblasti)	politická perzekuce/pronásledování
studium	přírodní katastrofa	obchod s lidmi

Z časového hlediska je vaše migrace:

trvalá	dočasná	sezónní
--------	---------	---------

1. Spočítejte, jak daleko dojedete za 3 dny.
Uvedená průměrná rychlost se vztahuje na den a zahrnuje nezbytné přestávky, čekání na hranicích apod.
Přírodní překážky jako například překonávání řeky či hor nejsou zahrnuty a nepočítá se s nimi.
2. Vzdálenost vzdušnou čarou je kratší o přibližně 20 % (pokud je například nějaké místo vzdáleno 1 000 km po silnici, vzdušnou čarou to bude zhruba 800 km). Určete svoji skutečnou vzdálenost.
3. Představte si, že se usadíte v místě, kam se dostanete během 3 dnů (skutečná vzdálenost). Určete plochu v km^2 (kruh), kde se můžete usadit (neberte v úvahu vodní plochy, hory apod.)
4. Určete průměrnou rychlost v km/h , kterou vaše postava cestuje.
5. Přepočítejte vaši skutečnou vzdálenost na mapě pomocí měřítka. Určete současné evropské země, ve kterých se vaše postava může usadit.

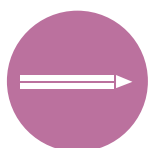
Příloha 03b: Výsledky pro konkrétní postavy, tabulka pro učitele

Postava	Důvod	Časový faktor	1.	2.	3.	4.	5.
Jacque	válečný konflikt (ekonomický)	trvalá	45	36	4 071,50	0,626	Francie
Jean Luke	ekonomický (válečný konflikt)	sezónní/dočasná	135	108	36 643,54	1,875	Francie
Jan Amos Komenský	náboženská perzekuce	trvalá	180	144	65 144,07	2,5	Česko, Polsko
Ana	průmyslová katastrofa	trvalá	2 700	2 160	14 657 414,68	37,5	Evropa (s výjimkou Islandu)
Táňa	politická perzekuce	trvalá/dočasná (rok 1986 – lze předpokládat návrat po roce 89)	2 400	1 920	11 581 167,16	33, $\bar{3}$	Evropa (s výjimkou Portugalska a Islandu)
Gregor	ekonomický (do jisté míry politické perzekuce)	trvalá (malá naděje na dočasnou: rok 1969 – nepředpokládá se návrat po roce 89)	3 600	2 880	26 057 626,11	50	Evropa
Armella a Artem	válečný konflikt	trvalá (není jasné ukončení konfliktu – míra zničení místa, možnost návratu)	1 500	1 200	4 523 893,42	20,8 $\bar{3}$	Ukrajina, Polsko, Slovensko, Moldavsko, Bělorusko, Rumunsko, Maďarsko, Bulharsko, Srbsko, Lotyšsko, Litva
Ján	ekonomický	sezónní	75	60	11 309,73	1,04	Slovensko, Polsko
Oskar	studium	sezónní	3 300	2 640	21 895 644,16	45,833	Evropa (s výjimkou Islandu)
Katka	ekonomický	dočasná/trvalá	3 900	3 120	30581519,53	54,167	Evropa
Eusebio	přírodní katastrofa	trvalá	2 700	2 160	14 657 414,68	37,5	Evropa (s výjimkou Islandu)
Alva	rozvojový projekt	trvalá	1 500	1 200	4 523 893,42	20,8 $\bar{3}$	Švédsko, Norsko, Dánsko, Finsko, Estonsko
Anetta	obchod s lidmi	Brigáda (sezónní/dočasná) x v této situaci může jít bez odhalení i o trvalou (nucenou)	3 000	2 400	18 095 573,68	41, $\bar{6}$	Evropa

04

Proč jsem nemocný?

Počítačová simulace šíření nemoci v populaci

PIERRE LASALLE
(FRANCIE)*VĚKOVÁ SKUPINA:
13–14
(PROGRAMOVÁNÍ)

45 MINUT

Výstupem aktivity je, že žáci navrhnu počítačový program, který simuluje šíření nemoci v populaci. Cílem je ukázat, jakým způsobem dochází k šíření nemocí v populaci, a sledovat parametry, které toto šíření mohou ovlivňovat.

Tuto aktivitu/lekcí lze provést v několika fázích společně s učitelem přírodovědných předmětů.

**Globální závislost
a zdraví**

Cíle

- Žáci si ověří získané počítačové dovednosti (jednoduché programování) na konkrétní modelové situaci.
- Žáci interpretují zpracovaná data.
- Žáci si rozvíjí kritické myšlení: analýzou globálních procesů a vzájemných závislostí.
- Žáci se učí informovaně rozhodovat v otázkách týkajících se globálních témat.

Pomůcky

- počítače
- základní programovací software, např. Scratch (<https://scratch.mit.edu/>)
- pracovní list 04 (Instrukce k programování)

Původní plán hodiny je k dispozici na:

<https://www.lepartenariat.org/wp-content/uploads/2020/02/Brochure-MATHEMATIQUES-GIGS.pdf>

* Originál upravil a rozšířil Ondřej Klímek (ARPOK, o.p.s.)

Popis aktivity

Úvod

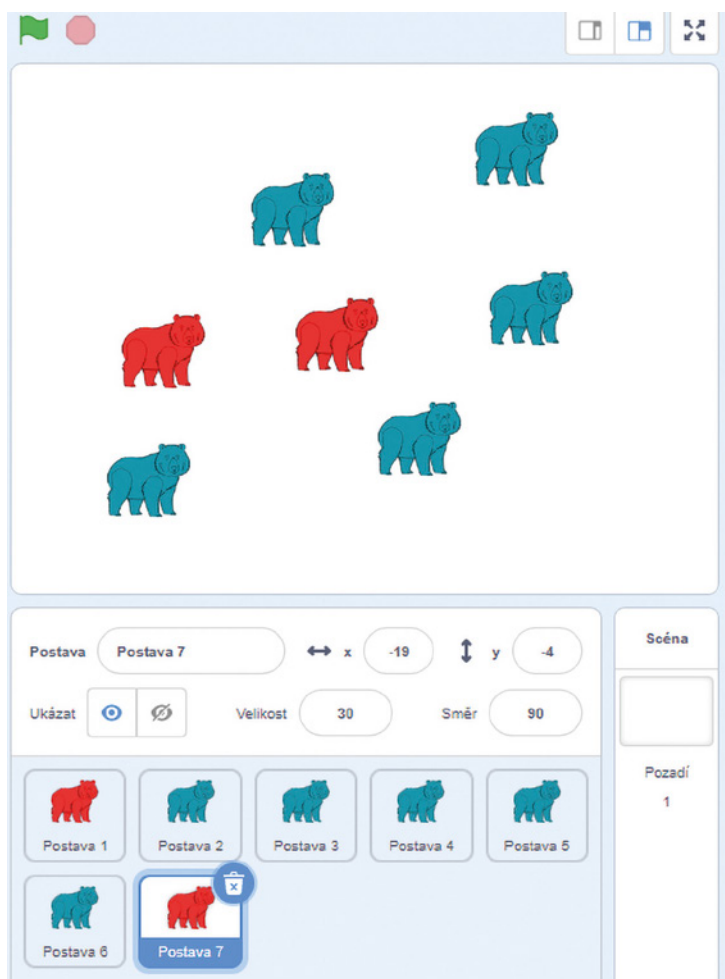
Pomocí programovací aplikace Scratch žáci vytvoří model, ve kterém je jedna postava nemocná (infikovaná) a poté několik zdravých. Naprogramují simulaci tak, že se všechny postavy pohybují a při kontaktu nemocné se zdravou se ta zdravá nakazí. Mění vstupní parametry programu a sledují změny v modelu.

Pokyny pro simulování šíření nemoci:

1. Vytvořte jednu nemocnou postavu a jednu zdravou. Pozorujte, za jak dlouho se zdravá postava od té nemocné nakazí.
2. Přidejte jednu další zdravou postavu. Jak se změní doba, než se obě postavy nakazí?
3. Přidávejte množství dalších zdravých postav a pozorujte šíření nemoci uvnitř populace.
4. Začněte měnit i další parametry:
  - umístěte všechny zdravé postavy do jednoho a nemocnou postavu do úhlopříčného rohu;
  - přidejte hned od začátku více nemocných;
  - přidejte nemocným parametr „čekať“ a nastavte různé doby čekání;
  - změňte velikost postav.

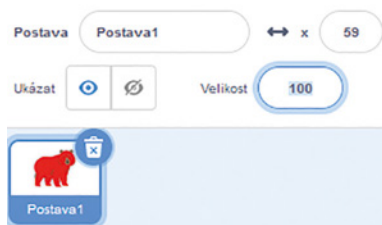
Diskuze a reflexe:

- Některé postavy se v modelu při kontaktu neobarví (lze ovlivnit parametrem času u příkazu „Klouzej“). Jak si můžeme takovou situaci představit v reálném světě?
- Jak se dá ovlivnit rychlost šíření nemoci? Čím ji nejvíce zpomalíme a čím zrychlíme?

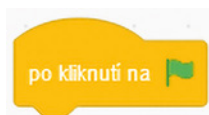

Příloha 04 - Instrukce k programování

1. V seznamu postav vpravo dole je pro programování připravena **Postava1**. Pokud se nám nelíbí, můžeme ji smazat a **kliknutím na „kočku“** vybrat postavu jinou. Pro potřeby této lekce jí ale nezapomeňte dát jméno **Postava1**.
2. Vybereme **Postavu1** a v levém horním menu klikneme na **Kostýmy** a vybereme dole možnost **Vybrat kostým**. Tím můžeme upravit její parametry (typ postavy, barva...) a vytvoříme tak červenou – infikovanou postavu. Všimněte si, že tento kostým má své specifické jméno (např. **kostým1**). Protože v našem modelu chceme, aby byla Postava i zdravá, **vytvoříme** pro ni kliknutím na „kočku“ rovnou i neinfikovaný – modrý **kostým2**. Pokud je postava moc velká, upravíme její velikost v nabídce u *seznamu postav*.

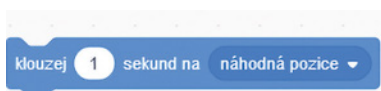

3. Nyní klikneme v levém horním menu na **Scénáře** a začneme programovat chování **Postavy1**.
4. Naším cílem je naprogramovat postavu, která se volně pohybuje prostorem.
  - a. Pro začátek akce klikneme v levé nabídce příkazů na žluté záložky **Události** a vybereme možnost

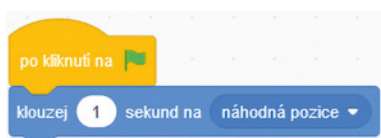

a přetáhneme ji do prázdné plochy – **těla kódu**. Tímto příkazem začíná programování dané postavy. Na to navazujeme dalšími příkazy.

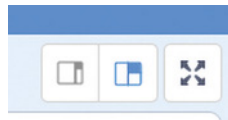
- b. Chceme, aby se **Postava1** hýbala, a proto vybereme vlevo z nabídky příkazů modrou barvu a záložku **Pohyb**. Vybereme příkaz

a spojíme jej s předchozím .

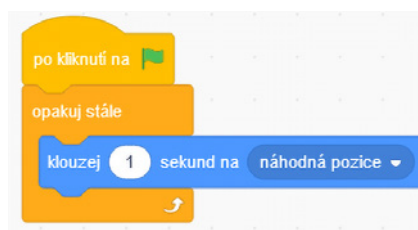

Toto grafické propojování pomáhá v celém kódu správně klást příkazy pod sebe. Když nyní **klikneme na zelenou vlaječku**, naše postava udělá náhodný pohyb. Na výstupy našeho kódu se vždy můžeme podívat buď v náhledu, nebo pomocí šipek

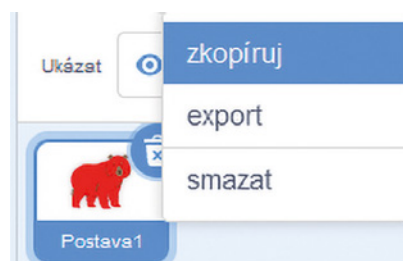
na celé obrazovce.

- c. Protože chceme, aby se **Postava1** hýbala neomezeně, vybereme vlevo oranžovou záložku **Ovládání** a zvolíme „**opakuj stále**“. Příkaz přetáhneme do **těla kódu**. Všimneme si jeho grafického tvaru. Tento příkaz má v sobě „díru“ na jiný příkaz. Na ten, který má opakovat. **Rozpojíme** tedy předchozí příkazy v těle kódu a modrý příkaz pohybu **vložíme** do této „díry“. Nyní toto opakování spojíme s úvodním žlutým příkazem události.

Při kliknutí na zelenou vlajku se **Postava1** začne hýbat a každou vteřinu změni směr. Pokud chceme zrychlit změnu směru, zmenšíme proměnnou „1“ třeba na 0.5. Protože se v programování standardně používá angličtina, **musíme použít desetinnou tečku** namísto čárky. Protože jsme nijak neomezili dobu, po kterou se má postava pohybovat, musíme ji zastavit **kliknutím na červenou stopku** vedle zelené vlajky.

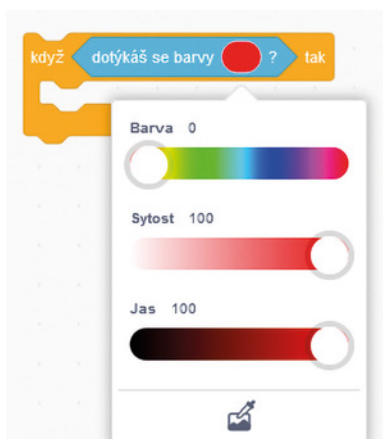
5. Nyní klikneme v seznamu postav pravým tlačítkem na **Postavu1** a vybereme **zkopíruj**.

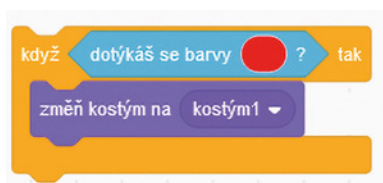
Vytvoří se totožná postava pojmenovaná **Postava2**. Této postavě pomocí levého horního menu **Kostýmy** vybereme modrý (neinfikovaný) kostým. Když nyní klikneme na zelenou vlajku, začnou se obě postavy volně pohybovat prostorem.

6. My ale chceme, aby se dal modelovat přenos nemoci od infikované postavy k té neinfikované. To uděláme pomocí příkazů v levém menu. Konkrétně v oranžové záložce **Ovládání**. Najdeme příkaz **Když, tak**. Přetáhneme jej do těla kódu a už podle tvaru příkazu vidíme, že budeme něco doplňovat. V našem případě chceme naprogramovat situaci, kdy se neinfikovaná postava nakazí. To se v našem modelu vyjadřuje barevně – infikované postavy jsou červené, ty zdravé jsou modré. Příkaz pro modrou Postavu2 by tedy měl znít: **Když se dotkneš červené, tak se přebarví na červenou**. V pravém seznamu postav **vybereme Postavu2** a začneme programovat.

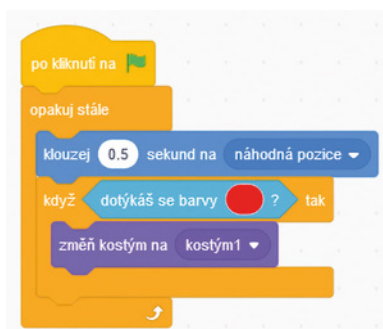
- a. Přesně příkaz **Dotyku** najdeme v tyrkysové záložce příkazů **Vnímání**. Přetáhneme teď příkaz Dotyku do prostoru mezi „když“ a „tak“ a změním barvu na červenou. Barva v příkazu se musí přesně shodovat s barvou kostýmu. U nastavení příkazu si můžeme pomoci kapátkem, kterým klikneme v náhledovém okně na červenou Postavu1.

- b. Nyní nastavíme přebarvení. K němu slouží příkazy ve fialové záložce **Vzhled**. Naší potřebě nejlépe odpovídá příkaz **Změň kostým**. Vložíme tedy tento příkaz do „díry“ a z nabídky vybereme červený Kostým1.

- c. Nyní takto složený příkaz propojíme s již vytvořeným příkazem neustálého pohybu.

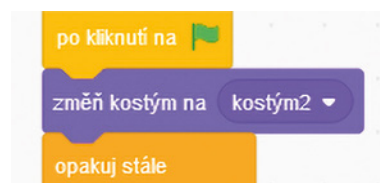

Když spustíme zelenou vlajku, modrá postava by se měla po kontaktu s červenou obarvit na červenou.

Pozor! Program vyhodnocuje dotek jen na konci pohybu – tedy v našem případě každých 0,5 s. Pokud se mezi těmito intervaly postavy krátce dotknou, změna se neprovede.

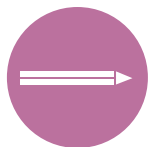
Otázka k zamyšlení: „Co ve skutečnosti znamená, že jsme se jen krátce dotkli?“

- d. Zároveň si brzo všimnete, že postava již zůstává červená i po zmáčknutí červené stopky. Abychom zajistili, že postava bude na začátku dalšího pokusu opět nejprve neinfikovaná – modrá –, vložíme mezi první dva příkazy příkaz nový, fialový – **změň kostým**, kterým zajistíme, že na začátku dalšího modelu budou původně zdravé postavy zase zdravé.

Očkování jako ochrana společnosti?

Počítačová simulace očkování v průběhu epidemie

PIERRE LASALLE
(FRANCIE)*

VĚKOVÁ SKUPINA:
13–14

45 MINUT

Výstupem navazující aktivity je, že žáci navrhnou počítačový program, který simuluje očkování v populaci v průběhu epidemie. Cílem je ukázat, jak může na šířící se nemoc reagovat očkování. Jak může bojovat s propuknutou epidemií a přispět k imunitě populace. V průběhu aktivity měníme a sledujeme parametry, které mohou šíření nemoci i rychlost očkování ovlivňovat. Tuto aktivitu/lekcí lze provést v několika fázích společně s učitelem přírodovědných předmětů.

**Globální závislost
a zdraví**

Cíle

- Žáci si ověří získané počítačové dovednosti (jednoduché programování) na konkrétní modelové situaci.
- Žáci interpretují zpracovaná data.
- Žáci si rozvíjí kritické myšlení: analýzou globálních procesů a vzájemných závislostí.
- Žáci se učí informovaně rozhodovat v otázkách týkající se globálních témat.

Pomůcky

- počítače
- základní programovací software, např. Scratch (<https://scratch.mit.edu/>)
- výstup z Aktivity 04 – Proč jsem nemocný?

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://www.lepartenariat.org/wp-content/uploads/2020/02/Brochure-MATHEMATIQUES-GIGS.pdf>

* Originál upravil a rozšířil Ondřej Klímek (ARPOK, o.p.s.)

Popis aktivity

Aktivita rozšiřuje lekci „04 – Proč jsem nemocný?“ z programovací aplikace Scratch. Do modelu s jedním nemocným a několika zdravými postavami žáci vloží postavu „doktora“, který umí očkovat. Naprogramují doktora a umístí ho, aby stál/čekal na jednom místě (v nemocnici), a zbytek simulace nastaví tak, že se všechny ostatní postavy pohybují a při kontaktu s doktorem se naočkují a už nemohu znovu onemocnět.

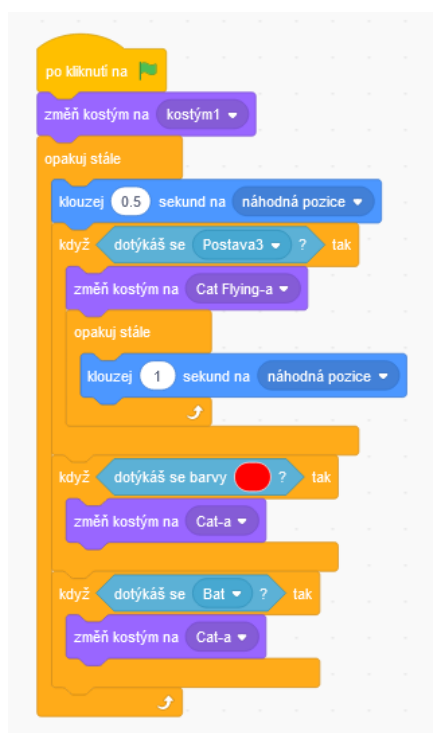
Pokyny pro simulování očkování:

1. Vytvořte jednu postavu doktora, která se nehýbe. Umístěte ho někde do prostoru. Jako by byl v nemocnici.
2. Proveďte simulaci, kdy k doktorovi mohou chodit jen nemocné postavy, a sledujte, jak se nemoc šíří.
3. Proveďte simulaci, kdy k doktorovi mohou chodit všechny postavy, a sledujte, jak se změnila rychlost šíření nemoci.
4. Začněte měnit i další parametry:
  - Měňte umístění doktora na ploše.
  - Dovolte doktorovi se pohybovat, jako by měl očkovací centrum v sanitce.
  - Umístěte doktora mimo obrazovku a čekejte, než se doktor objeví mezi ostatními postavami.
  - Měňte velikost prvního nemocného a doktora.
  - Přidejte postavu „zdroje nemoci“, která nemůže být vyléčena a při kontaktu s ní se ostatní neočkované postavy nakazí.

Diskuze a reflexe:

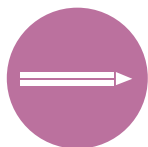
- Co pomáhá doktorovi nejrychleji proočkovat populaci?
- Co může v reálném světě znamenat situace, kdy se naočkovaná postava znovu dotkne doktora?
- Co může v reálném světě znamenat situace, kdy se nemocná postava dotkne doktora, a přesto se nenaočkuje?
- Jakou situaci z reálného světa modelujeme tím, kdy se doktor objeví až po nějaké době?
- Jakou situaci z reálného světa sledujeme, když v modelu necháváme zdroj nákazy?

Příklad, ve kterém je jedna postava zdrojem nemoci (netopýr) a nemůže být očkována. Ostatní postavy (kočky) se při kontaktu s netopýrem nakazí. Pokud se nakažená postava setká s doktorem (ježek), tak je naočkovaná a už se nemůže nakazit.

05

Hod kostkou

Rozdíl v příjmu mezi muži a ženami
a pravděpodobnostUČITELÉ MATEMATIKY
ZE SLOVINSKA*VĚKOVÁ SKUPINA:
14–15 (8–30ŽÁKŮ)

45 MINUT

Navzdory skutečnosti, že lidem jsou garantována stejná práva neohledně na pohlaví, v realitě je tomu jinak. Jednou z oblastí, kde dochází k častému porušování práv žen, je právě pracovní prostředí. Ačkoli princip spravedlivé mzdy za stejnou práci byl zaveden již v roce 1957 v rámci Římské smlouvy, mezery mezi muži a ženami v souvislosti se mzdou jsou pořád velké a zmenšují se velmi pomalu. V rámci této aktivity žáci zkoumají nerovnosti ve mzdě s ohledem na pohlaví. Při této aktivitě přemýšlejí o vlastních zkušenostech a názorech na rovnost pohlaví a hledají možnosti, jak podporovat rovné příležitosti pro všechny.

Rovnost pohlaví

Práva žen a lidská práva

Právo na rovné pracovní
příležitosti a spravedlivou
mzduPrávo na nediskriminační
prostředí na základě věku
a pohlaví**Cíle**

- Žáci používají grafy a infografiky.
- Žáci procvičují výpočet aritmetického průměru.
- Žáci výpočítají pravděpodobnost nahodilé události.
- Žáci zjistí informace o mzdových rozdílech mezi muži a ženami a jejich příčinách.
- Žáci si uvědomí význam boje za práva žen.
- Žáci kriticky hodnotí diskriminaci na základě pohlaví.
- Žáci si uvědomí význam respektování a podpory lidských práv.

Pomůcky

- příloha 05a: dvě velké kostky s různými počty teček (vzor)
- příloha 05b: Infografiky
- Materiál na výrobu kostek: karton, fixy, lepidlo na papír nebo lepicí páska
- počítač s přístupem k internetu
- dataprojektor

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://www.humanitas.si/baza-gradiv/>

* Učitelé: Aleš Šporn, Jasna Škulj, Luka Jurković, Mojca Šporn, Rajko Tekalec. Redakční rada: Alma Rogina, Andreja Šmrgut Okrajšek, Manca Šetinc Vernik, Mateja Kraševac, Petra Perne, Tina Trdin, Viktorija Mateja Kos (Slovinsko)

Popis aktivity

1. Použijte šablonu na kostky z **přílohy 05a** a vytvořte dvě kostky s různými počty teček.
2. Na začátku hodiny sdělte žákům, že v rámci aktivity budou hrát kostky. Rozdělte je na dvě skupiny podle pohlaví (skupina A – dívky, skupina B – chlapci). Každá skupina vytvoří řadu. Kostku A (s šedými tečkami: 6, 4, 3, 2, 2, 1) dejte dívkám (skupina A) a kostku B (s červenými tečkami: 6, 5, 5, 4, 3, 2) dejte chlapcům (skupina B).

Pokud žáci během hry zjistí, že kostky nemají stejné počty teček, řekněte jim, aby to teď neřešili a aby dokončili hru.

Vysvětlete žákům, jak při hře postupovat. Zástupci obou skupin současně hodí kostkou. Napište počet bodů u obou skupin na tabuli (výsledky zaznamenávejte do oddělených sloupců pro skupinu A i B). Žáci házejí tolikrát, kolik jich je ve skupině. Postupujte tak, aby si každý žák hodil kostkou (pokud je v jedné skupině více žáků, ti v méně početné skupině budou házet vícekrát).

Jakmile hodí kostkou poslední žáci v obou skupinách, skupiny sečtou získané body a porovnají si výsledky.

3. Zjistěte, jestli jsou žáci s výsledkem spokojeni. Pokud si během hry nevšimli rozdílných počtů teček na kostkách, zeptejte se, zda zaznamenali nějaký rozdíl mezi kostkami.

Poté vyzvěte zástupce skupiny chlapců a zástupkyni skupiny děvčat, aby přišli k tabuli a spočítali aritmetický průměr počtu teček na kostce u skupiny A ($\frac{6+5+5+4+3+2}{6}$) a aritmetický průměr počtu teček na kostce u skupiny B ($\frac{6+4+3+2+2+1}{6}$). Následně zástupce každé skupiny vypočítá aritmetický průměr počtu hodů kostkou ve skupině chlapců a aritmetický průměr počtu hodů kostkou ve skupině děvčat.

4. Nyní budou studenti počítat pravděpodobnost. Spočítají pravděpodobnost u obou skupin (A i B), že padne šestka ($\frac{1}{6}$), pětka ($\frac{1}{3}$ u chlapců a 0 u děvčat), čtyřka ($\frac{1}{6}$), trojka ($\frac{1}{6}$), dvojka ($\frac{1}{6}$ u chlapců a $\frac{1}{3}$ u děvčat) a jednička (0 u chlapců a $\frac{1}{6}$ u děvčat).

Jakmile žáci zjistí, že jejich startovní pozice byly odlišné, zeptejte se jich, jaký na to mají názor a zda jim to přijde spravedlivé.

5. Žáci si sednou do kruhu a budou pokračovat v diskusi o nerovných příležitostech a právech žen na základě níže uvedených otázek:

- Co si myslíte o předchozí aktivitě?
- Jak se během aktivity cítily členky skupiny A? Jak se cítili členové skupiny B?
- Proč si myslíte, že jsme tuto činnost dnes zkoušeli? Na co tím poukazujeme?

Vysvětlete žákům, že se v rámci aktivity měli zamyslet nad nerovnými příležitostmi, které se často vyskytují ve společnosti, ve vaší zemi a vlastně všude ve světě.

- Ve kterých oblastech se vyskytují nerovné příležitosti mezi muži a ženami?

Pokud žáci zapomenou na rozdíly **ve mzdě**, připomeňte jim to. Zdůrazněte, že ženy dosahují stejné nebo vyšší úrovně vzdělání jako muži, ale jejich znalosti jsou často hůře hodnoceny a v porovnání s muži dosahují pomalejšího kariérního růstu.

Promítněte žákům graf mzdových rozdílů mezi muži a ženami v Evropě a infografiku o globálních genderových rozdílech (**příloha 05b**). Poté položte následující otázky:

- Která země vás překvapila nejvíce? Proč?
- Proč podle vašeho názoru existují takové rozdíly mezi platy mužů a žen?
- Jak byste vypočítali průměrný genderový rozdíl v Evropě?
(Odpověď: V Evropských zemích vydělávají ženy v průměru o 16 % méně než muži.)
- Jsou podle vašeho názoru mzdové rozdíly mezi muži a ženami opodstatněné? Proč ano a proč ne?
- Myslíte si, že existují povolání, která mohou vykonávat pouze muži nebo pouze ženy? Která to jsou? Proč?
- Napadá vás jiný příklad častého porušování práv žen?
- Jaký je význam 8. března, kdy slavíme Mezinárodní den žen? Proč je to důležité?
- Co může každý z nás udělat pro to, aby práva všech, tedy žen i mužů, byla respektována (ve třídě, ve škole, v rodině, v rámci komunity apod.)?

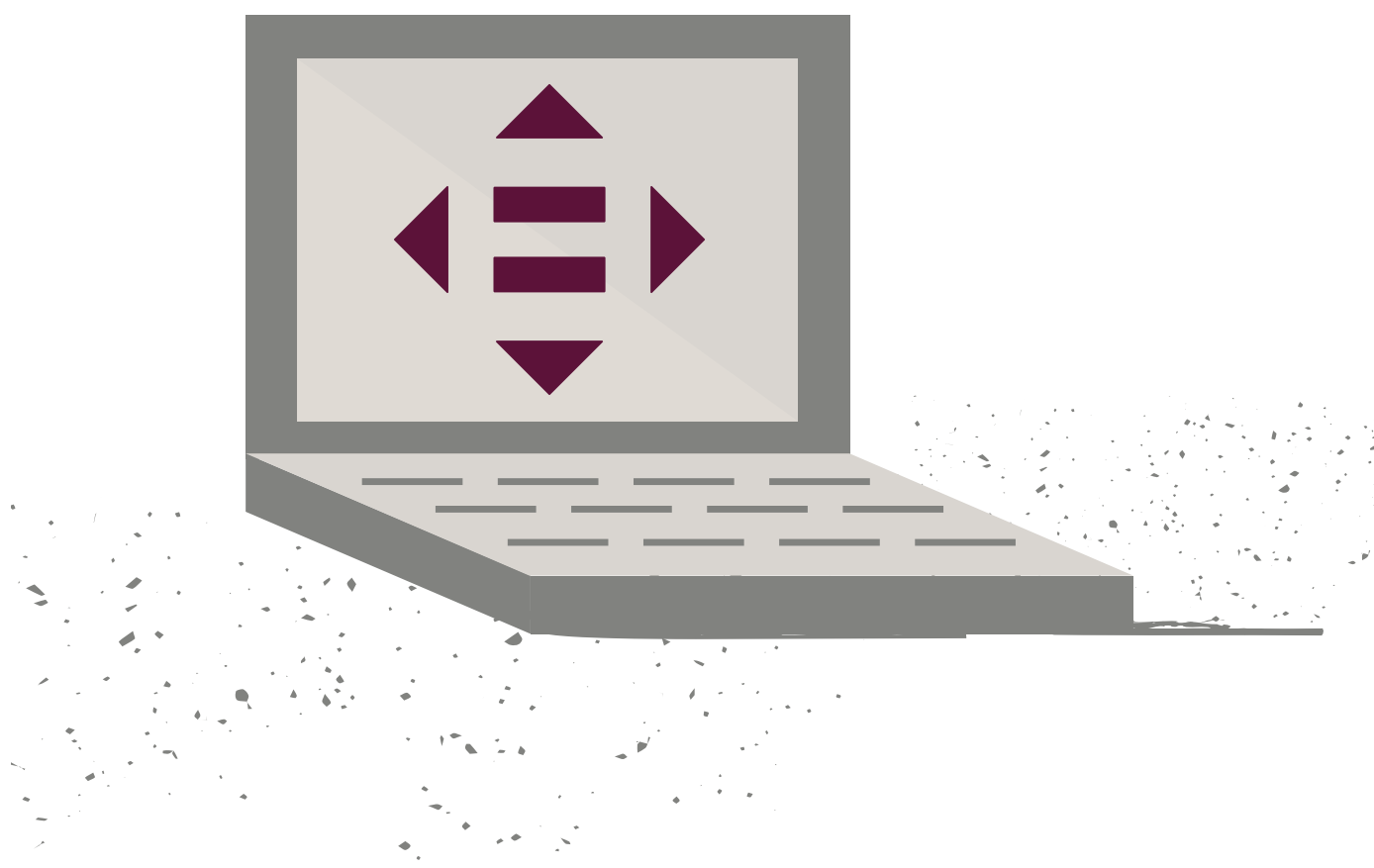
Další možnosti

Představte žákům klíčové dokumenty zaměřující se na lidská práva a práva žen ve vztahu k rovným příležitostem, případně jim sdělte, kde jsou tyto dokumenty k dispozici:

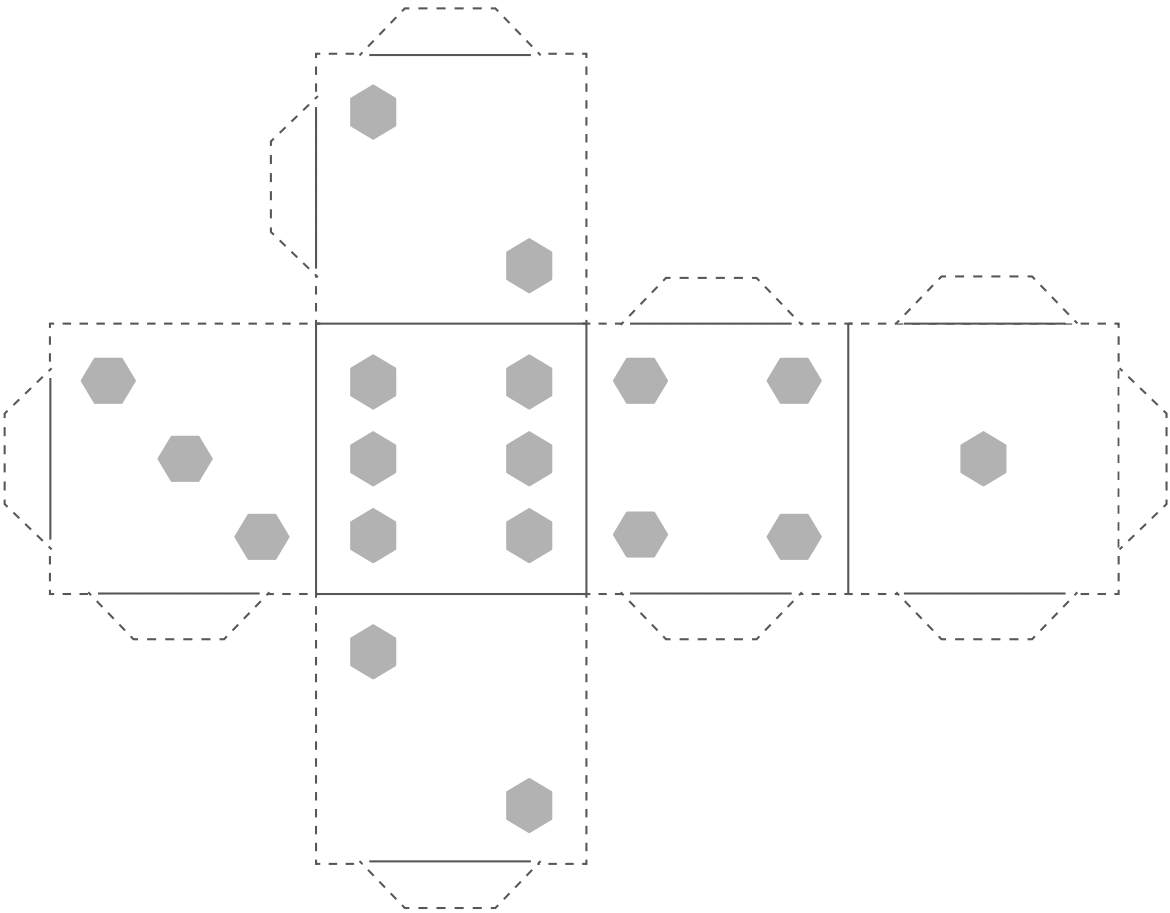
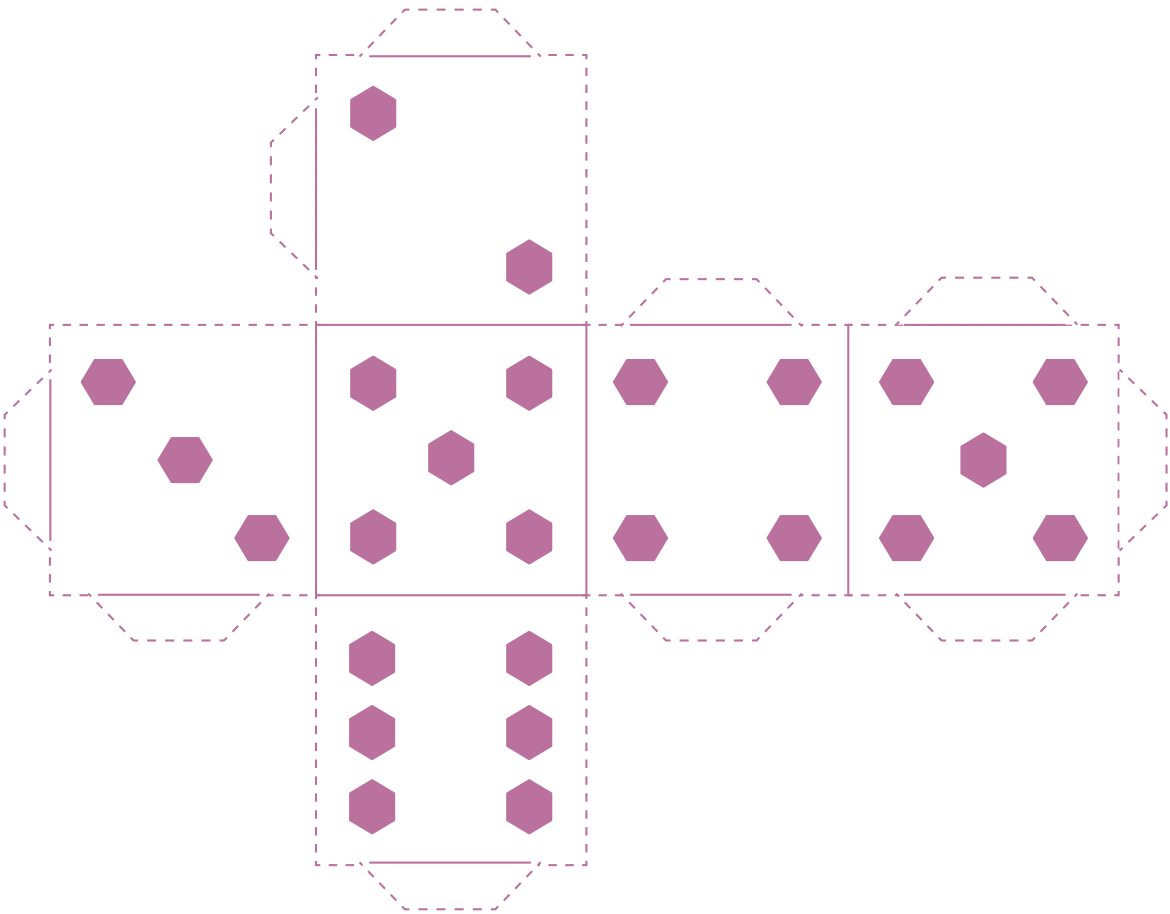
- Všeobecná deklarace lidských práv
  - Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
  - Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
  - Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
  - Listina základních práv Evropské unie
- Za domácí úkol se žáci podívají na data týkající se rozdílů v platech mužů a žen v posledních letech a porovnají je (ve kterých zemích a oborech se tyto rozdíly zmenšily či zvětšily a o kolik).
- Podívejte se na film *Sufražetka* (2015), který líčí první aktivistku v boji za práva žen a historické pozadí tohoto boje: <https://www.csfd.cz/film/367116-sufrazetka/prehled/>.
- **Mzdové rozdíly mezi muži a ženami** jsou rozdíly v průměrné hrubé hodinové mzdě mezi pohlavími. Výpočet zahrnuje hrubý plat zaměstnance před odvodem daní a srážek. Do výpočtu jsou zahrnuty pouze společnosti s nejméně deseti zaměstnanci. Tento výpočet nezahrnuje potenciálně významné faktory jako vzdělání, odpracované hodiny, typ práce, přestávky v kariérním růstu nebo práce na částečný úvazek, nicméně neustále se ukazuje, že ženy v EU všeobecně vydělávají méně než muži (Evropský parlament, 2020).
- **Mzdové rozdíly** se v jednotlivých státech EU velmi liší. Například podle dat za rok 2017 jsou největší rozdíly v Estonsku (25,6 %), České republice (21,1 %), Německu (21 %), Spojeném království (20,8 %), Rakousku (19 %) či Slovensku (19,8 %), zatímco nejmenší rozdíly jsou ve Slovinsku (8 %), Polsku (7,2 %), Belgii (6 %), Itálii, Lucembursku (5 %) a Rumunsku (3,5 %) (Evropský parlament, 2020).
- **Na trhu práce a ve vysokých pozicích** jsou ženy nedostatečně zastoupeny a vydělávají méně než muži. Ženy vydělávají o 23 % méně za hodinu než jejich mužští protějšci. Pouze 6,9 % exekutivních pozic ve významných společnostech zastávají ženy. Ženy navíc na pracovišti často čelí diskriminaci a často po návratu z mateřské dovolené zastávají nižší pozice (Evropský parlament, 2020).
- **Během posledních desetiletí bylo přijato velké množství opatření pro podporu genderové rovnosti** a snížení mzdových rozdílů ve většině členských zemí **Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)**. V některých oblastech bylo dosaženo velkého pokroku: například ve Spojeném království se mzdové rozdíly mezi muži a ženami snížily z téměř 50 % v roce 1970 na přibližně 17 % v roce 2016 (OECD, 2017).
- **Podle Světového ekonomického fóra (WEF) je globální situace v oblasti mzdových rozdílů mezi muži a ženami ještě horší** než v Evropě: v roce 2018 byl plat žen v průměru až o 63 % nižší v porovnání s muži. V žádné zemi na světě není mzda žen rovna mzdě mužů. Podle výpočtů Světového ekonomického fóra z roku 2018 bude trvat 202 let, než bude dosažena rovnost v této oblasti ve všech zemích světa (Neate, 2018).
- **8. března (Mezinárodní den žen) je mezinárodně uznávaný svátek, který se slaví po celém světě od roku 1911. Tento den slavíme ekonomické, politické a sociální úspěchy žen. Zásluhu za tento svátek můžeme připsat německé feministce a socialistce Kláře Zetkinové, rozené Eissnerové (1857–1933).** V roce 1811 udělily rakouské zákony vdaným ženám právo pracovat, což bylo v širších souvislostech progresivní rozhodnutí. V té době to neumožňovaly francouzské ani německé zákony. Ženy tím získaly jistou ekonomickou nezávislost. Postupně bylo zaměstnáváno více a více žen. Ty se postupně začaly dožadovat práv pracujících. Cílem rakouských zákonů byla regulace noční práce, prosazení práv těhotných žen a rodiček a spravedlivé mzdy. Ženy často totiž prováděly stejně náročné úkoly, ačkoli byly považovány za méně náročné a podle toho byly ohodnoceny. Sociální demokraté tak začali představovat svoji vizi týkající se postavení pracujících žen: osmihodinová pracovní doba, 16 týdnů mateřské dovolené, volné soboty, ženy v pozici soudkyň, inspektorek apod. Jedním z klíčových požadavků bylo rovněž volební právo žen. Všechny tyto požadavky byly dále zdůrazňovány právě v rámci Mezinárodního dne žen.

Zdroje:

- Eurostat, Gender pay gap statistics, 2018.
- Eurostat, The unadjusted gender pay gap, 2018.
- King, M., Tackling The Number One Cause Of Gender Inequality At Work: Unequal Pay, 2018.
- Neate, R., Global pay gap will take 202 years to close, says World Economic Forum, 2018.
- Ortiz-Ospina, E., Key facts about the gender pay gap, 2018.
- Ortiz-Ospina, E., Why is there a gender pay gap?, 2018.
- World Economic Forum, The Global Gender Gap Report, 2018.

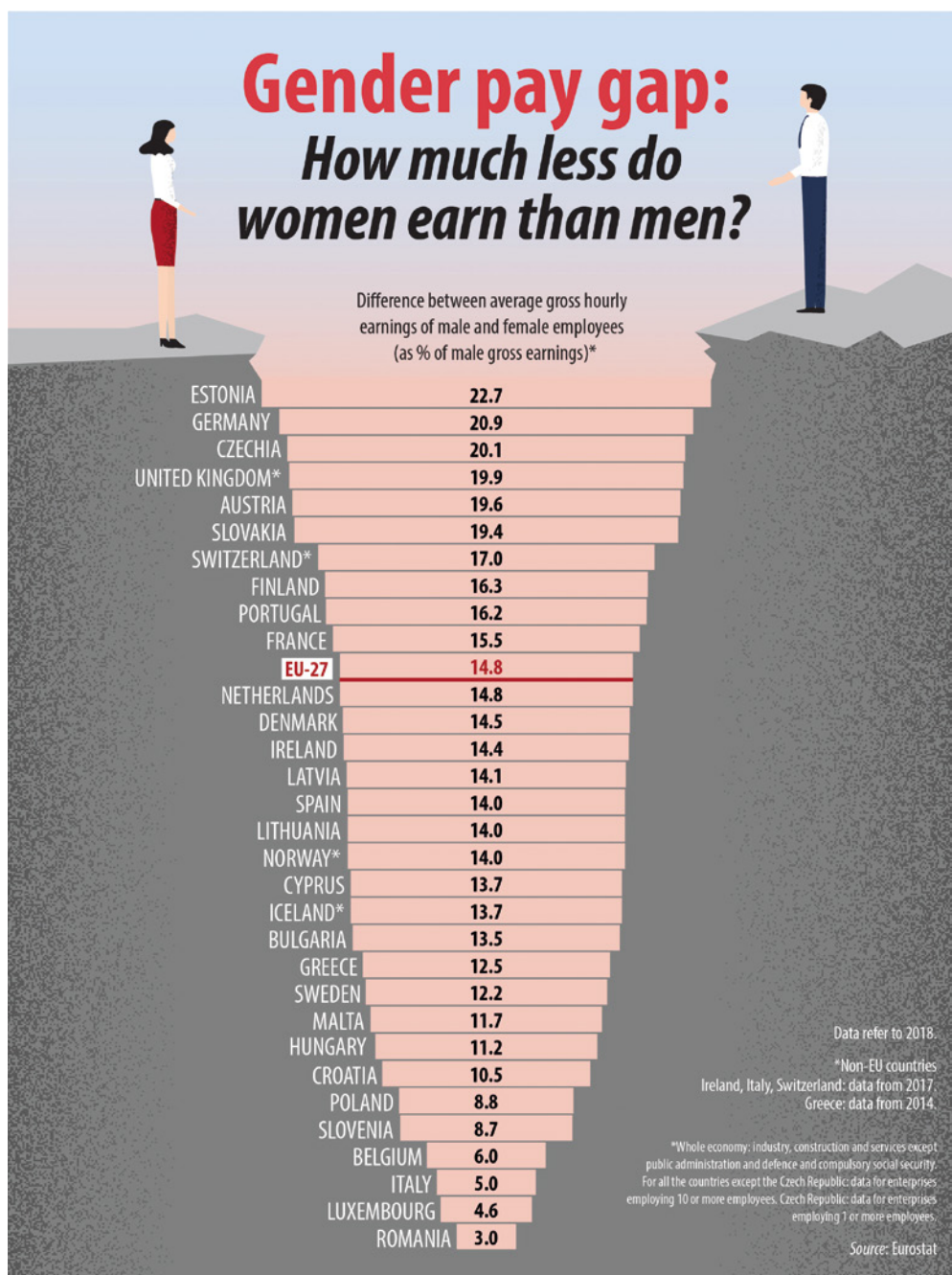

Příloha 05a: Šablona kostky

Příloha 05b: Infografiky

Statistika rozdílů v příjmu mezi muži a ženami v evropských zemích (2018)

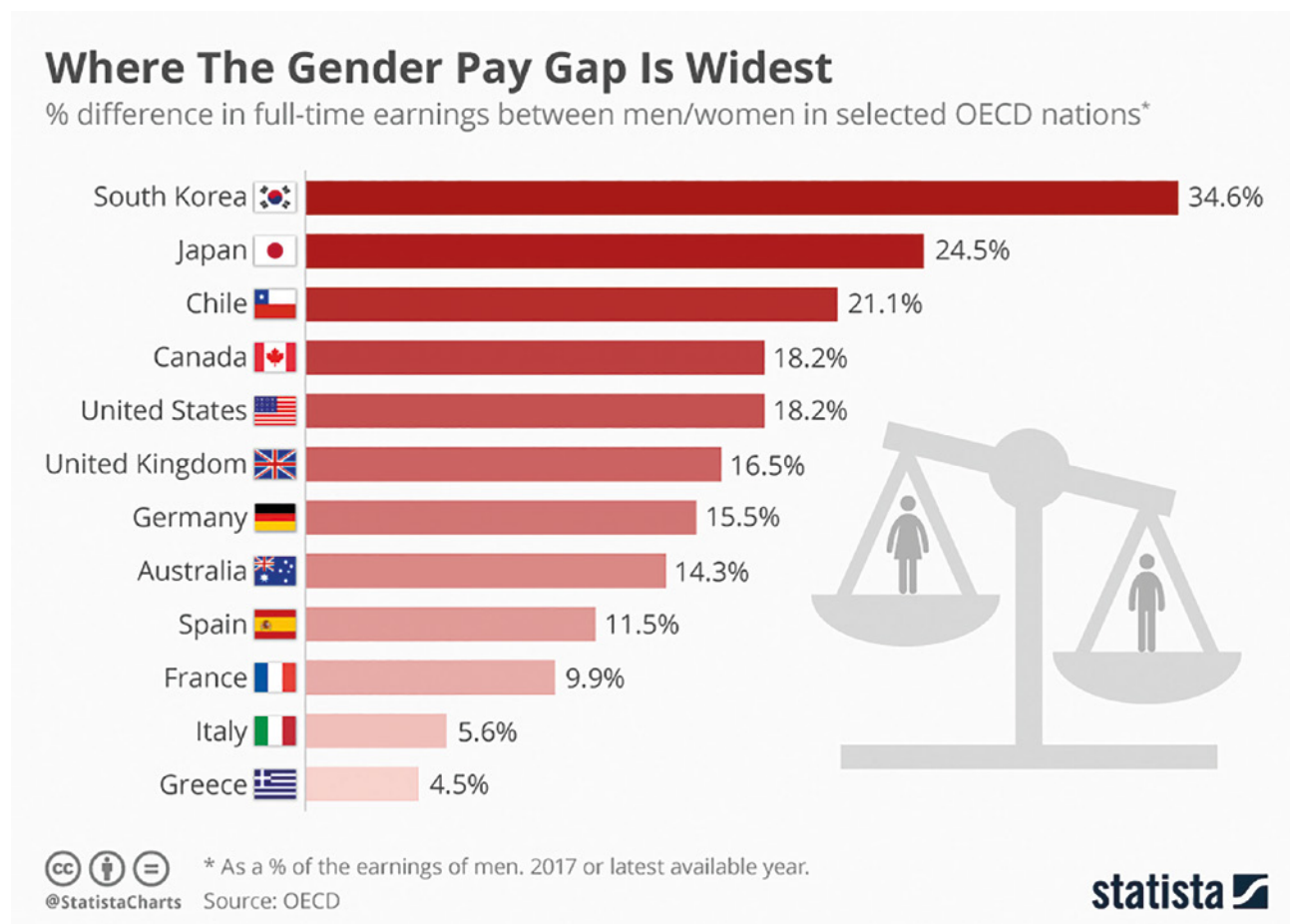
ec.europa.eu/eurostat

Zdroj: Eurostat (2020). Statistika rozdílů v příjmu mezi muži a ženami.

Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics.

Infografika globálních mzdových rozdílů mezi muži a ženami (za rok 2017)

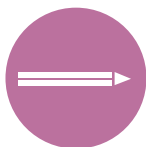
- procentuální rozdíl ve mzdách mezi muži a ženami ve vybraných zemích OECD (práce na plný úvazek)

Zdroj: McCarthy, N. (2019). Největší platové rozdíly mezi muži a ženami.
Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/13182/where-the-gender-pay-gap-is-widest>.

06

Uhlíková stopa

VZDĚLÁVACÍ CENTRUM
LEEDS DEC (ANGLIE)

VĚKOVÁ SKUPINA:
11–14

V rámci hodiny se žáci seznamují s pojmem uhlíková stopa a s důvody pro její snižování. Pochopí tak vztah mezi lidskou spotřebou a změnou klimatu.

Změna klimatu

Odpovědná spotřeba

Cíle

- Žáci vysvětlí, že uhlíková stopa představuje celkové množství oxidu uhličitého a dalších skleníkových plynů vypuštěných v rámci celého životního cyklu daného produktu, služby, nebo události.
- Žáci pochopí, že uhlíkovou stopu lze snížit omezením emisí oxidu uhličitého a metanu.
- Žáci popíší způsoby snižování emisí oxidu uhličitého a metanu a zdůvodnit možné překážky v těchto snahách.
- Žáci chápou vztah mezi lidskou spotřebou a změnou klimatu.
- Žáci rozumí procesu, který způsobuje změnu klimatu, dokážou označit některé činnosti, které to způsobují, a chápou spojitost s lidskou spotřebou.
- Žáci popíší konkrétní činnosti, kterými lze snížit emise oxidu uhličitého.
- Žáci jsou si vědomi skutečnosti, že rozvinuté země mají daleko větší uhlíkovou stopu a že snahy o snížení uhlíkové stopy každého z nás jsou zásadní pro zpomalení klimatické změny.

Pomůcky

- animace jednoduché vysvětlení uhlíkové stopy (AJ – https://youtu.be/8q7_aV8eLUE – je možné pustit automatický překlad do CZ (použito 26. 10. 2020) (CZ – Skleníkový efekt: <https://youtu.be/jLO-6B4efr8>)
- příloha 06a: Tabulka emisí
- příloha 06b: Kartičky – vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas a zdůvodněte svoje stanovisko
- Infografika (https://faktaoklimatu.cz/assets/generated/emise-svet-na-osobu_1920.png)

Původní plán hodiny je k dispozici na:

<https://leedsdec.co.uk/science-our-carbon-footprint-and-climate-action/>

Popis aktivity

1. Žáci sledují animaci jednoduché vysvětlení uhlíkové stopy a snaží se pochopit skutečnost, že uhlíková stopa je mírou životního cyklu CO₂e*.
2. Následně žákům (do skupin po 2 - 4) rozdejte rozstříhané lístečky z **přílohy 06a** (tabulka emisí). Žáci se snaží spojit konkrétní zemi s jejími emisemi a vytvořit pořadí zemí podle jejich emisí. Emise jsou přepočítány na jednoho obyvatele. Žáci poté diskutují případné překvapivé skutečnosti a společně zodpoví otázku:

„Která země má nejvyšší emise připadající na jednoho obyvatele?“

Tip: po práci s tabulkou můžeme žákům promítnout/rozdat infografiku (https://faktaoklimatu.cz/assets/generated/emise-svet-na-osobu_1920.png) a doplnit si informace o údajích za ČR případně dalších zemích v rámci celého světa. Na stránkách také najdete bližší údaje o užívaných pojmech.

3. V další části navážeme na zjištěné údaje diskuzí a rozdáme žákům (do dvojic/skupin po 4) výroky z **přílohy 06b**. Žáci dostanou zadání: „**Vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas k daným výroky a zdůvodněte svoje stanovisko**“. Žáci prodiskutují svá stanoviska k výroky z přílohy (06b) a poté je zdůvodní.

Reflexe

4. Žáci se na základě diskutovaných informací snaží přijít na to, co přispívá k jejich osobní uhlíkové stopě a vyvozují dopad své spotřeby. Diskutují například dopady výroby a likvidace mobilních telefonů/oblečení/jídla apod.

Žáci si pomocí reflexe upevňují nové znalosti a dovednosti. Návodné otázky:

- Uveďte 5 věcí, které mají uhlíkovou stopu.
  - Uveďte 4 fáze životního cyklu produktu, které přispívají k jeho uhlíkové stopě.
  - Uveďte 3 věci, které komplikují snížení globální uhlíkové stopy.
  - Uveďte 2 skleníkové plyny.
  - Uveďte 1 věc, kterou můžete udělat pro snížení své uhlíkové stopy.
5. Žáci v reflexi doplní zadanou větu a zdůvodní své odpovědi.

Svoji uhlíkovou stopu můžu nejlépe snížit tím, že budu...	jíst méně
	používat méně
	nakupovat chytře
	opravovat si své věci

Tipy k aktivitě:

- Odpovědi lze sbírat elektronicky, pokud to dovoluje vybavení školy.
- Návrh rozšíření aktivity: Proberte s žáky, čím může každý osobně přispět, a představte koncept místních opraven „repair café“.

* Nejznámějším skleníkovým plynem je CO₂, ale existuje i několik dalších. Abychom je mohli jednoduše srovnat, ostatní skleníkové plyny včetně metanu a oxidu dusného se přepočítávají na tzv. ekvivalenty CO₂ (= CO₂e). To umožňuje srovnání různých skleníkových plynů s ohledem na jejich škodlivost vůči klimatu. Například dopad metanu je 25krát výraznější v porovnání s CO₂, protože zůstává v atmosféře Země mnohem déle. Účinek oxidu dusného je 300x vyšší. Lze to také vyjádřit následovně: 1 kg metanu = 21 kg ekvivalentu CO₂; 1 kg oxidu dusného = 300 kg ekvivalentu CO₂. Navzdory tomu zůstává CO₂ pro klima největším problémem vzhledem k jeho extrémně velkému množství.

Příloha 06a: Tabulka emisí

Která země má nejvyšší emise připadající na jednoho obyvatele?

země		tuny oxidu uhličitého
Lucembursko		26,28
Austrálie		20,58
USA		19,78
UK		9,66
Čína		4,58
Argentina		4,06
Indie		1,16
Bangladéš		0,29
Zambie		0,23
Nepál		0,11
Etiopie		0,07

Příloha 06b: Výroky

Úkol: vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas a zdůvodněte svoje stanovisko

„Nepál ukazuje ostatním zemím správnou cestu, neboť má díky výjimečně energeticky úsporným programům velmi nízké emise.“

„Spojené státy americké by mohly velmi snadno snížit své uhlíkové emise, které jsou dvojnásobné v porovnání se Spojeným královstvím. To znamená, že Američané spotřebovávají více, než ve skutečnosti potřebují.“

„Očekává se, že dopad globálního oteplování na Bangladéš bude obrovský. Zvedající se hladina moří způsobí zatopení rozsáhlého pevninského území směrem od jižního pobřeží. V důsledku toho bude přibližně 20 milionů lidí nuceno se vystěhovat do roku 2050. Tím také dojde k vážným humanitárním problémům v zemi. Globální komunita by měla Bangladéši poskytnout finanční prostředky, aby se země připravila na změnu klimatu (např. vybudováním odolných domů a plovoucích zahrad) a jednat v souladu s Pařížskou dohodou za účelem snížení emisí a omezení dopadů budoucího oteplování.“

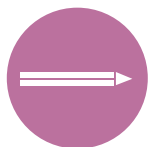

- Uhlíková stopa dítěte narozeného v Malawi činí 0,1 tuny za rok.
- Australské dítě má uhlíkovou stopu 30 tun za rok.
- „Ekonomicky vyspělé země by se měly snažit snížit populaci.“

07

Pomoc, potápíme se!

Změna klimatu na ostrovech v Oceánii

ZUZANA DOLHYOVÁ
(SLOVENSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
12–18

45 MINUT

V této aktivitě se žáci dozvídají o dopadech klimatické změny v ostrovních státech v Oceánii. Žáci nejprve lokalizují jednotlivé státy pomocí zeměpisných souřadnic a přemýšlejí o tom, co mají tyto státy společného z globálního hlediska. Pomocí pracovních listů hledají řešení, jak zaplavování těchto ostrovních států zastavit. Na konci této aktivity žáci před celou třídou prezentují svá řešení, diskutují a formulují své názory na změnu klimatu.

Změna klimatu

Udržitelná města
a komunity

Cíle

- Žáci zaujmají postoje k závažným problémům lidstva a navrhuji možná řešení.
- Žáci lokalizují ostrovy v Oceánii a uvedou příklady dopadu klimatické změny na tyto země.
- Žáci získají povědomí o globálních problémech a jejich projevech.
- Žáci určují polohu na mapě pomocí zeměpisných souřadnic.
- Žáci analyzují důsledky klimatické změny a navrhuji příslušná opatření pro zmírnění těchto dopadů.
- Žáci formulují své vlastní názory na změnu klimatu.

Tematické celky

- Austrálie a Oceánie: Polynésie, Melanésie, Mikronésie
- Atmosféra: změna klimatu na Zemi
- Regionální zeměpis a obyvatelstvo: globální problémy na Zemi, globální oteplování, světový oceán

Pomůcky

- zeměpisný atlas (pro každého žáka)
- psací potřeby, velké listy papíru (jeden pro každou skupinu), barevné fixy (dvě různé barvy pro každou skupinu)
- příloha 07a: zeměpisné souřadnice (kartičky)
- příloha 07b: popis ostrovních států
- nástěnná mapa světa nebo mapa promítnutá pomocí dataprojektoru
- papírová lepicí páska, nalepovací papírky

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://globalnevezdelavanie.sk/geo/>

Popis aktivity

Úvodní aktivita (10 minut)

1. Rozdejte kartičky z **přílohy 07a**, každý žák dostane jednu. Každá kartička obsahuje zeměpisné souřadnice jednoho ostrova v Oceánii. Úkolem je najít konkrétní místo v atlasu podle souřadnic a určit, o který stát se jedná. Souřadnice se budou opakovat u více žáků.
2. Žáci určí daný stát, který našli podle souřadnic, a ukáží jej na nástěnné mapě. Napište název státu na nalepovací papírek a ten přilepte na příslušné místo na nástěnné mapě. Následuje krátká diskuse na následující témata:
  - Jsou tyto ostrovy a souostroví samostatnými státy? Jak to můžete zjistit pomocí atlasu?
  - Co mají tyto ostrovní státy společného?
  - Co mají společného z globálního hlediska?
  - Jak změna klimatu ovlivňuje ostrovy a souostroví v Oceánii?

Žáci se následně baví o přírodních a sociálních podmínkách v Oceánii, ale smyslem diskuse je otevřít téma klimatické změny a jejích dopadů. V důsledku zvedající se hladiny moře se tyto ostrovní státy postupně potápějí. Situace na Šalamounových ostrovech je zdokumentována reportáží, kterou žáci mohou společně zhlédnout na Youtube kanálu ITV News. Reportáž je o tom, jak ostrované přicházejí o svoje nádherné domovy, aniž by udělali cokoli špatně (<https://www.youtube.com/watch?v=jL20SXjwEXo> - v angličtině).

Základní aktivity (20 minut)

3. Žáci vytvoří skupiny po pěti. Nalhas přečtete následující text:

Představte si, že žijete na souostroví, které je ohroženo zvedající se hladinou moře. Situace je vážná. Váš domov se stává obětí klimatické změny a postupně mizí z povrchu zemského. Z tohoto důvodu vláda svolala setkání, kterého se účastní nejen oficiální zástupci státu, odborníci a mezinárodní organizace, ale rovněž média a obyvatelé. Vaším úkolem je najít řešení, abyste zabránili potopení ostrova.

Vysvětlíte studentům, že se budou snažit nalézt řešení ve skupinách. Každé skupině dejte velký list papíru a dvě různobarevné fixy. Své nápady napíšou jednou barvou. Na tuto aktivitu jim dejte 5 minut.

Po pěti minutách jim dejte kopie **přílohy 07b** (popis ostrovních států). Každé skupině dejte text o jednom ze čtyř ostrovních států. Pokud máte více než čtyři skupiny studentů, použijte některé popisky vícekrát.

Každá skupina si přečte text a popřemýšlí o dalších možných řešeních. Do svého seznamu dopíše jinou barvou nová opatření. Nechejte studentům 10 minut.

Po vypršení časového limitu každá skupina představí své návrhy. Pokud některé skupiny pracovaly na stejných zemích, poskytněte všem dostatek prostoru. Můžou se například při navrhování řešení střídat.

Pokud práce ve skupinách trvá déle, než se předpokládalo, můžete místo skupinových prezentací použít „popcornovou metodu“. Tato metoda připomíná pražení kukuřice, při zahřátí najednou všechna zrnka kukuřice puknou. To stejné se uplatní v případě nápadů vašich studentů: první skupina bude popisovat své nápady a pokud bude mít jiná skupina podobný nápad, studenti této skupiny vykřiknou: „Pop!“ a případně doplní více informací. Pak bude na řadě jiná skupina. Tím ušetříte čas, který by se jinak vyčerpal popisováním stejných nápadů. Můžete také napsat hlavní teze na tabuli, aby je žáci viděli.

Reflexe (10 minut)

4. Pokračujte v diskusi pomocí následujících otázek:
  - Co se vám na této aktivitě líbilo?
  - Bylo pro vás hledání řešení jednoduché nebo složité? Proč tomu tak bylo?
  - Jak se vám jeví řešení navržená vaší skupinou? Jste s nimi spokojeni?
  - Naučili jste se něco nového? Slyšeli jste o změně klimatu už dříve? Co vás na tomto tématu zaujalo nebo překvapilo?
  - Kdo je nejvíce ovlivněn změnou klimatu? Kdo je za to zodpovědný?
  - Jak se zbytek světa dívá na problémy ostrovních států?
  - Jak můžeme pomoci zemím, které se potýkají s dopady klimatické změny? Co můžeme udělat my sami?

Doplňkové informace

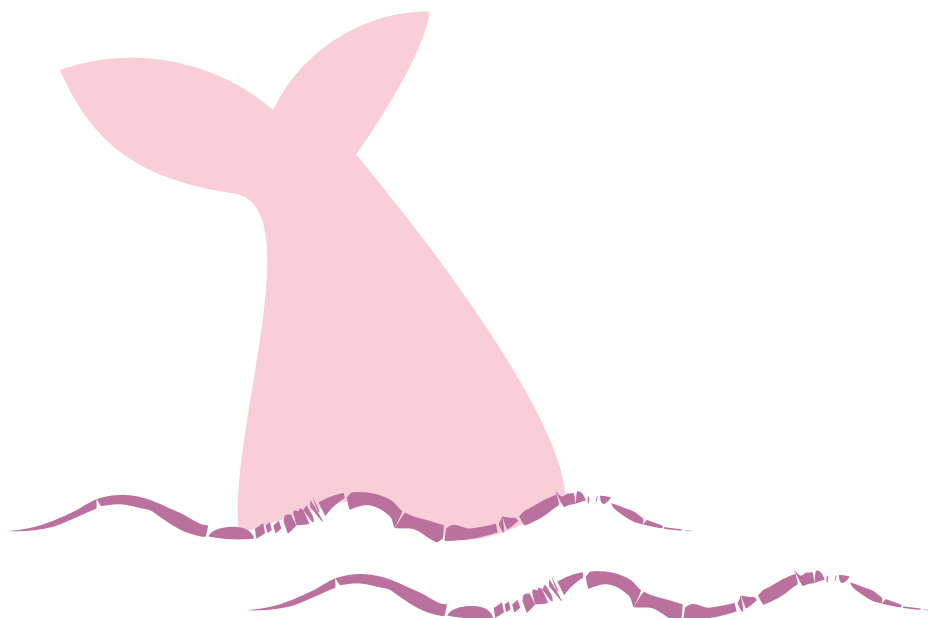
Co můžeme udělat jako jednotlivci? Můžeme například:

- pracovat na sebevzdělání, sledovat důvěryhodné zdroje informací a hledat řešení
- hovořit o změně klimatu s lidmi kolem nás a zdůrazňovat, že se jedná o důležité téma pro nás všechny
- vyvíjet tlak na kompetentní osoby, například prostřednictvím petic a e-mailů adresovaných poslancům nebo účastí na protestech a veřejných událostech zaměřených na debatu o změně klimatu
- změnit vlastní spotřebitelské návyky týkající se stravování, dopravy, oblékání či volného času; je důležité preferovat to, co je místní, veřejné a společné
- zodpovědně využívat přírodní zdroje, například zhasínat světla, nepřetápět ani nepřechlazovat svoji domácnost
- podporovat organizace, které se zaměřují na snižování dopadů klimatické změny, ať už finančně, materiálně nebo dobrovolnictvím
- vybudovat komunitu, zapojit další osoby do společného hledání odpovídajících řešení

Učitelka ze Slovenska

Žákům se tato aktivita líbila. Příběhy ostrovních států je překvapily, doposud o podobné situaci neslyšeli. Celkově je téma zaujalo a bavilo je množství způsobů, jak přemýšlet nad tématem.

Příloha 07a: Zeměpisné souřadnice

[illegible]

Příloha 07b: Popis ostrovních států

KIRIBATI

Kiribati je ostrovní stát v Tichém oceánu, který se rozprostírá na 33 atolech. Vědci odhadují, že životní podmínky na těchto ostrovech se zhorší natolik, že většina populace bude muset ostrovy opustit do třiceti let. Zároveň se budou zhoršovat sucha a ničivé přílivy.

Místní obyvatelé se snaží s těmito jevy bojovat. Sázejí mangrovníky na pobřeží, protože jejich silné kořenové systémy pomáhají zpevnit půdu a během bouřek tvoří nárazníkovou zónu. Rovněž staví protipovodňové stěny a systémy včasného varování proti přílivovým vlnám. V dlouhodobém výhledu se však zdá, že novým podmínkám se nelze přizpůsobit. Mnoho obyvatel se zanedlouho stane klimatickými uprchlíky.

Vláda na Kiribati z tohoto důvodu koupila 220 hektarů půdy v oblasti Vanua Levu, což je druhý největší ostrov v souostroví Fidži, aby byly zajištěny dodávky potravin pro přibližně 110 000 lidí. V budoucnu by se tato oblast mohla stát jejich novým domovem.

Na konci září 2015 Nový Zéland vyhostil muže z Kiribati, který chtěl požádat o azyl v důsledku klimatické změny v jeho domovině. Kdyby se mu to tehdy podařilo, byl by se stal prvním klimatickým uprchlíkem na světě. Nicméně podle místních úřadů byly jeho důvody pro udělení azylu nedostatečné. Vláda Kiribati proto jedná s Novým Zélandem a Austrálií o otevření hranic pro lidi, kteří budou muset ostrovy opustit.

MALEDIVY

Maledivy se rozkládají na více než 1 100 ostrovech a tato země je považována za klenot Indického oceánu. Pouze asi dvě stovky ostrovů jsou osídleny. Svými bílými písčnými plážemi toto souostroví každoročně přitahuje desítky tisíc turistů z celého světa.

Maledivská vláda roku 2009 uspořádala podvodní setkání, aby tak zdůraznila následky klimatické změny. Rovněž Maledivy se potýkají s rostoucí hladinou moře a postupným potápěním. V minulosti byl z tohoto důvodu založen speciální fond, na který se ukládala část příjmu z cestovního ruchu. Předpokládalo se, že tyto prostředky se využijí na nákup půdy, kam by se mohlo přestěhovat přibližně 350 000 lidí. Nicméně přesídlení celé země by znamenalo mnoho mezinárodních právních problémů v souvislosti se suverenitou či občanstvím zaniklého státu.

Nyní se plán na záchranu Malediv změnil. Nová vláda již nehledá novou půdu a snaží se o zachování suverenity státu na svém území. Za tímto účelem země využívá projektový inženýring. Země pronajímá své vnitrozemí a zisk využívá pro stavbu nových ostrovů s protipovodňovými opatřeními. Jedním z příkladů je město Hope vybudované na umělém ostrovu Hulhumale v blízkosti hlavního města Male. Stavba probíhá pomocí písku ze sousedních atolů, který se ukládá na mělkých atolech v okolí původní laguny. Útesy jsou zpevněny třímetrovou zdí. Odhaduje se, že ostrov pro 130 000 obyvatel bude dokončen v roce 2023.

Odborníci na mezinárodní právo upozorňují na to, že země, které jsou nejhůře ovlivněné změnou klimatu, by mohly v budoucnu žádat o kompenzaci ty země, které k ní nejvíce přispěly. Jedná se o země Evropské unie, USA, Čínu a Indii.

SEYCHELY

Ostrovní stát Seychely se rozkládá v Indickém oceánu na více než 115 malých ostrovech. Největší ostrov se nazývá Mahé a nachází se na něm hlavní město Victoria. Teplota Indického oceánu roste rychleji ve srovnání s Atlantikem a Pacifikem a ostrovy se pomalu potápí.

Společně s dalšími malými ostrovními státy čelí Seychely vážným dopadům klimatické změny včetně ztráty pitné vody, eroze půdy, vymírání korálů a extrémních výkyvů počasí.

Předchozí seychelský prezident James Michel proto založil nadaci Sea Level Rise Foundation. Jejím posláním je upozornit na dopady klimatické změny a ve spolupráci s vládami ostatních ostrovních států najít řešení, které pomůže místním obyvatelům přizpůsobit se novým podmínkám.

V dubnu 2019 získal prezident Danny Faure pozornost celého světa, když pronesl řeč 120 metrů pod povrchem Indického oceánu. Ve svém projevu označil moře za „tlukoucí modré srdce naší planety“ a uvedl, že „moře má zvláštní vztah ke každému z nás“. Také připomněl, že musíme chránit oceánský ekosystém na mezinárodní úrovni: „Moře udržuje planetu naživu. Udržuje nás naživu. A je mi jasné, že je ohroženo jako nikdy předtím,“ uvedl a vyzval Organizaci spojených národů k akci.

MARSHALLOVY OSTROVY

Marshallovy ostrovy se skládají z 1 250 ostrovů a 29 atolů v Tichém oceánu. Také se jim říká perla Mikronésie. V minulosti byly kontaminovány radiací v důsledku testů jaderných zbraní prováděných USA. Nyní jim opět hrozí zkáza. Tentokrát jsou ohroženy změnou klimatu. V důsledku stoupající hladiny moře dochází na ostrovech k častým záplavám. Nejnebezpečnější jsou kulminace přílivových vln, zejména každoroční tzv. královský příliv. Přináší vysoké vlny a vítr, který doslova natlačí vodu do vnitrozemí. Pak může hladina moře stoupnout až o 30 centimetrů.

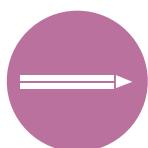
Slaná voda znehodnocuje vzácnou půdu, likviduje úrodu a ohrožuje potravinové zajištění obyvatelstva. Také dochází k likvidaci zdrojů pitné vody. V důsledku toho vzniká na ostrově riziko podvýživy a objevují se různé nemoci způsobené špatnou kvalitou pitné vody a nedostatečnou hygienou. Důsledky klimatické změny se také projevují ve formě neobvykle dlouhých a intenzivních období sucha, která dále zhoršují problémy s pitnou vodou. To zároveň ohrožuje místní ekonomiku, která je závislá na vývozu kokosového oleje, hlavního exportního artiklu země.

Úřady Marshallových ostrovů apelují na místní obyvatele, aby se postupně vystěhovali. Ostrovní národ podepsal dohodu se Spojenými státy americkými, podle které mohou ostrované získat povolení pobytu a pracovní povolení právě v USA. Významná část populace se již přestěhovala na Havajské ostrovy nebo na tichomořský ostrov Guam.

08

Jedná se o rovnost pohlaví?

Analýza dat

NIKOLETTA GULYA
(MAĎARSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
13–14

45 MINUT

Analýza dat umožňuje žákům zjistit informace o příležitostech mužů a žen v různých místech světa a přemýšlet o nerovnostech mezi muži a ženami a krocích, které mohou v tomto ohledu sami podniknout.

Rovnost pohlaví

Tematické celky

- populace Afriky
- sociální geografie Ameriky
- populace Asie
- život v Maďarsku/Česku

Pomůcky

- interaktivní tabule nebo dataprojektor
- tabulky/grafy s údaji o situaci mužů a žen v různých zemích, např. <https://genderstats.un.org/#/home> (buď v tištěné podobě, nebo je třeba zajistit přístup k počítači)
- velké listy papíru a fixy

Původní plán hodiny je k dispozici na:
http://anthropolis.hu/anthropolis/tankonyv/Anthropolis_Foldrajz.pdf

Popis aktivity

Úvod (5 minut)

1. Dialog se žáky nad otázkou:

Myslíte si, že ženy a muži mají v každodenním životě rovné příležitosti?

- Otázku můžeme položit takto obecně nebo doplnit o lokaci: **všude na světě/v Evropě/v ČR.**

Pokud je odpověď **ano**, žáci se postaví a uvedou příklady (např. ve finském parlamentu je počet žen téměř stejný jako počet mužů).

Pokud je odpověď **ne**, žáci zůstanou sedět a uvedou příklady (např. mnoho žen má za stejnou práci nižší plat).

Vysvětlení pojmů (5 minut)

2. Vysvětlení pojmů pohlavní a genderové rozdíly na příkladech.

Pohlavní (biologické) rozdíly: fyzické (psychologické, hormonální, genetické), charakteristiky, na základě kterých rozdělujeme lidi na ženy a muže.

Genderové (sociální) rozdíly: všechny charakteristiky, vzorce chování a role, které jsou od jednotlivce očekávány společností na základě pohlavních rozdílů a které jsou získávány během výchovy. Tyto rozdíly se liší dle času, země a kultury.

Analýza dat: týmová práce (20 minut)

3. Rozdělte žáky na 5 skupin a každé skupině dejte velké papíry a fixy. Úkolem každé skupiny je analyzovat vybraná data a graficky je prezentovat (nebo pomocí počítače). Je důležité aktivně zapojit všechny členy skupiny a poskytnout jim příležitost prezentovat jejich výsledky.

Úkol pro žáky:

Na základě grafů srovnajte příslušnou situaci žen a mužů v 10 zemích. Na stránkách (<https://genderstats.un.org/#/home>) si vyberte jeden ukazatel (např. gramotnost mužů a žen) a zpracujte výsledky pro daných 10 zemí (případně žákům rozdejte konkrétní tabulky/grafy v tištěné podobě). Výsledky analyzujte a zpracujte vaše zjištění na papír.

4. Žáci si mohou země buď vybrat, nebo jim přímo zadáme země tak, abychom pohlídali, že jsou zastoupeny země ze všech částí světa a v různých situacích: ekonomických, sociálních apod.* Je vhodnější, pokud všechny skupiny ve stejný okamžik pracují na stejných zemích. Můžete zjistit průměrnou hodnotu, odchylky od průměru či extrémní hodnoty. Každá skupina by měla provést svoji analýzu na základě pouze jednoho kritéria.
5. Poté skupiny namíchejte tak, aby každá skupina měla alespoň jednoho zástupce z každé původní skupiny: jeden student ze skupiny 1, 2, 3, 4 a 5. Skupiny se následně přesunou k jednotlivým grafům a jeden student (ten, který na daném grafu pracoval) objasní výsledky svého minivýzkumu. Skupiny se budou točit po směru hodinových ručiček a přesunou se tak k dalšímu grafu, kde představí výsledky jeho tvůrce. Tímto způsobem budou mít všichni členové všech skupin příležitost v krátkosti odprezentovat své výsledky.

World Café: týmová práce (10–15 minut)

6. Skupiny zůstanou tak, jak jsou. Budou potřebovat další velký papír. Každá skupina dostane nějaké prostředí, kde převezme mužskou nebo ženskou roli (třída, škola, domov, pracoviště, divadlo apod.). Úkolem je popsat situaci v daném prostředí a poukázat na to, co rovnost pohlaví podporuje, a co ji naopak zhoršuje. Skupiny se následně točí po směru hodinových ručiček a přesunou se k dalšímu papíru. Doplní svoji situaci do daného prostředí. Tímto způsobem se pokračuje, dokud všechny skupiny nedoplní informace o svých prostředích. Na konci se jednotlivé situace přečtou a prodiskutují.

Závěry a ukončení

V rámci reflexe prodiskutujte, co se dělo v předchozích aktivitách. Můžete diskuzi ukončit otázkou:

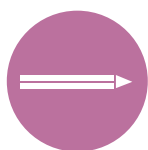
Co můžete udělat pro podporu rovnosti pohlaví?

* Příklady zemí: Arménie, Bangladéš, Česká republika, Čína, Ghana, Kanada, Kuba, Omán, Senegal, Venezuela

09

Když krávy říhají – záhada

Změna klimatu a stravovací návyky

MARIETTA STEINDL
(RAKOUSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
10–11

1–2 VYUČOVACÍ HODINY
(VH = 50 MINUT)

Řešením záhady se studenti učí, jak mohou typické stravovací návyky ovlivnit klima a že změnu klimatu lze pociťovat v různých regionech světa. Příkladem takové oblasti je Sahel.

Změna klimatu

Spotřeba a výroba
Potraviny a zemědělství
Zdraví a kvalita života

Cíle

- Žáci chápou souvislost mezi typickými stravovacími návyky a změnou klimatu.
- Žáci umí vysvětlit skleníkový efekt.
- Žáci chápou, že zvířecí produkty jsou škodlivější pro klima než rostlinné a že místní spotřební návyky mohou mít globální dopady.

Tematické celky

- Zeměpis a ekonomika: sdílení jednoho světa (globalizace); pochopení lidské zodpovědnosti za naši planetu

Mezipředmětové vazby

- Jazyk a komunikace: osvojování jazykových dovedností prostřednictvím analýzy textu, obrázků a schémat
- Příroda a technologie: vysvětlení původu přírodních procesů a jejich vlivu na lidstvo a životní prostředí; popis dopadů klimatické změny na životní prostředí; principy zodpovědného chování vůči životnímu prostředí

Pomůcky

- příloha 09: Kartičky se záhadami

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<http://bit.ly/GLAustria>

Popis aktivity

Příprava

Nakopírujte, nastříhejte a případně zalaminujte potřebný počet kartiček se záhadami (jedna sada do skupinky 4–5 žáků).

Popis

1. Žáci řeší záhadu ve formě hádanky. Základní otázka zní: „**Proč se musí Abiola vzdát své farmy se skotem, i když rodina Anny stále objednává maso?**“ Tato otázka na první pohled vypadá zvláštně.
2. Každá skupina žáků dostane sadu kartiček se záhadami. Kartičky obsahují různé informace, z nichž některé jsou zásadní pro zodpovězení hlavní otázky, zatímco jiné mohou být irelevantní.
3. Žáci se musí podívat na všechny kartičky, přečíst si je a smysluplně je rozdělit. Mohou je uspořádat například podle příčiny a důsledku, případně z nich mohou vytvořit myšlenkovou mapu. Díky této flexibilitě se může stát, že každá skupina dojde k jinému řešení.
4. Jakmile se žáci dohodnou na způsobu uspořádání kartiček, mohou se pokusit zodpovědět hlavní otázku. Každá skupina společně zformuluje písemnou odpověď. Je důležité, aby odpověď objasnila vztahy mezi různými prvky a zahrnovala všechny důležité faktory. Z tohoto důvodu se předpokládá, že odpověď bude poměrně rozsáhlá.
5. Následně se odpovědi jednotlivých skupin odprezentují, porovnají a prodiskutují.

Reflexe

Po tomto procesu následuje reflexe. Případné otázky pro reflexi:

- Bylo jednoduché nebo složité záhadu vyřešit?
- Překvapilo vás něco?
- Dokázali jste se vcítit do pocitů některých osob, o nichž jste četli?
- Byla skupina vždy ve shodě?
- Kdo přispěl nejvyšší měrou k vyřešení záhady a jak?

Informace pro učitele*

Typický masný jídelníček vyžaduje velké množství masa či jiných živočišných produktů. Anna pochází z Rakouska. Její rodina, která si s oblibou dopřává masné pokrmy v tradiční restauraci každou neděli, je typickou rodinou s průměrnými stravovacími návyky. Nicméně konzumace živočišných produktů způsobuje vysoké emise skleníkových plynů (zejména metanu, který vzniká v žaludku skotu) a dalších skleníkových plynů, které vznikají v rámci výrobního potravinářského procesu. Objem potravin zkonsumovaných Rakušany odpovídá produkci 2 500 kg ekvivalentu CO₂ na jednoho člověka ročně, z čehož 67 % připadá na živočišné produkty a 43 % pouze na maso. Jídelníček s více rostlinnými potravinami na úkor těch živočišných by byl nejen zdravější, ale rovněž by snížil produkci ekvivalentu CO₂ až o 500 kg na člověka za rok.

Skleníkové plyny (včetně CO₂, metanu a dalších), které z velké části produkují lidé, jsou zodpovědné za globální oteplování a změnu klimatu. Dopady klimatické změny lze vidět po celém světě, v některých místech více, v některých méně. Dvěma nejvíce zasaženými regiony jsou Alpy, kde teploty rostou dvakrát tak rychle v porovnání s globálním průměrem, a Sahel v Africe. Tato oblast je ohrožována dlouhými obdobími sucha a také záplavami, což velmi znepráhňuje život místním obyvatelům. V důsledku toho se velké množství obyvatel rozhodlo z tohoto regionu vystěhovat. Abiola, který žije v severní Nigérii, čelí podobnému rozhodnutí. Jeho rodina po generace chová skot, ale v důsledku nepříznivých klimatických podmínek je jeho budoucnost chovatele skotu velmi nejistá. Možná se bude muset chovatelství skotu vzdát a přestěhovat se do města.

Stravovací návyky lidí globálního Severu přispívají ke klimatické změně v důsledku emisí skleníkových plynů. To má dopad i na obyvatele ve velmi vzdálených oblastech světa, jako například Abiolu v Nigérii. Anna se v rámci svých osobních možností, jak přispět k ochraně klimatu, rozhodne pro vegetariánství jako pro jednu z možných cest.

Poznámka: V této případové studii je skot jednak původcem klimatické změny a jednak zdrojem živobytí pro farmáře v Sahelu. Tento paradox může způsobit, že studenti budou váhat nad správným řešením. Bližší pohled na věc však odhalí, že změnu klimatu nezpůsobuje sám o sobě fakt, že Abiola chová skot, ale přílišná konzumace masa v průmyslových zemích.

* Data lze přizpůsobit podle příslušné země

Další možnosti

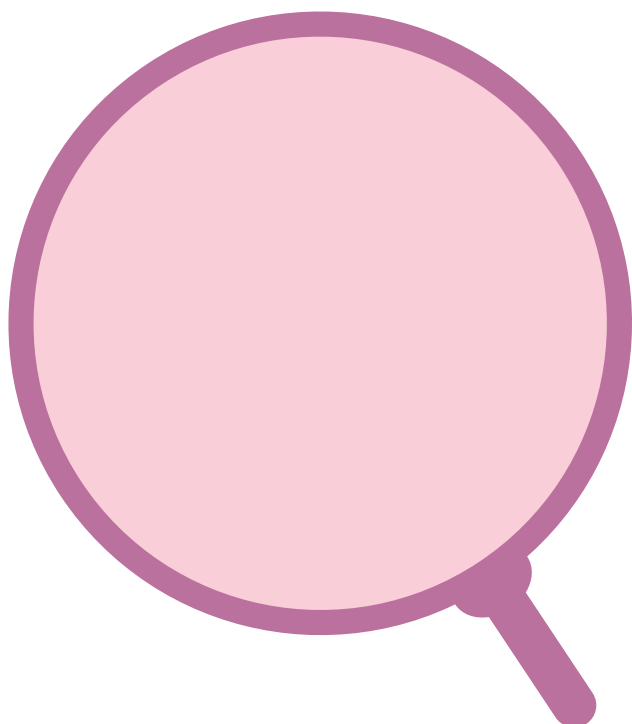

Jednotlivá témata lze zvolit pro další analýzy, např. klima v subtropické zóně, zemědělství v konkrétní zemi, zdravá výživa či dopady klimatické změny.

Učitel z Rakouska

Aktivita ukazuje propojenost fungování obchodního systému (a našich stravovacích návyků) s globálními problémy, jako jsou klimatická změna nebo desertifikace. U žáků napomáhá rozvíjet kritické myšlení nejen o tématech, jako je globalizace či udržitelnost.

Příloha 09: Kartičky se záhadami

- 10,3 % skleníkových plynů v Rakousku pochází ze zemědělství. Největší podíl je připisován metanu, který vzniká během procesu trávení v žaludku přežvýkavců (krávy, kozy, ovce) a také skladováním hnoje.

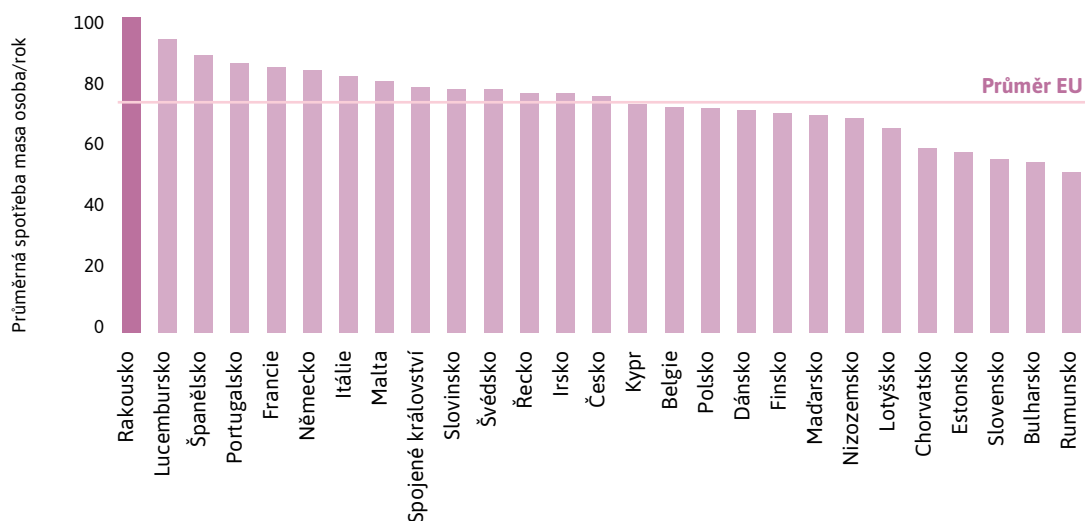

Zdroj: freestocks.org, Pexels

- Skleníkové plyny vznikají během produkce potravin, například používáním energie z fosilních zdrojů (ropa, zemní plyn, uhlí), při výrobě, skladování a dodávkách elektrické energie, v důsledku používání hnojiv a při chovu skotu. Uhlík se však také uvolňuje při změně užívání půdy, například když se les nebo travnatá plocha přemění na zemědělskou půdu.

- S průměrnou spotřebou přes 100 kilogramů masa na osobu za rok je Rakousko největším konzumentem masa v Evropské unii a jedním z největších na světě.
- Ve srovnání s průměrnými návyky v zemích EU Rakušané konzumují:
  - o 43 % více alkoholických nápojů,
  - o 29 % více masa,
  - o 27 % více cukru,
  - o 80 % více živočišného tuku.

Rakušané konzumují méně zdravých potravin (zelenina, ryby, brambory, obilniny) v porovnání s evropským průměrem.

Zdroj obrázku: WWF, Achtung: Heiß und fettig – Klima & Ernährung in Österreich, 2015

- Potraviny zkonsumované typickým Rakušanem způsobují v průměru produkci více než 2 500 kg ekvivalentu CO₂ ročně. To odpovídá spalinám vypuštěným během jízdy automobilu z Vídně do Pekingu a zpět! 43 % těchto škodlivých plynů je způsobeno čistě konzumací masa. Když přidáme mléčné výrobky, živočišný podíl naroste na 67 %.

- Zdravější stravování s méně živočišnými produkty a více rostlinnými produkty by v Rakousku mohlo vést k úspoře až 500 kilogramů ekvivalentu CO₂ na osobu za rok.
Zdravějším stravováním se rozumí:
  - **velké množství** rostlinných potravin (zeleniny, ovoce, obilovin, brambor) a nízkokalorické nebo nekalorické nápoje (voda, čaj),
  - **střední množství** živočišných potravin (mléka, mléčných výrobků, masa, uzenin, vajec, ryb),
  - **malé množství** potravin s vysokým obsahem tuku a cukru (týká se i svačin).

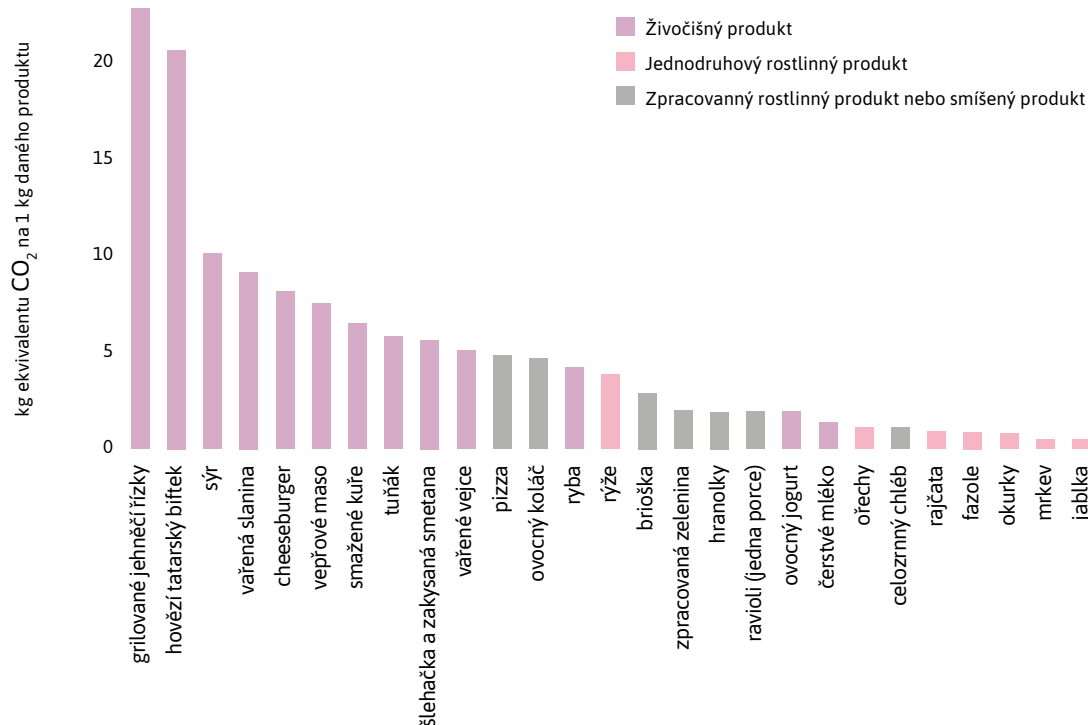
Zdroj: Lisa Fotios, Pexels

- Živočišné produkty jako např. maso, sýr, vejce a mléko činí pouze 23 % potravin v Rakousku, ale jsou zodpovědné za 67 % všech skleníkových plynů vytvořených v Rakousku v souvislosti s potravinami.
- Podle jedné studie považuje 66 % Rakušanů za své oblíbené jídlo vídeňský řízek.

© Kobako

- Živočišné potraviny způsobují mnohem vyšší produkci CO₂ v porovnání s rostlinnými.

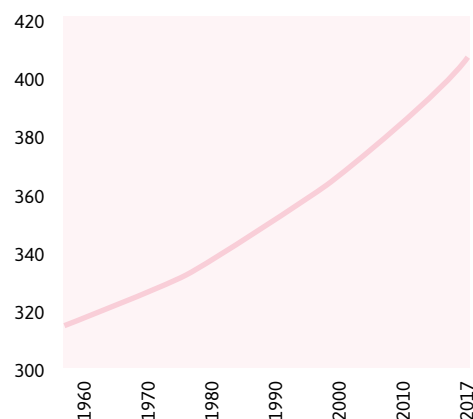
Průměrná míra emisí u vybraných potravin (v kg ekvivalentu CO₂ na 1 kg produktu, založeno na datech 2007–2014)
Zdroj: WWF, Achtung: Heiß und fettig – Klima & Ernährung in Österreich, 2015

- Skleníkové plyny udržují teplo v atmosféře. Skleníkové plyny vyprodukované člověkem velmi výrazně přispívají ke globálnímu oteplování a ke změně klimatu. Nejvýznamnějšími skleníkovými plyny jsou:
 CO_2 = oxid uhličitý
 N_2O = oxid dusný (rajský plyn)
 NO_x = oxidy dusíku
 CH_4 = metan

© Marcin Jozwiak

- Slovo emise pochází z latinského výrazu *emittere*, což znamená vypouštět. Emise jsou znečišťující látky, které se dostávají do životního prostředí, např. oxid uhličitý z letadel, odpadní voda z továren (která teče do řek), spaliny a hluk v důsledku silniční dopravy. Skleníkovým plynem je rovněž metan, což je plyn, který vzniká v žaludku krav během trávení a který je následně vypuštěn.
- Prudký nárůst emisí skleníkových plynů po roce 1950 je hlavním důvodem zvyšujících se teplot na Zemi. Spalování velkého množství fosilních paliv (ropa, uhlí, zemní plyn) vede ke zvýšení obsahu CO_2 v atmosféře.

© Umweltbundesamt, Klimaschutzbericht (2018), p. 20

- Skleníkové plyny jako oxid uhličitý (CO_2) a metan absorbují teplo a ukládají jej v atmosféře. Tento jev se nazývá skleníkový efekt a mimo jiné znamená, že na Zemi se udrží dostatečná teplota k tomu, aby zde mohli žít lidé. Tento přirozený skleníkový efekt je zvýrazněn tím, že lidé produkují další skleníkové plyny. Jedná se pak o skleníkový efekt způsobený člověkem. V důsledku toho došlo k výraznému zvýšení teploty v posledních desetiletích.

- Nejznámějším skleníkovým plynem je CO_2 , ale existuje i několik dalších. Abychom je mohli jednoduše srovnat, ostatní skleníkové plyny včetně metanu a oxidu dusného se přepočítávají na tzv. ekvivalenty CO_2 . To umožňuje srovnání různých skleníkových plynů s ohledem na jejich škodlivost vůči klimatu. Například dopad metanu je 25× výraznější v porovnání s CO_2 , protože zůstává v atmosféře Země mnohem déle. Účinek oxidu dusného je 300× vyšší. Lze to také vyjádřit následovně:
 $1 \text{ kg metanu} = 21 \text{ kg ekvivalentu } \text{CO}_2$; $1 \text{ kg oxidu dusného} = 300 \text{ kg ekvivalentu } \text{CO}_2$
Navzdory tomu zůstává CO_2 pro klima největším problémem vzhledem k jeho extrémně velkému množství.

- Jako skoro každou neděli jde Anna se svými rodiči a prarodiči na oběd do restaurace. Objednají si řízek, cordon bleu, vepřovou pečení, salát se smaženými kousky kuřete a mnoho dalšího. Tentokrát si však Anna dlouho vybírá z jídelního lístku, až najde jídlo bez masa. Nakonec si objedná výtečnou zeleninovou směs.
- Anna žije ve Vídni. Rozhodla se, že bude žít bez masa a stane se vegetariánkou. Bude také konzumovat méně dalších živočišných produktů, jako například kravského mléka, vajec a sýrů. Bude jíst více zeleniny a obilovin, protože otázka zdravého stravování je pro ni důležitá. Navíc říká, že: „Chci také přispět svojí troškou k ochraně klimatu!“

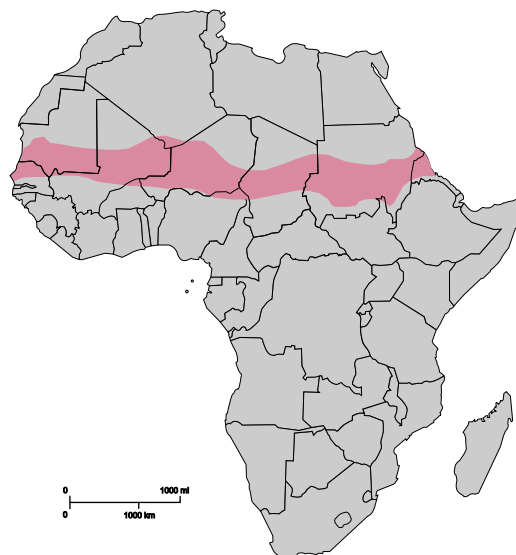

© timolina

-
- Abiolovi je 14 let a přemýšlí o tom, co by chtěl v životě dělat. Měl by převzít farmu se skotem od svých rodičů? Není si jistý, jestli mu to v budoucnu zajistí živobytí. V poslední době se totiž souboj o dobré pastviny výrazně přiosťřil. Abiola zvažuje, že by se přesunul na jih do města Lagos, našel by si tam práci a začal nový život. Mnozí jeho kamarádi již odešli, nicméně Abiola by raději zůstal chovatelem skotu jako jeho rodiče a prarodiče.

— Jedním z regionů, které jsou celosvětově nejvíce ovlivněny změnou klimatu, je západní Sahel: západoafrické státy na jižním okraji Sahary. Jedná se o Čad, Nigérii, Niger, Mali, Burkinu Faso, Mauretánii a Senegal. V této oblasti si změna klimatu již vyžádala svou daň v podobě dlouhých období sucha, záplav a nedostatku vody. V důsledku toho se velké množství lidí stěhuje dále na jih. Začíná být nouze o úrodnou půdu, vodu a lesy, což má také za následek napětí a konflikty.

— Časté dopady klimatické změny v různých částech světa zahrnují tání ledovců v horách a na pólech, stoupající hladinu moří, vymizení mnoha rostlinných a živočišných druhů a výskyt extrémních projevů počasí včetně bouřek, sucha a záplav.

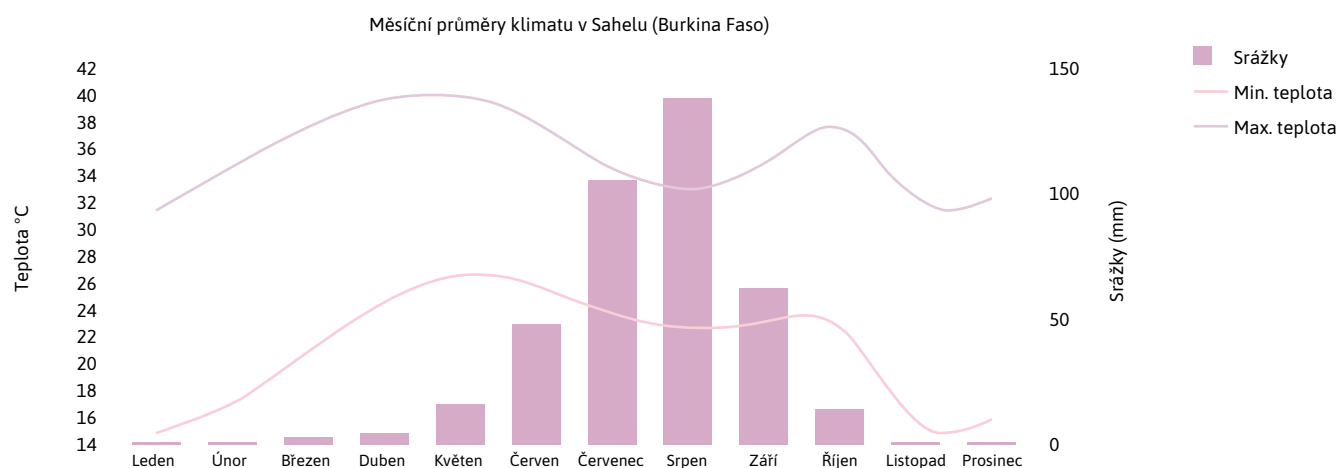
The Sahel. © Perchristener

— Abiola žije na severu Nigérie v západní části Afriky. Jeho rodina se po generace živí tradičním chovem skotu, který se posunuje z jednoho úrodného kousku země na druhý. V poslední době se však mnoho z těchto pastvin stalo neúrodnými. Zdroje vody vyschly a dlouhá období sucha přicházejí stále častěji. Abiola ve škole zjistil, že hlavní příčinou je změna klimatu.

© Brendertogo

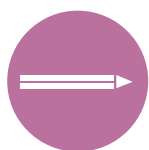
— Typické klima Sahelu se vyznačuje dlouhým suchem a krátkým obdobím dešťů s velkým objemem srážek.

Zdroj: Jules Bayala et al., A review of pasture and fodder production and productivity for small ruminants in the Sahel, 2014

10

Byl Ježíš uprchlíkem?

IWONA PIERONEK-TOKARZ
(POLSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
11–12

90 MINUT

Během hodiny žáci zjistí, proč se někdo stane uprchlíkem. Žáci se vcítí do situace svaté rodiny a zamyslí se nad výzvami, jimž čelí ti, kteří jsou nuceni opustit své domovy. Významnou součástí hodiny je analýza způsobů, kterými mohou mladí lidé pomoci integrovat mladé uprchlíky.

Migrace

~~~~~
Chudoba

Mír a spravedlnost

Cíle

- Žák vysvětlí, kdo je uprchlík.
- Žák zjistí, zda můžeme Ježíše označovat za uprchlíka.
- Žák se dozví o těžkostech, jimž čelí uprchlíci ve svých nových zemích, a zaujme k nim postoj.
- Žák uvede příklady, jak pomoci uprchlíkům, aby se ve škole cítili vítáni.

Pomůcky

- Bible (Matouš 2:13-15), případně kopie daného textu
- barevné nalepovací papírky
- obrázek svaté rodiny

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<http://bit.ly/GEAJezusUchodzca>

Popis aktivity

Úvod

1. Náhodně vyberte jednoho žáka, který v Bibli najde pasáž Matouš 2:13-15 a přečte ji nahlas (nebo z kopie textu).
13. Když odešli, hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi ve snu a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil.“
14. On tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odešel do Egypta
15. a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: „Z Egypta jsem povolal svého syna.“

Řekněte žákům, aby do svých sešitů písemně zodpověděli následující otázky:

- Kdo a proč utekl do Egypta?
- Jak dlouho tam zůstali?

2. Položte žákům tyto otázky: Musí lidé ze svých zemí utíkat i v současnosti? V jakých situacích? Můžete uvést příslušnou pasáž z Bible: „Vstaň, vezmi dítě a jeho matku, uprchni do Egypta.“

Základní aktivity

3. Zjistěte, jestli žáci ví, kdo je uprchlík. Přečtěte si definici uprchlíka uvedenou v Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951:

Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951:

Uprchlík je osoba, která se nachází mimo svou vlast z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, která se tam nechce nebo nemůže vrátit vzhledem ke shora uvedeným obavám.

Vysvětlete žákům, že Ježíš utekl do Egypta, protože byl pronásledován Herodem. Podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 by to dnes byl důvod pro žádost o azyl. Musíme však mít na paměti, že podobné úmluvy v dobách Ježíše neplatily, a tato úvaha tedy zůstává pouze v teoretické rovině.

4. Rozdělte žáky do skupin po třech. Žáci si zkusí představit, že patří k Ježíšově rodině a že v současnosti prchají před pronásledováním. Pokusí se vcítit do situace svaté rodiny. Každá skupina (rodina) na nalepovací papírky napíše obtíže, kterým uprchlíci čelí v nové zemi, a uvede, které věci jim v novém prostředí chybí.

Příklad odpovědí: *Neznalost jazyka v hostitelské zemi, absence stálého domova, absence oblíbených hraček, absence rodiny a přátel, absence pocitu bezpečí, žádná voda, žádná práce, nedostatek pochopení, nedostatek vstřícnosti.*

5. Umístěte obrázek svaté rodiny na dobře viditelné místo. Žáci umístí nalepovací papírky okolo obrázku ve tvaru slunce. Každý paprsek je tvořen stejnými nebo podobnými odpověďmi. Přečtěte odpovědi žáků nahlas.
6. Společně s žáky proberte důvody, proč v současnosti dochází k migraci.

Nejčastější důvody pro migraci v dnešním světě:

- ekonomické – emigrace za účelem zvýšení životní úrovně, někdy do země s vyšším ekonomickým postavením. Rozhodnutí pro migraci jsou často učiněna po otevření trhu práce občanům cizích zemí, což byl případ migrace českých mužů a žen do zemí EU, nebo v souvislosti s potřebou sezónních zaměstnanců nebo brigádníků, kteří vykonávají těžkou nebo neoblíbenou práci v dané zemi. To se rovněž týká interní migrace, kdy se lidé z venkova stěhují do měst za prací;
- obchodní – přesun do jiné země kvůli legální práci, i když ekonomické postavení nové země nemusí být nutně vyšší než v zemi původu. Příkladem mohou být učitelé cizího jazyka nebo podnikatelé;
- vzdělávací a vědecké – přesun do země, kde lze získat vzdělání nebo provádět výzkum;
- bezpečnostní – lidé jsou pronásledováni nebo se obávají pronásledování a přesunou se do země, která jim zaručuje bezpečí. Do této skupiny se řadí uprchlíci;
- environmentální – odchod z oblastí, kde hrozí přírodní katastrofy nebo nedostatek vody (desertifikace);
- válečné – ozbrojené konflikty mají často za následek tisíce obětí a miliony obyvatel musí opustit své domovy. Hromadná migrace je obrovskou výzvou na globální i lokální úrovni. UNHCR* odhaduje, že v současnosti je na světě 80 milionů uprchlíků

*UNHCR. Refugee data finder. 2020 (<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>)

Upozorněte žáky na Cíle udržitelného rozvoje, které hovoří o příčinách migrace (chudoba, změna klimatu, ozbrojené konflikty). Cíle udržitelného rozvoje 1, 13 a 16 se zaměřují na řešení těchto otázek. Rovněž můžete využít plakáty s Cíli, které jsou k dispozici na <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>.

Podle Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní migrace jedním z největších problémů, jimž svět dnes čelí. V roce 2015 zahrnuli vedoucí představitelé 193 členských států OSN včetně ČR problém migrace (společně s potřebou zabránit vojenským konfliktům a přírodním katastrofám, které se řadí mezi příčiny migrace) mezi hlavní body Agendy 2030. To znamená, že do konce roku 2030 jsou vlády zemí, které podepsaly tento dokument, povinny zajistit světový mír a důstojnost pro všechny lidské bytosti.

Více informací je k dispozici na migraci a udržitelný rozvoj, mezinárodní organizace pro migraci, viz <https://www.iom.int/migration-and-development>.

7. Žáci si představí, že členům Ježíšovy rodiny je dnes udělen statut uprchlíků, a mohou tedy žít v jejich zemi. Ježíš bude váš spolužák. Jak mu můžete pomoci? Co můžete udělat pro to, aby se váš nový spolužák cítil vítaný?

Příklady odpovědí: Řekneme mu ahoj, o přestávkách ho naučíme základy našeho jazyka, naučíme se základní slova v jeho rodném jazyce, posadíme ho mezi nás, ukážeme mu školu, naučíme se správně vyslovovat jeho jméno, budeme se od sebe navzájem učit.

Ukončení

8. Vysvětlíte žákům, že dnes existuje mnoho rodin, které jsou ve stejné situaci jako rodina Ježíše. Uprchlíci utíkají ze svých zemí a hledají pochopení a pomoc v hostitelských zemích. Pokud to uznáte za vhodné v rámci konkrétního kontextu, můžete žákům navrhnout, aby se pomodlili za uprchlíky na celém světě (viz kontext vzniku aktivity pro hodiny náboženství v Polsku).

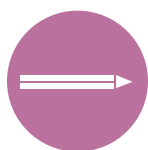
Učitelka z Polska

Hlavní výzvou při přípravě této lekce bylo zachování rovnováhy mezi předmětovým obsahem a globálním tématem. Snažila jsem se připravit hodinu náboženství, která bude zahrnovat globální téma, a ne naopak. Dle mého názoru je v hodinách náboženství prostor pro globální vzdělávání.

11

Kdo bude ten vyvolený?

Mechanismy výsad (hra)

UČITELÉ ETIKY A EXPERTI
GRV (SLOVINSKO)*

VĚKOVÁ SKUPINA:
10–14 (8–30 ŽÁKŮ)

45–60 MINUT

I když mají všichni občané světa stejná lidská práva, skutečnost je odlišná. Naneštěstí se totéž týká našich příležitostí v souvislosti s rozvojem a realizací našeho potenciálu, našich tužeb a našich cílů. Cílem aktivity je ukázat žákům neopodstatněná privilegia na základě zavedeného rozdělení, které existuje globálně a je součástí našeho života. Prostřednictvím vlastního prožitku žáci pochopí nespravedlnost tohoto rozdělení na základě různých stereotypů a předsudků, na něž nemají přímý vliv. Dozví se o konceptu diskriminace a proberou možnosti jejich vlastních činů k zajištění rovných příležitostí pro všechny žáky ve škole.

Stereotypy

Diskriminace
Privilegia
Nerovnost
(Ne)rovné příležitosti

Cíle

- Žáci chápou, jak se vytváří postoje k jiným lidem a k jinakosti.
- Žáci chápou význam tolerance mezi členy komunity.
- Žáci vnímají různé způsoby porušení lidských práv a mají smysl pro spravedlnost.
- Žáci si uvědomí význam prosazování dodržování lidských práv.

Mezipředmětové vazby

- zeměpis, dějepis, cizí jazyk

Pomůcky

- počítač s přístupem k internetu
- dataprojektor
- video – Kdyby byl svět 100 lidí (<https://youtu.be/QFrqTFRy-LU>, 2:28, AJ)
- příloha 11: Ilustrace „O co jde? Je to stejná vzdálenost!“ a ilustrace „Hrací plocha“

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://www.humanitas.si/baza-gradiv/>

* Učitelé: Barbara Muhič, Ema Vidic Judež, Irena Božič, Klavdija Rogelj, Nataša Čuk, Nataša Markič. GRV experti: Alma Rogina, Andreja Šmrgut Okrajšek, Manca Šetinc Vernik, Mateja Kraševac, Petra Perne, Tina Trdin, Viktorija Mateja Kos (Slovenia)

Popis aktivity

KROK 1 (15 minut)

Žáci utvoří kruh. Řekněte jim, že vyberete jednoho z nich, kterému se dostane zvláštních výhod a privilegií – ta však budou prozrazena až po výběru příslušného žáka. Zatím nevysvětľujte kritéria výběru. Neberte ohledy na žádné stížnosti či protesty žáků během procesu výběru, pouze jim řekněte, podle jakých kritérií postupujete. Později zjistí, že se postupovalo podle jejich fyzických charakteristik a různých náhodně stanovených kritérií.

Roztřídte žáky podle níže uvedených kritérií. Můžete rovněž přidat další kritéria dle vašeho výběru. Vyloučení žáci se oddělí od ostatních a přesunou se do jiné části třídy.

Kritéria:

- Barva očí: žáci jsou rozděleni do skupin podle barvy jejich očí (zelená, modrá, hnědá). Vylučte všechny žáky s hnědými očima.
- Výška: žáci se seřadí podle výšky od nejmenšího po největšího. Vylučte polovinu menších žáků.
- Barva vlasů: žáci se seřadí podle barvy jejich vlasů (od nejtmaší po nejsvětější). Vylučte polovinu žáků s tmavšími vlasy.
- Pohlaví: vylučte všechny dívky (alternativně můžete vyloučit všechny chlapce).
- Barva penálu (nebo jiné náhodné kritérium): žáci, kteří stále zůstávají, přinesou své penály. Náhodně (dle svého rozhodnutí) vyberte jednoho žáka a ostatní vylučte.

Postupujte tak, aby nedošlo k vyloučení žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí, neboť by to mohlo poukázat na jeho zranitelnost.

KROK 2 (5 minut)

1. Na základě všech kritérií zůstane na konci eliminačního procesu jeden žák, který se stane vaším „vyvoleným“. Vysvětlete třídě jeho privilegia. Zvolte taková, o které by třída stála a u kterých je pravděpodobné, že vyprovokují jejich nelibost a protesty. Můžete rovněž přidat další privilegia dle vašeho výběru.

Níže jsou uvedena některá navrhovaná privilegia:

- Vždy vám budou omluveny pozdní příchody.
- Nemusíte ve škole používat přezůvky, můžete zůstat v botách.
- Kdykoli potřebujete nějaké pomůcky (učebnici, tužku, pravítko apod.), vaši spolužáci jsou povinni vám tyto pomůcky okamžitě zapůjčit.
- Pokud máte mobilní telefon, můžete jej používat během výuky.
- Nebudete mít žádnou službu.
- Na oběd půjdete vždy jako první a budete obslouženi žáky, kteří mají službu.
- Můžete si zvolit datum a téma ústního zkoušení.

KROK 3 (10–15 minut)

2. Žáci si sednou do kruhu a zamýšlí se nad minulou aktivitou. Můžete si pomoci následujícími otázkami:
  - Jak jste se během hry cítili?
  - Souhlasili jste s výběrem „vyvoleného“ spolužáka? Žáci by se měli pokusit své názory zdůvodnit.
  - Byla kritéria výběru spravedlivá? Pokud ne, proč?
  - Jaká kritéria výběru byla použita?
  - Jak probíhá výběr ve skutečném životě? Kdo je takzvaně „vyvolený“ ve společnosti?
  - Jaká jsou kritéria, podle nichž jsou jistí lidé ve společnosti privilegováni?

Během diskuse zmiňte aktuální události ve světě a ve vašem okolí (například vztahy mezi bohatými a chudými, privilegovaná pozice bílých lidí, nespravedlivě očekávané sociální role podle pohlaví apod.) Zeptejte se žáků, zda znají pojem „diskriminace“, a v případě nutnosti jej vysvětlíte (**INFORMAČNÍ KOUTEK**).

V rámci diskuse můžete přehrát krátké video „Kdyby bylo na světě 100 lidí“ (G. Reilich, 2016).

KROK 4 (5 minut)

Omluvte se vybranému žákovi a vysvětlete, že tato privilegia ve skutečnosti udělena nebudou. Vysvětlete všem žákům, že se jednalo pouze o hru, jejímž cílem bylo upozornit na některé nesmyslné rozdíly mezi lidmi. Žáci se následně budou procházet po třídě a navzájem si plácát dlaněmi, přičemž vždy zvolají jméno spolužáka, se kterým si plácnou.

Tato část je velmi důležitá – jejím účelem je, aby zvolený žák vystoupil ze své role. Jinak by hra mohla ovlivnit chování žáků a vztahy mezi nimi po skončení aktivity.

KROK 5 (10–20 minut)

Rozdělte žáky do pěti malých skupin. Každá skupina prodiskutuje kritéria, která by byla smysluplná a spravedlivá, pokud by si chtěli zvolit někoho s jistými privilegii. Během této aktivity by měli žáci zvážit, jaká kritéria existují ve společnosti, aby byla spravedlivá vůči všem lidem. Každá skupina napíše pět nových kritérií do sešitu.

Jakmile skončí, sednou si do kruhu a každá skupina odprezentuje a zdůvodní svá kritéria. Pokračujte v diskusi pomocí následujících otázek:

- Která kritéria jsou vhodná pro klasifikaci lidí (např. podle jejich hodnot a charakteristik, jako je upřímnost, solidarita apod.)? Žáci se snaží každé kritérium zhodnotit a opodstatnit.
- Kdo stanovuje normy a pravidla, podle kterých jsou lidé rozdělováni? Proč existují hodnotové soudy?
- Jsou kritéria pro rozlišování mezi dobrými a špatnými lidmi nezbytná a jsou vůbec odůvodněná? Skutečně potřebujeme vyvolené jedince ve třídě (ve společnosti), kteří mají více privilegií a práv než ostatní lidé?
- Mají lidé neohledně na schopnosti a fyzické charakteristiky stejná práva? Kdo má více práv a kdo méně? Proč?

Na tabuli umístěte ilustraci ukazující nerovné počáteční příležitosti („hrací plocha“) (**Příloha 11**) a pokračujte v diskusi o privilegiích a nerovných příležitostech různých sociálních skupin. Následně žáci přemýšlí o tom, co by mohli sami udělat pro podporu rovných příležitostí všech žáků ve škole (v oblasti sociálního styku, společného učení, sportovních aktivit apod.).

Další návrhy:

- Kritéria výběru lze přizpůsobit věku dětí a kulturní situaci ve třídě. Pokud považujete za nezbytné ve třídě prodiskutovat další konkrétní téma, můžete jej zmínit v kontextu těchto kritérií. Doporučujeme to však pouze v případě, pokud znáte svoji třídu dobře a pokud vám důvěřují.
- Pokud si všimnete, že se žáci srovnávají na základě oblečení nebo značky mobilního telefonu, můžete provést výběr i na základě tohoto kritéria. Postupujte ale opatrně, neboť je velmi důležité, aby žáci sami přišli na to, že rozdělení na základě majetku je neopodstatněné a nespravedlivé.
- Návrh na domácí úkol: Žáci vyplní ilustraci „hrací plocha“ (**Příloha 11**). Nejprve ale proberte jejich názory na každý obrázek.

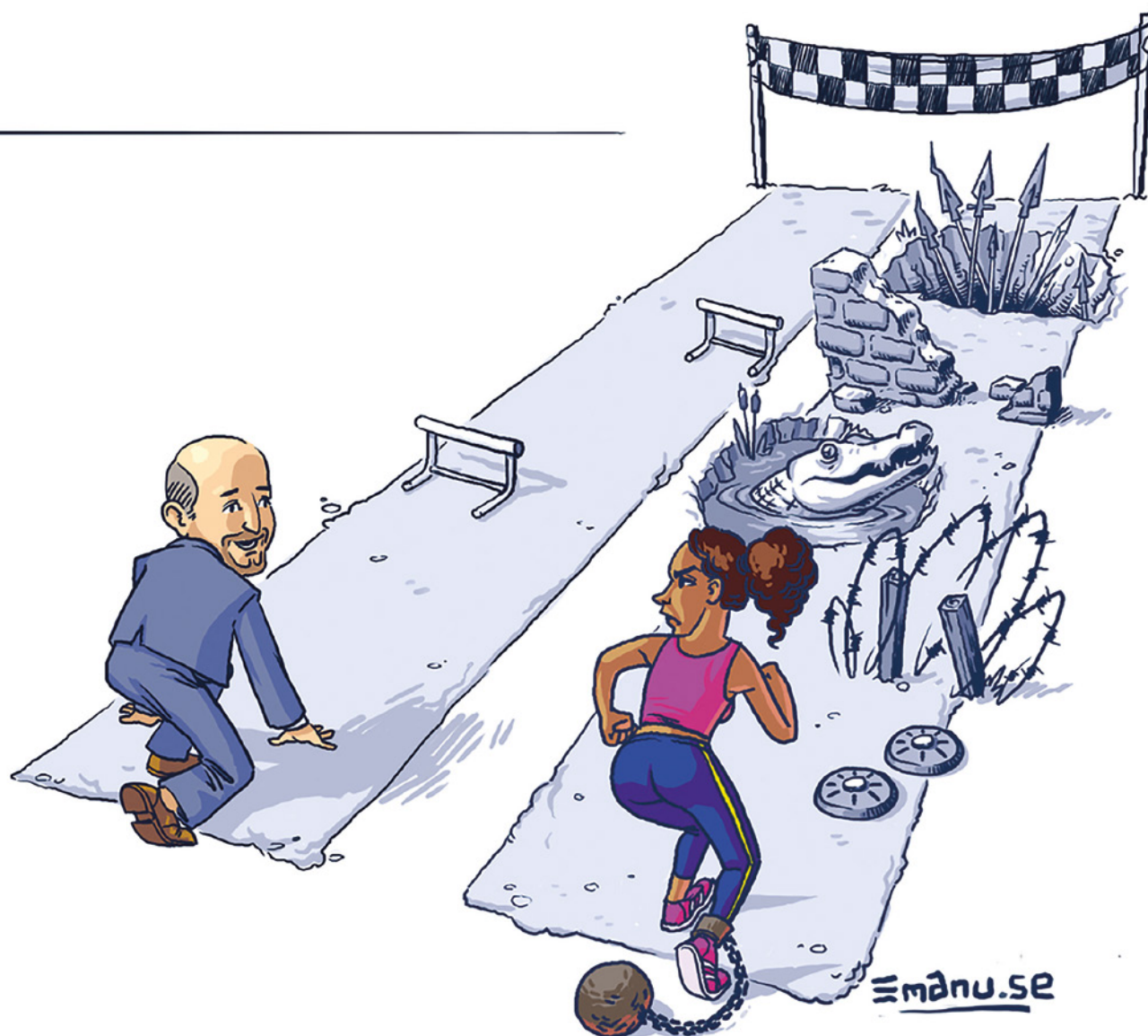
Informační koutek:

Diskriminace znamená nerovné zacházení s člověkem z důvodů národnosti, barvy pleti, etnického původu, pohlaví, zdravotního stavu, postižení, jazyka, náboženství, věku, sexuální orientace, vzdělání, finančního stavu, sociálního postavení či dalších osobních záležitostí.

Diskriminace na základě barvy pleti: Nelson Mandela se v mladém věku stal aktivistou bojujícím za zrušení apartheidu (rasové diskriminace). Mandela se stal prezidentem Jihoafrické republiky a roku 1993 získal Nobelovu cenu míru. Rosa Parks byla zatčena 1. prosince 1955 za to, že odmítla přenechat sedadlo v autobuse pasažéru bílé pleti. Její čin vedl k bojkotu autobusové dopravy v Montgomery, který trval 381 dnů, dokud nebyly nespravedlivé zákony způsobující segregaci v autobusové dopravě změněny.

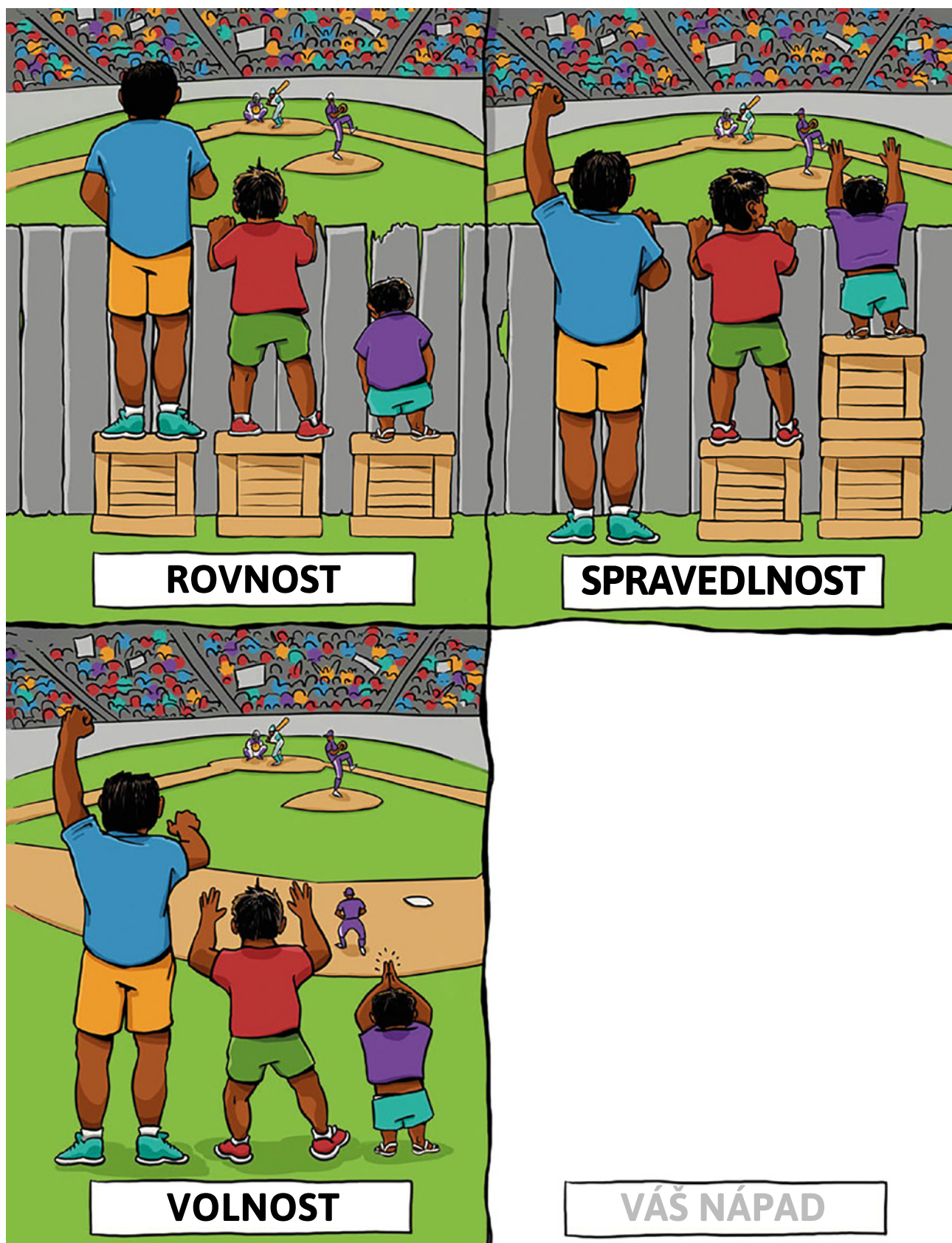
Diskriminace na základě pohlaví: Ženy v globále vykonávají 66 % práce a produkují 50 % potravin, ale vydělávají pouze 10 % příjmů a vlastní pouze 1 % majetku.

Příloha 11: Ilustrace

**"O co jde?
Je to stejná vzdálenost!"**

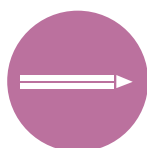
Zdroj: Emanu. Rovné překážky. K dispozici na: <https://www.emanu.se>

Zdroj: Cultural Organizing. Playing field. <https://culturalorganizing.org/the-problem-with-that-equity-vs-equality-graphic>.

12

Co je to gender?

MARKÉTA RYŠAVÁ
(ČR)

VĚKOVÁ SKUPINA:
12–15

30–120 MINUT

Aktivita představuje téma gender s využitím rozličných metod. Na začátku je využito obrázku k brainstormingu nápadů, téma hodiny žáci uhodnou skrze skládačku a seznámí se s významem slova gender.

Genderová rovnost

Rozmanitost
Rodinné vztahy
Kultura

Cíle

- Žák dokáže popsat a shrnout, co znamená pojem „gender“.

Pomůcky

- příloha 12a - Obrázek k brainstormingu
- příloha 12b - Série kartiček s písmeny
- obálky
- arch papíru (do každé skupinky)
- psací potřeby
- dokument „Manželka za 50 ovcí“

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://arpok.cz/pro-pedagogy/ke-stazeni/>

Popis

1. Upozorníme žáky, že budeme probírat nové téma. Rozdělíme je do menších skupin. Do každé skupiny rozdáme obrázek (viz **příloha 12a**), psací potřeby a arch papíru. Následně žákům položíme otázku: K jakému tématu se tento obrázek vztahuje? Žáci sepiší veškeré nápady a myšlenky na arch papíru. Je žádoucí, aby žáci sepsali všechny své asociace. Na sepsání dostanou 5 minut.

Úvodní brainstorming lze provést rovnou s celou třídou. Je však možné, že se žáci budou stydět, a práce v menších skupinách tak pro ně bude příjemnější.

2. Po uplynutí vymezeného času mluvčí skupinky odprezentuje jejich nápady před celou třídou. Buď můžeme nápady zapisovat na tabuli, nebo připevníme na tabuli arch s již sepsanými myšlenkami (tak, aby je ostatní žáci měli viditelně na očích). Po odprezentování všech skupin společně se žáky shrneme nejčastěji se vyskytující nápady.
3. V další části aktivity rozdáme skupinám žáků obálky s rozstříhanými kartičkami (**příloha 12b**), na kterých jsou písmena obsahující slovo „GENDER“, a vysvětlíme jim, že téma, kterým se tedy dále budeme zabývat, musí poskládat z těchto písmen.
4. Po rozluštění slova „gender“ se zeptáme, zda by někdo dokázal tento pojem vysvětlit. Pokud se to nikomu nepodaří, vysvětlíme žákům základní pojmy.

Reflexe

Otázky na žáky:

- Setkali jste se někdy s pojmem „gender“?
- Co je to genderová nerovnost?
- Co si představíš pod pojmem genderové stereotypy?
- Řekl vám někdo, že něco nedokázete nebo nemáte dělat, protože jste žena/muž? Jak jste se při tom cítili?
- Jaké poznatky si odnášíš z této lekce/hodiny?

Metodické poznámky

Tato aktivita by měla sloužit jako první krok (úvod) k tématu „gender“. A lze na ni navázat dalšími aktivitami s touto tematikou (Genderové stereotypy, Genderové nerovnosti - publikace Globální rozvojové vzdělávání v hodinách OV).

Můžeme žákům zadat za domácí úkol, aby ve svém okolí udělali krátkou anketu, co si lidé představí pod pojmem „gender“. Odpovědi si poznačí a v následující hodině/lekcí odprezentují.

Pokud by učitel měl více času na úvod do genderu, nabízí se zhlédnutí dvou dokumentárních filmů:

1. „Manželka za 50 ovcí“ (53 min. - <https://promitejity.cz/detail-filmu/6-manzelka-za-50-ovci>).
Po zhlédnutí tohoto dokumentu je nutné počítat s časem pro následnou diskuzi.

Zde se nabízejí otázky typu:

- Proč těm ženám nikdo nepomůže?
  - Proč si to nechají líbit?
  - Jak to, že u nás je to jinak?
2. Dokument BBC z roku 2006 „Tajemství pohlaví – rozdíly v myšlení“. (<https://www.youtube.com/watch?v=Nzm5piisiKw>)
Pokud ovšem takto úvod rozšíříme, je nutné počítat s navýšením časové dotace minimálně na 4 × 45 minut.

TEORIE K DANÉ AKTIVITĚ

Základní pojmy genderové problematiky (https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy)

Gender: někdy je také nazýván sociálním pohlavím. Na rozdíl od pojmu pohlaví, který je chápán výhradně v biologickém smyslu, označuje pojem gender kulturní charakteristiky a modely přiřazované mužskému nebo ženskému biologickému pohlaví a odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži. Tyto role se mění s časem a významně se liší podle kultury národa a dané historické etapy vývoje společnosti. Nejsou tedy přirozeným, daným rozdílem mezi muži a ženami, ale dočasným vývojovým stupněm sociálních vztahů.

Pohlaví: biologicky podmíněné rozdíly mezi ženami a muži, které jsou univerzální. Jsou to biologické vlastnosti, které odlišují lidské bytosti jako ženy a muže, zejména odlišnosti týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic.

Genderové stereotypy: zjednodušující a zaujaté předpoklady týkající se vlastností, názorů a rolí žen a mužů ve společnosti, v zaměstnání a rodině. O mužích se například stereotypně předpokládá, že nikdy nepláčou, jsou nepořádní, agresivní a soutěživí. Ženám se naopak paušálně přisuzuje citlivost, empatie, pořádkumilovnost a poddajnost. Zevšeobecňování mužských a ženských vlastností může často vést k diskriminaci těch, kdo svým chováním vybočují z daného stereotypu (například tlak na chlapce a muže, kteří mají zájem o tzv. ženské aktivity či péči o dítě, a naopak).

Zásada rovného zacházení s muži a ženami: „zásadou rovného zacházení“ se rozumí neexistence žádné přímé nebo nepřímé diskriminace na základě pohlaví.

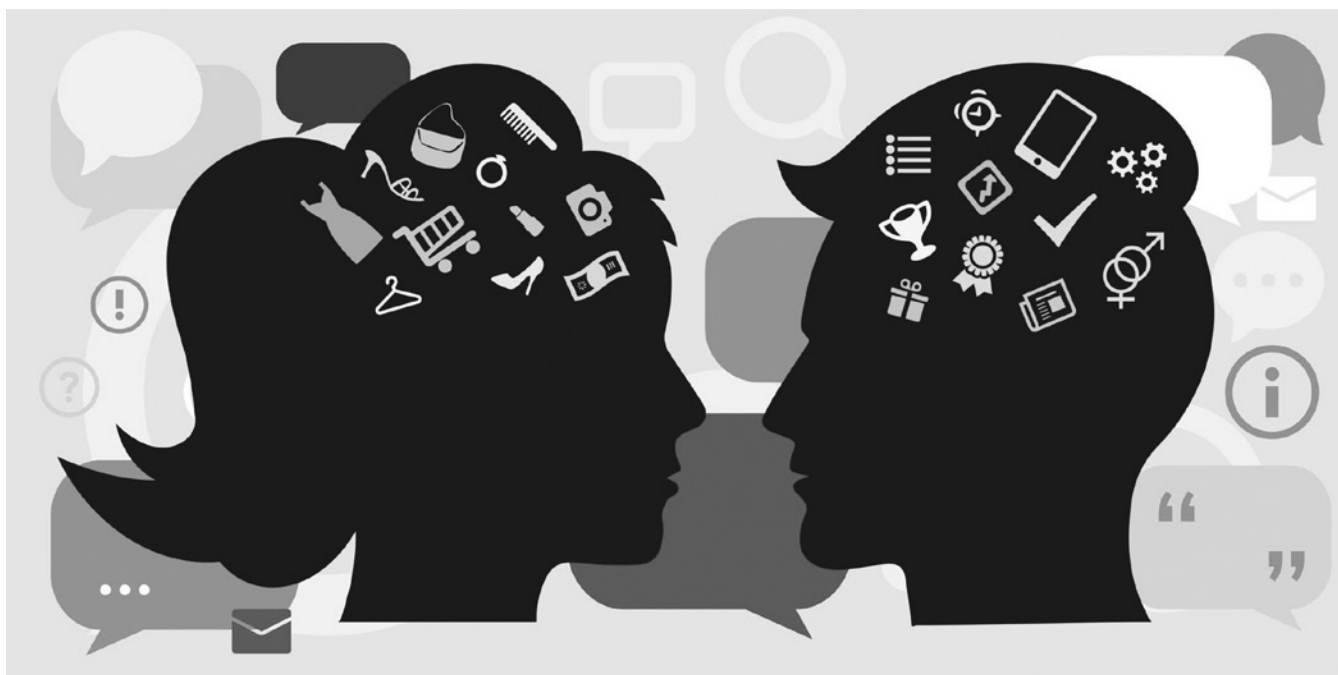
Genderové role: soubor zjevných i skrytých pravidel (většinou nepsaných a neformálních, určených danou společností), který definuje, jaké chování, myšlení, citění, oblečení či forma partnerských vztahů jsou vhodné, případně nevhodné pro příslušníky jednoho nebo druhého pohlaví. Péče o děti, domácnost a závislé členy rodiny je všeobecně považována za ženskou roli, přičemž finanční a materiální zabezpečování rodiny je obecně klasifikováno jako mužská role. Genderové role se vytvářejí a utvrzují zejména v oblasti rodiny, vzdělávacího systému, zaměstnání a celospolečenských norem a hodnot.

Učitel z Česka

Prostřednictvím zajímavých aktivit jsem já i žáci měli možnost vyzkoušet nové metody jak rozvíjet naše kritické myšlení, srovnávání názorů a aktivní přístup. Zvolená témata jsou důležitá jak pro osobní rozvoj, tak při hledání našeho místa ve společnosti.

Příloha 12a – Obrázek k brainstormingu

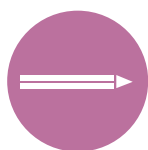

Příloha 12b – Kartičky s písmeny

G	E	N
D	E	R

13

Plasty kolem nás

HANA VACKOVÁ,
MARCELA HEŘMANOVÁ (ČR)

VĚKOVÁ SKUPINA:
11–12

30 MINUT

Žáci procvičují tvoření textu na základě klíčových slov, která se týkají vody a jejího znečištění.

Životní prostředí

Znečištění vody

Cíle

- Žák si procvičuje sloh na určitá (klíčová) slova.
- Žák přemýšlí o znečišťování řek.

Průřezové téma

- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

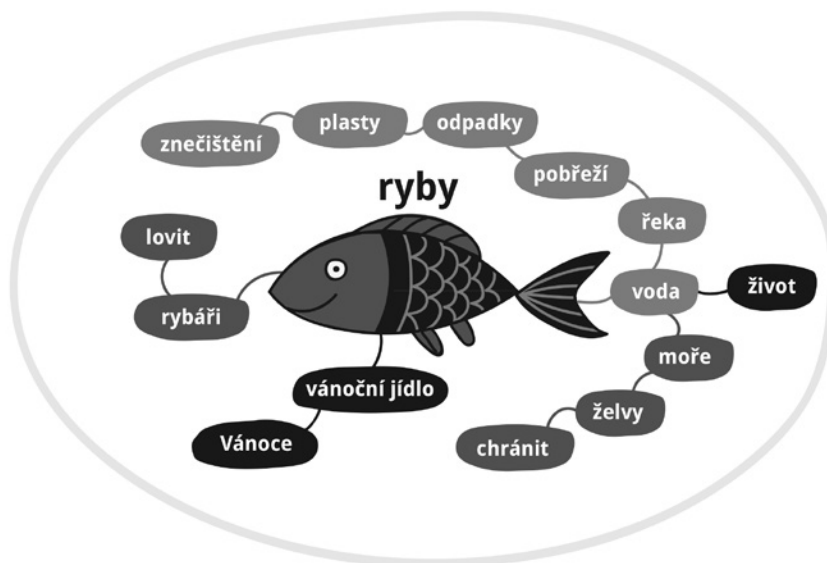
Pomůcky

- Psací potřeby
- Volitelně – program pro tvorbu myšlenkových map/papír

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://arpok.cz/pro-pedagogy/ke-stazeni/>

Popis aktivity

1. Žáci dostanou zadáno 6 slov (**plasty, řeka, ryby, lovit, chránit, pobřeží**). Nejdříve můžeme společně udělat brainstorming, co slova spojuje. Místo osnovy si mohou žáci nakreslit myšlenkovou mapu.

Příklad práce žáků ze ZŠ a MŠ Janovice (ČR).

2. Poté napíšíou příběh (50 až 100 slov, 15 minut), v němž se objeví všechna tato slova.
Možnost použít jiné slohové útvary (článek do novin, úvahu, reportáž, mladší děti např. pohádku, bajku).
3. Jako reflexi společně čteme jednotlivé příběhy (15 minut).

Možné otázky do diskuze:

- Uvědomují si lidé dopady znečišťování vod?
- Co se stane, až v řekách nenalezneme žádnou rybu?
- Proč lidé odhazují odpady do přírody?
- Jak můžeme my sami přispět k minimalizaci znečišťování?
- Týká se to jenom nás?
- Jakými způsoby škodí plasty přírodě, potažmo Zemi?

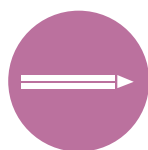
Učitel z Česka

Na této aktivitě se mi líbí, že pracuje s aktuálním tématem a jednoduše vysvětluje, jak pracovat s metodami kritického myšlení.

14

Jste také superhrdinou
či superhrdinkou?

Sociální zodpovědnost je nová maska

ATTILA GALAMBOS
(MAĎARSKO)VĚKOVÁ SKUPINA:
12–15

90 MINUT

Hlavní náplní této lekce je, aby žáci pochopili stěžejní myšlenky Cílů udržitelného rozvoje a aby si uvědomili, že k jejich naplnění přispívá každý z nás. Žáci identifikují a analyzují atributy superhrdinů a superhrdinek z komiksů (např. Batman, Superman, Wonder Woman). Jakmile pochopí vlastnosti a povahu superhrdinů, strukturu komiksů a smysl Cílů udržitelného rozvoje, snaží se přijít na to, jaké „supervlastnosti“ potřebujeme v každodenním životě, abychom zajistili globální udržitelnost. Na závěr žáci ve skupinách vytvoří jednoduchý komiksový příběh, jehož hlavním protagonistou bude superhrdina či superhrdinka.

Cíle
udržitelného
rozvojeGlobalizace
Sociální zodpovědnost
Vedení kampaně

Cíle

- Žáci procvičují čtenářskou gramotnost a kreativitu.
- Žáci přemýšlí o tom, jak mohou sami přispět k naplnění Cílů udržitelného rozvoje se zaměřením na jejich sociální aspekty.

Globální výstupy

- získání praktických znalostí o Cílech udržitelného rozvoje

Mezipředmětové vazby

- zeměpis
- občanská výchova
- dějepis

Pomůcky

- příloha 14a: Jsi také superhrdina? obrázky superhrdinů a superhrdinek (například Batman, Superman, Wonder Woman) vytištěné na listech A4: https://arpok.cz/wp-content/uploads/2021/03/14.-Jste_take_superhrdinou_ci_superhrdinkou.pdf
- příloha 14b – Seznam Cílů udržitelného rozvoje
- komiksové šablony, např. <https://www.printablepaper.net/category/comics>

Původní plán hodiny je k dispozici na:

http://anthropolis.hu/anthropolis/tankonyv/Anthropolis_Magyar_Nyelv_es_Irodalom.pdf

Popis aktivity

Skupinová práce

Vytiskněte obrázky superhrdinů a superhrdinek. Rozstříhnete každý obrázek na čtyři části. Žáci se segmenty stejného obrázku budou náležet do stejné skupiny.

Superhrdinové a superhrdinky: diskuse

Každá skupina obdrží obrázky superhrdinů či superhrdinek a krátké popisy jejich situace (**příloha 14a**), schopností, oblečení a lidí, kterým pomáhají (případně mohou skupiny žáků spojit popisy s obrázky). Nechejte žákům čas, aby se nad obrázky zamysleli. Následně si udělají poznámky týkající se podobností a rozdílů mezi superhrdiny/superhrdinkami.

Zamyšlení

Žáci vytvoří seznam superhrdinů a superhrdinek, které znají. Následně se zamyslí nad dalšími superschopnostmi a vytvoří skupiny superhrdinů. S celou třídou tyto vlastnosti prodiskutujte.

Volba tématu

Rozdejte seznamy s Cíli udržitelného rozvoje (**příloha 14b**) společně s jejich logy a krátkými popisy. Pokud je to nutné, v rychlosti proberte jejich význam nebo připravte úvodní aktivitu o Cílech udržitelného rozvoje. Žáci si následně zvolí jeden Cíl udržitelného rozvoje a v krátkosti jej prodiskutují v souvislosti s vytvořením postavy superhrdiny, který za daný cíl bojuje. Žáci následně prodiskutují možná řešení této otázky.

Vytvoření a představení postavy superhrdiny

Skupiny vytvoří postavu superhrdiny, superhrdinky nebo tým superhrdinů za účelem vyřešení konkrétního úkolu. Je důležité, aby měli schopnosti k dosažení konkrétního cíle. Například v případě cíle *kvalitní vzdělání* musí být superhrdina velmi empatická a přístupná ke vzdělávání různých vrstev společnosti. Bude k tomu potřebovat například pero nebo supermoderní laptop. Žáci nakreslí obrázek superhrdiny či superhrdinky a popíší jeho či její schopnosti stejně jako na dříve použité kartičce. Mohou samozřejmě vytvořit i supertým, ve kterém každý žák nakreslí hrdinu. To vše závisí na dynamice skupiny.

Navíc mohou skupiny vytvořit komiks o superhrdinech a napsat příběh o tom, jak superhrdina vyřeší problém týkající se zvoleného Cíle udržitelného rozvoje. Lze využít komiksově šablony.

Prezentace superhrdinů

Každá skupina odprezentuje superhrdinu, superhrdinku nebo supertým a zároveň popíše Cíl udržitelného rozvoje, na který se zaměřuje.

Shrnutí

Je důležité vyhradit si dostatečný čas pro závěr. Zeptejte se žáků, zda Cíle udržitelného rozvoje, které si zvolili, mohou být dosaženy pouze za pomoci nadpřirozených sil, nebo zda jsme schopni něčeho dosáhnout i my lidé.

Doplňkový úkol

Žáci přemýšlí o tom, jakým superhrdinou či superhrdinkou by chtěli být při snaze o dosažení Cílů udržitelného rozvoje. Žáci vytvoří seznam superschopností, zvolí si jméno, navrhnou pro superpostavu oblek a zvolí si nástroje nezbytné pro superpráci.

Všichni žáci představí Cíle udržitelného rozvoje dle svého výběru a svého superhrdinu či superhrdinku.

Příloha 14a: Jsi taky superhrdina?

Společenská odpovědnost v novém převleku

Batman/Bruce Wayne

Historie: Bruce Wayne je potomkem miliardářů. Jeho rodiče byli zavražděni, když byl mladý, a on se vždycky za jejich smrt obviňoval. Žil osamělý život, trénoval svou fyzickou i psychickou zdatnost a později se rozhodl zasvětit svůj život boji proti zločinu. Nemá rodinu, jen loajálního komorníka jménem Alfred. Občas má také parťáka Robina.

Superschopnosti: Batman nemá žádné superschopnosti, zato je vysoce kvalifikovaný v bojových uměních, je mistrovským detektivem a odborným organizátorem. Od té doby, co je miliardář, má vše, co potřebuje: auta, letadla, zbraně. Jedním ze základních principů, které zastává, je, že nikoho nezabije, ani ty, kteří spáchali velmi závažné trestné činy.

Vzhled/kostým: Batman nosí kostým v kombinaci tmavě šedé a černé barvy s opaskem, v němž má zastrčené všechny druhy zbraní, a přes to dlouhý plášť. Jeho obličej je zakryt maskou, aby ho nikdo nepoznal.

Komu pomáhá: Batman netoleruje násilí a pomáhá zranitelným. Jako Bruce Wayne má několik filantropických nadací, které podporují technologický, průmyslový a vědecký pokrok.

Spider-Man/Peter Parker

Historie: Peter Parker byl nadaný student střední školy se zájmem o fyziku. Jako sirotek ho vychovával jeho strýc s tetou. Ve škole nebyl oblíbený (vnímali ho jako pitomce) a kvůli tomu byl často šikanován. Během experimentu ho kousnul pavouk, který byl předtím vystaven radioaktivnímu záření, což způsobilo, že vlastnosti pavouka byly přeneseny na něj. Zpočátku využíval svých nových schopností pouze k získání peněz, ale nestaral se o zločince. Při jedné příležitosti tak nechal uprchnout lupiče, který později zabil jeho milovaného strýce. Pak si uvědomil, že s velkou mocí přichází také velká zodpovědnost.

Superschopnosti: Spider-Man je flexibilní, obratný a rychlý jako pavouk. Je schopen zvedat předměty mnohonásobně těžší, než je jeho váha, a je extrémně silný. Také má intuici vycítit nebezpečí. Má pouze jednu zbraň: zařízení na zápěstí vystřelující pevnou látku připomínající pavučinu.

Vzhled/kostým: Nosí těsný červeno-modrý oblek. Jeho obličej je zakryt maskou, aby ho nikdo nepoznal.

Komu pomáhá: Spider-Man pomáhá všem. Objevuje se při požárech, nehodách nebo přírodních katastrofách. Svých schopností využívá k pomoci obyčejným lidem na počest svého zesnulého strýce.

Superman/Clark Kent

Historie: Superman pochází z planety Krypton, která explodovala po jeho narození. Jeho rodiče ho poslali na Zemi, kde po vystavení slunečnímu záření získal superschopnosti. Proti němu existuje jen jedna účinná zbraň: kousek z jeho domovské planety, a to mu ubírá sílu.

Superschopnosti: Superman je velmi silný, velmi rychlý, je schopen létat, může promítat paprsky tepla z očí. Jeho pokožka je nezranitelná a je schopen se pohybovat ve vesmíru. Vidí skrz stěny a jeho uši jsou extrémně citlivé. Jiné zbraně nemá. Stručně řečeno je „rychlejší než rychlá kulka, výkonnější než lokomotiva a je schopný skákat z vysokých budov.

Vzhled/kostým: Nosí červený plášť a těsný modrý kostým s velkým znakem S uprostřed.

Komu pomáhá: Vzhledem k tomu, že Superman je schopen cestovat na vzdálené planety, mohou se na jeho pomoc spolehnout nejen pozemšťané. A protože je extrémně silný, je schopen řešit i větší katastrofy a problémy.

Wonder Woman/Diana

Historie: Wonder Woman byla odlita z hlíny amazonskou královnou Hippolytou, protože chtěla mít dítě. Amazonky stvořili bohové pomocí duší žen, které byly zavražděny muži. Hippolyta použila poslední zbývající duši k oživení Diany neboli Wonder Woman.

Superschopnosti: Amazonská princezna umí létat, a pokud jde o její síly, je téměř stejně silná jako Superman a je nebezpečnější bojovnicí než Batman. Má božské zbraně a brnění a pomocí svého kouzelného lasa dokáže z každého dostat pravdu. Je to téměř nepřemožitelná bojovnice a mimochodem krásná žena, která během své dlouhé kariéry poplete hlavu mnoha mužům.

Vzhled/kostým: Wonder Woman nosí brnění, její hlava je chráněna páskou. Jejím nepostradatelným doplňkem je laso pravdy.

Komu pomáhá: Vzhledem k tomu, že Wonder Woman má božský původ, je spojena s mytologickými postavami. Chrání především ženy a děti.

Captain Marvel/Ms. Marvel/Carol Susan Jane Danvers

Historie: Carol Danvers se narodila v Bostonu, má dva mladší bratry. Chtěla se stát pilotkou a po ukončení střední školy nastoupila k americkému letectvu. Kromě toho pracovala pro S.H.I.E.L.D., CIA, NASA, ale také pro ženský časopis jako šéfredaktorka ve vydavatelství Daily Bugle. Carol byla vystavena záření při střetnutí dvou mimozemšťanů. To změnilo její genetickou strukturu, která je původem její mimořádné síly.

Superschopnosti: Ms. Marvel je skoro stejně silná jako Hulk a tím pádem je téměř nezničitelná. Také umí létat a je schopna absorbovat kosmické a jiné druhy energie, které pak dokáže promítat na své nepřátele ve fotonické podobě. Je také vynikající strateg a ještě lepší voják a pilot.

Vzhled/kostým: Ms. Marvel si obvykle oblékne těsnou červeno-modro-žlutou kombinézu se žlutou hvězdou uprostřed.

Komu pomáhá: Díky svým superschopnostem je schopná meziplanetárně cestovat. Zastává se práv žen.

Příloha 14b: Seznam Cílů udržitelného rozvoje

CÍL 1: VYMÝTIT CHUDOBU VE VŠECH JEJÍCH FORMÁCH VŠUDE NA SVĚTĚ

Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě.

Zajistit, aby byl každý člověk chráněn například před nezaměstnaností a měl přístup k sociálním službám, jako je lékařská péče apod. Zajistit potřebné finanční a jiné zdroje pro sociální politiku...

CÍL 2: VYMÝTIT HLAD, DOSÁHNOUT POTRAVINOVÉ BEZPEČNOSTI A ZLEPŠENÍ VÝŽIVY, PROSAZOVAT UDRŽITELNÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Odstranit podvýživu pomocí lepších sociálních programů pro děti, matky a starší osoby. Zvýšit zemědělskou výrobu a příjmy drobných farmářů. Zároveň by se ale mělo chránit životní prostředí a pečovat o biologickou rozmanitost. Předcházet suchu, záplavám a jiným přírodním pohromám. Chránit rozmanitost druhů semen, plodin a hospodářských zvířat.

CÍL 3: ZAJISTIT ZDRAVÝ ŽIVOT A ZVÝŠOVAT JEHO KVALITU PRO VŠECHNY V JAKÉMKOLI VĚKU

Snížit počet matek, které zemřou při porodu. Předcházet úmrtím novorozenců a dětí mladších pěti let. Vymýtit epidemie nemocí, jako jsou například AIDS, žloutenka nebo nemoci přenášené vodou. Šířit zdravotní osvětu, mimo jiné také informace o škodlivosti drog a alkoholu i o otázkách duševního zdraví. Zajistit všem kvalitní lékařskou péči a cenově dostupné léky a vakcíny.

CÍL 4: ZAJISTIT ROVNÝ PŘÍSTUP K INKLUZIVNÍMU A KVALITNÍMU VZDĚLÁNÍ A PODPOROVAT CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PRO VŠECHNY

Zajistit vzdělání všem dětem bez rozdílů. Nabízet více možností technického a odborného vzdělávání mladým lidem i dospělým, aby měli šanci na lepší zaměstnání. Zlepšit prostředí škol tak, aby bylo pro všechny bezpečné a podnětné. Zlepšit vzdělávání učitelů. Podporovat vzdělávání pro udržitelný rozvoj.

CÍL 5: DOSÁHNOUT GENDEROVÉ ROVNOSTI A POSÍLIT POSTAVENÍ VŠECH ŽEN A DÍVEK

Skoncovat se všemi formami násilí na ženách. Odstranit všechny praktiky a tradice, které mohou vést k poškození fyzického a duševního zdraví žen a dívek. Zajistit ženám uznání i ocenění za práci v domácnosti. Umožnit všem ženám a dívkám zapojení do všech oblastí politického, ekonomického a veřejného života. Prosazovat politiky a zákony zajišťující rovnost pohlaví.

CÍL 6: ZAJISTIT VŠEM DOSTUPNOST VODY A SANITAČNÍCH ZAŘÍZENÍ A UDRŽITELNÉ HOSPODAŘENÍ S NÍM

Zajistit všem přístup k nezávadné pitné vodě. Vytvořit systém kanalizace a vhodného nakládání s odpady. Sledovat kvalitu vody a snížit její kontaminaci. Předcházet znečištění vody chemikáliemi a jinými nebezpečnými látkami. Zlepšit způsob využívání vody a zvýšit možnost jejího opakovaného využití.

CÍL 7: ZAJISTIT VŠEM PŘÍSTUP K CENOVĚ DOSTUPNÝM, SPOLEHLIVÝM, UDRŽITELNÝM A MODERNÍM ZDROJŮM ENERGIE

Všem zajistit dostupnost moderních, čistých a bezpečných energií. Do roku 2030 podstatně zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů. Propagovat úsporné návyky k šetření energiemi. Do roku 2030 celosvětově zdvojnásobit energetickou účinnost.

CÍL 8: PODPOROVAT TRVALÝ, INKLUZIVNÍ A UDRŽITELNÝ HOSPODÁŘSKÝ RŮST, PLNOU A PRODUKTIVNÍ ZAMĚSTNANOST A DŮSTOJNOU PRÁCI PRO VŠECHNY

Vytvářet příležitosti k získání bezpečné, tvůrčí a motivující práce. Respektovat a chránit přírodní zdroje při výdělečných činnostech. Nabízet důstojnou práci pro každého: muže i ženy, mladé lidi i lidi s postižením. Snížit počet nezaměstnaných mladých lidí a zlepšit zároveň dostupnost vzdělání. Skoncovat s dětskou prací.

CÍL 9: VYBUDOVAT ODOLNOU INFRASTRUKTURU, PODPOROVAT INKLUZIVNÍ A UDRŽITELNOU INDUSTRIALIZACI A INOVACE

Zajistit dostupnost úvěrů pro malé podniky. Zajistit, aby podniky dodržovaly postupy nezbytné pro udržitelný rozvoj a nepoškozovaly životní prostředí. Zajistit dostatek prostředků na výzkum a vývoj technologií. Do roku 2020 zajistit všem přístup k internetu a novým technologiím.

CÍL 10: SNÍŽIT NEROVNOST UVNITŘ ZEMÍ I MEZI NIMI

Poskytnout lidem žijícím v chudobě pomoc, která jim umožní rychle a soustavně se zapojit do ekonomické činnosti. Zabezpečit, aby zákony ani praxe nediskriminovaly žádnou skupinu, ale naopak braly ohledy na potřeby všech lidí. Zajistit, aby zákony a sociální programy chránily znevýhodněné a ohrožené.

CÍL 11: VYTVOŘIT INKLUZIVNÍ, BEZPEČNÁ, ODOLNÁ A UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE

Zajistit všem dostupnost kvalitního a bezpečného bydlení a základních služeb (pošta, hromadná doprava, městská zeleň atd.). Poskytovat bezpečnou organizovanou dopravu, která šetří životní prostředí a vyhovuje i potřebám dětí, žen a znevýhodněných lidí. Zapojit obyvatele do diskusí o plánování a zlepšování prostředí měst, v nichž žijí. Zajistit kontrolu nakládání s odpadem a kvality ovzduší. Připravit obyvatele na zvládání projevů změny klimatu (časté povodně, extrémní sucho atd.).

CÍL 12: ZAJISTIT UDRŽITELNOU SPOTŘEBU A VÝROBU

Zastavit plýtvání potravinami. Do roku 2020 zajistit plnění závazků z mezinárodních smluv o nakládání se škodlivými chemikáliemi, o ochraně ovzduší, vody a půdy. Do roku 2030 výrazně snížit produkci odpadů. Zabezpečit, aby velké firmy při svém provozu jednaly zodpovědně vůči životnímu prostředí. Poskytovat lidem informace o přírodních procesech a umožnit jim žít v souladu s přírodou.

CÍL 13: PŘIJMOUT BEZODKLADNÁ OPATŘENÍ NA BOJ SE ZMĚNOU KLIMATU A ZVLÁDÁNÍ JEJÍCH DOPADŮ

Zajistit, aby lidé byli dobře připraveni na rizika spojená se změnou klimatu a přírodními katastrofami. Věnovat změně klimatu pozornost v jednotlivých programech vlád a zajistit dostatečné zdroje pro boj s jejími příčinami i následky.

CÍL 14: CHRÁNIT A UDRŽITELNĚ VYUŽÍVAT OCEÁNY, MOŘE A MOŘSKÉ ZDROJE PRO ZAJIŠTĚNÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Snížit do roku 2025 znečištění moří, protože velká část nečistot je důsledkem nezodpovědné lidské činnosti na pevnině. Do roku 2020 dosáhnout účinné regulace rybolovu. Do roku 2020 minimalizovat a řešit dopady okyselování oceánů.

CÍL 15: CHRÁNIT, OBNOVOVAT A PODPOROVAT UDRŽITELNÉ VYUŽÍVÁNÍ SUCHOZEMSKÝCH EKOSYSTÉMŮ, UDRŽITELNĚ HOSPODAŘIT S LESY, POTÍRAT ROZŠÍŘOVÁNÍ POUŠTÍ, ZASTAVIT A NÁSLEDNĚ ZVRÁTIT DEGRADACI PŮDY A ZASTAVIT ÚBYTEK BIODIVERZITY

Dodržovat mezinárodní dohody na ochranu a zachování ekosystémů (například pouští nebo deštných pralesů). Do roku 2020 snížit odlesňování a naopak vysázet další stromy, aby vyrostly nové lesy. Zastavit lov a obchodování s chráněnými druhy a živočichů a podobně regulovat nakládání s chráněnými druhy rostlin.

CÍL 16: PODPOROVAT MÍROVÉ A INKLUZIVNÍ SPOLEČNOSTI PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ, ZAJISTIT VŠEM PŘÍSTUP KE SPRÁVEDLNOSTI A VYTVOŘIT EFEKTIVNÍ, ODPOVĚDNÉ A INKLUZIVNÍ INSTITUCE NA VŠECH ÚROVNÍCH

Skoncovat s násilím ve světě a nepřipustit ztráty na životech, které způsobuje válka. Odstranit zneužívání, vykořisťování, obchodování a další formy mučení a násilí na dětech. Zaručit každému rovný přístup a spravedlivé zacházení. Bojovat proti všem formám zločinu a korupce. Zajistit všem volný přístup k informacím. Posílit instituce, které chrání proti násilí, terorismu a kriminalitě.

CÍL 17: OŽIVIT GLOBÁLNÍ PARTNERSTVÍ PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ A POSÍLIT aPROSTŘEDKY PRO JEHO UPLATŇOVÁNÍ

Závěrečný cíl shrnuje, co bude agenda Cílů udržitelného rozvoje znamenat na světové úrovni a jak by se mělo globální partnerství vyvinout.

Zdroj textu a více informací najdete:

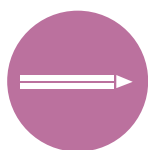
Informační centrum OSN v Praze. Svět, který chceme. Budoucnost pro děti. [online].

Dostupné z: https://www.osn.cz/wp-content/uploads/sdgs_pro_deti_4-1.pdf

15

Byl jednou jeden stereotyp...

Identifikace genderových stereotypů
v tradičních příbězích

CHIARA TEDESCHI
(ITÁLIE)

VĚKOVÁ SKUPINA:
14–15

3–4 HODINY
+ 1 HODINA
DOMÁCI ÚKOL

Cílem aktivity je zaměřit se na strukturu a příběh pohádek. Žáci zjistí informace o charakteristikách pohádky a procvičí si logickou indukci. Plán hodiny je postaven tak, aby stimuloval motivaci a osvojení učebního procesu, přičemž je aplikována metoda převrácené třídy.

Rovnost pohlaví

Cíle

- Žáci si procvičí vytváření dedukcí a generalizací na základě specifických textů.
- Žáci samostatně provedou obsahovou analýzu textů vybraných pohádek.
- Žáci se seznámí s literárním žánrem pohádky a jejími základními znaky.
- Žáci vytvoří nové pohádky na základě genderové rozboru pohádkových textů.

Tematický okruh

- typické rysy pohádky

Potřebujete

- základní znalosti o pohádkách, dějových liniích a postavách

Pomůcky

- dataprojektor nebo tabule
- sešit nebo papíry

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://www.bloginsegnanti.it/download/1843/>

Popis aktivity

Typické rysy pohádky (domácí úkol, 1 hodina)

Žáci si přečtou shrnutí definice pohádky v učebnici a následně vytvoří schéma pohádky s uvedením dějové linie, typů postav, prostředí a vyústění.

Analýza a převrácení tradičních pohádek (1 hodina)

Žáci pracují v malých skupinách a vytvoří novou osnovu na základě té předchozí. Provedou analýzu slavných pohádek, kterými jsou například Červená Karkulka, Šípková Růženka či Sněhurka.

Následně přepíše pohádku tak, že obrátí jednotlivé role: aktivity mužských postav v tradičních pohádkách budou zastávat ženské postavy a naopak.

Diskuse (30 minut)

Jednotlivé skupiny přečtou ostatním své připravené návrhy pohádek. Třída vytvoří schéma, které znázorňuje rozdělení rolí v pohádce na základě pohlaví. Schéma musí uvádět vliv těchto stereotypů na úsudek: proč si například myslíme, že je zvláštní, když princezna zachrání prince polibkem a ne naopak?

Pohádka bez stereotypů (1–2 hodiny)

Studenti ve skupinách vymyslí pohádku, kde ponechají standardy tohoto žánru a zachovají tradiční funkce hlavních postav, ale vyhnou se genderovým stereotypům.

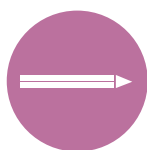
Výsledky skupinové práce je také možné anonymně předložit jiné skupině pro posouzení. Žáci tak budou dávat a zároveň získávat zpětnou vazbu o genderových stereotypech v jednotlivých příbězích. Aktivita je zakončena společným zamyšlením.

16

Rovnost pohlaví „Je to dobré pro všechny“ (Michael Kimmel)

Mluvený projev: praktická výuka

SYLWIA MIĘDZYBRODZKA
(POLSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
16–17

45 MINUT

Cílem lekce je, aby si žáci zopakovali a zapamatovali základní informace o mluveném projevu. Na ukázce projevu o rovnosti mužů a žen zjistí, jaké jsou principy verbální a neverbální komunikace v projevu a zásady pro jeho vytvoření. Rovněž se seznámí s tématem rovnosti pohlaví a budou o něm diskutovat a vyjadřovat své názory.

Rovnost pohlaví

Klíčová otázka:

Koho vidíte, když se na sebe podíváte v zrcadle?

Who can you see when you look at yourself reflected in a mirror?

Cíle

- Žáci si zapamatují způsob přípravy mluveného projevu.
- Žáci uvedou minimálně tři pozitiva vyplývající z rovnosti práv mužů a žen.

Pomůcky

- prezentace v rámci TED Talks o tom, proč je rovnost pohlaví dobrá pro všechny včetně mužů, autorem projevu je Michael Kimmel (16:00), <http://bit.ly/PrzemowienieMichaelKimmel>
- 2 velké listy papíru
- malé listy papíru (přibližně 3 na osobu)
- 6 velkých obálek
- počítač, dataprojektor, přístup k internetu

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<http://bit.ly/PlRownoscPlci>

Popis aktivity

Úvod

1. Ve spolupráci se žáky si osvěžte znalosti o tom, o tom, jak poznáme mluvený projev a jaké jsou jeho základní znaky a principy. Tyto údaje si запиšte do sešitu.

Projev, ačkoli je ve většině případů předem napsaný, je v podstatě verbální vyjádření adresované posluchačům. Zvažte společně se svými žáky, které součásti řeči těla a výrazu přispějí k lepšímu vnímání slov přednášejícího a jejich významu. The speech, though previously taken down in most cases, is, in principle, an utterance addressed to an audience. It is worth considering, together with the pupils, what elements of the body language and appearance lead to an improved reception of the lecturer's words..

Základní aktivity

2. Zeptejte se žáků, koho vidí, když se na sebe podívají v zrcadle. Nechejte jim chvíli na přemýšlení a pak je vyzvěte, aby své názory prezentovali.

„When you wake up in the morning and you look in the mirror, what do you see?“

Následně se s žáky podívejte na projev Michaela Kimmela v rámci konference TED s názvem: Why is gender equality good for everyone, men included? (<http://bit.ly/PrzemowienieMichaelKimmel>). Řekněte jim, aby si při sledování a poslechu přednášejícího všimli toho, jak je jeho projev strukturován. Můžete ve stručnosti popsat princip konferencí TED ([https://en.wikipedia.org/wiki/TED_\(conference\)](https://en.wikipedia.org/wiki/TED_(conference))) a představit přednášejícího (Michael Kimmel, https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Kimmel).

Proberte se žáky, které aspekty kvalitního projevu tento americký vědec využil.

Zaměřte se na také na to, jak se Michael Kimmel vypořádal s otázkou, která jim byla dříve položena: koho vidí, když se podívají na sebe v zrcadle (odpověď je lidskou bytostí), a co si myslí o této odpovědi po zhlédnutí příspěvku.

Tip: v závislosti na jazykové úrovni žáků, s nimi můžeme dopředu probrat obtížná slova, případně jim rozdat vytištěný transcript projevu, kam si žáci mohou dělat poznámky - k neznámým slovům, pokládaným otázkám apod.) Projev můžeme sledovat i po částech a jednotlivé otázky pokládat v průběhu.

3. Společně se žáky napište na velký papír seznam výhod rovných práv žen a mužů, o kterých tento americký vědec mluvil, a doplňte další, které nezmínil, ale vy byste je přesto chtěli doplnit do seznamu. Tento seznam následně umístíte na viditelné místo ve třídě.
4. Zeptejte se žáků na jejich názor na nerovnost pohlaví v různých částech světa. Mají například dívky všude na světě stejný přístup ke vzdělání jako chlapci? Stručně shrňte, jak rovnost mezi ženami a muži vypadá globálně.

On 18 December 1979, the UN General Assembly adopted the international Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (or CEDAW) which came into effect on 3 September 1981. It is also called the international charter for women's rights. However, still today, not all states have signed it. Since 2006, the World Economic Forum has been developing Global Gender Gap reports. This document contains a message for decision-makers saying that the countries that wish to remain competitive will be obliged to make gender equality a key part of their national human capital development.

The situation of women in different parts of the world depends on factors, such as: the level of economic development of the country where they live, social relationships that exist in a given country, cultural traditions or local habits. The origin of a woman is also of some importance: if she comes from a city or from a village, what her and her family's education is. A significant problem is the phenomenon called the feminisation of poverty: women constitute 70% of the population of people living below the poverty threshold. Worldwide, there are 73% of working-age men employed vis-a-vis as low as 48% of women. This is the consequence of the fact that women perform more traditional social roles related to household functioning and take care of the dependants (such as children or the elderly) and thus their capacity to take up paid work is limited. A major issue is climate change: in the regions affected by drought, providing food and water is more time-consuming as women need to cover longer distances to obtain them. On the other hand, women who perform paid work receive remuneration that is 17% lower than men's remuneration. Those women frequently work in the informal sector and thus the labour law regulations do not apply to them.

Zdůrazněte žákům, že rovnost pohlaví je nejen společným právem lidí, ale je rovněž základem udržitelného světa, kde lidé mohou žít v míru a mají vše potřebné ke spokojenému životu. Dosažení rovnosti pohlaví a vylepšení postavení žen a dívek je jedním z Cílů udržitelného rozvoje, jehož naplnění přinese prospěch lidským společnostem a lidstvu jako celku (cíl 5: rovnost pohlaví: <https://www.osn.cz/sdg-5-dosahnout-genderove-rovnosti-a-posilit-postaveni-vsech-zen-a-divek/>). Každý z nás může k dosažení tohoto cíle i jiných cílů přispět.

Shrnutí

5. Po této aktivitě se žáci podělí o své názory a úvahy. Dejte jim menší listy papíru, které jste si dříve připravili. Velké obálky se segmenty vět připevněte na tabuli. Žáci následně tyto věty doplní/dokončí a napíší na papíry, které dostali, a tyto papíry vloží do obálek na tabuli. Ne všechny věty musí být dokončeny.

Níže jsou uvedeny příklady segmentů vět:

- The atmosphere during the class...
- I find the issue raised to be...
- I would change the following during the class:...
- My suggestion is to...
- I appreciate...
- I don't like when...

Další možnosti

Žáci si představí, že byli pozváni k účasti na TED konferenci. Měli by si připravit projev, který se týká podle jejich názoru zásadního globálního tématu. Svůj projev nahrají nebo si ho připraví na veřejnou prezentaci před třídou. Tento projev by neměl být delší než 5 minut a měl by zahrnovat všechny typické součásti takového verbálního sdělení.

Pokud žáky baví nahrávání a úprava videa, můžete jim tuto aktivitu zadat do dvojic jako domácí úkol. Navrhovaná délka vystoupení (5 minut) může být upravena vzhledem k možnostem žáků a školním podmínkám. Upřesněte termín pro tento úkol.

Můžete také ve škole zorganizovat v rámci této aktivity nějakou formu konference. Můžete pustit nahrané projevy nebo nechat žáky prezentovat naživo.

Zdroje:

- TED, [https://en.wikipedia.org/wiki/TED_\(conference\)](https://en.wikipedia.org/wiki/TED_(conference))
- Michael Kimmel, https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Kimmel
- Michael Kimmel, Proč je rovnost pohlaví dobrá pro všechny včetně mužů, <http://bit.ly/PrzemowienieMichaelKimmel>
- Světové ekonomické fórum, Globální rozdíly mezi pohlavími. Zpráva 2017, <http://bit.ly/RaportGenderGap>
- Sociální platforma OSN, cíle udržitelného rozvoje, cíl č. 5: dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

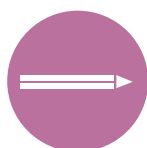
Učitelka z Polska

„Chtěla jsem pro své žáky vytvořit takovou lekci, která by žákům představila výzvy, kterým lidé ve světě čelí, ale zároveň zabránit tomu, aby se žáci po této lekci cítili bezmocní.“

17

Hledání „správného slova“

Zkoumání jazyka a identity

LESLEY BLOOMER
(SKOTSKO)

VĚKOVÁ SKUPINA:
16–18

45–90 MINUT

Prostřednictvím analýzy současné básně žáci uvažují nad tím, jak v současném světě plném různých názorů a perspektiv můžeme pravdivě cokoli nebo kohokoli popsat.

Migrace

Uprchlíci

Cíle

- Žáci zkoumají jazyk, identitu a způsob, jakým vnímáme druhé.
- Žáci diskutují nad významem slov, jimiž popisujeme jiné lidi.
- Žáci provádějí rozbor poezie.

Mezipředmětové vazby

- český jazyk, občanská výchova

Pomůcky

- Text básně Správné slovo od autorky Imtiaz Dharkerové: http://www.imtiazdharker.com/poems_7-the-right-word
- Můžete si poslechnout, jak autorka čte svoji báseň: <https://www.youtube.com/watch?v=ERuGF1Ui5eE>
- Příloha 17: dotazník pro každého studenta.

Původní plán hodiny je k dispozici na:
<https://scotdec.org.uk/download/the-right-word-powerpoint-259kb/#>

Popis aktivity

1. Úkol před čtením

Žáci vyplní základní dotazník (**příloha 17**), který zaznamená jejich názory a postoje v souvislosti s „nálepkováním“ lidí a se způsobem, kterým dělíme lidi do skupin. Můžete popřemýšlet o tom, jakým způsobem používáme výrazy jako „žadatel o azyl“, „pravicový/levicový“, „LGBTQ+“ nebo „starší lidé“. Snažte se žáky přimět, aby byli ve svých odpovědích zcela upřímní a navzájem se neovlivňovali.

Žáci tento dotazník vyplní ještě jednou na konci aktivity, aby zjistili, jak se jejich odpovědi změnily.

2. Úkol graffiti

Žáci budou pracovat ve skupinách po čtyřech. Každá skupina dostane výraz z následujícího seznamu: **syn, terorista, bojovník za svobodu, militantní aktivista, člen guerilly, mučedník, dítě (son, terrorist, freedom fighter, hostile militant, guerilla warrior, martyr and child)**.

Řekněte žákům, aby vytvořili definici daného výrazu. Mohou použít slovník, ale výrazy by měli vysvětlit vlastními slovy. Výraz napíší doprostřed listu A4 a postupně tento list přemění na graffiti tak, že jeden po druhém budou zapisovat, co jim daný výraz asociuje. Žáci by se měli zaměřovat na konotace.

S celou třídou prodiskutujte, jak podobné či jak rozdílné definice a konotace jednotlivých výrazů byly. Následně s žáky přejdeme ke společné četbě básně.

Báseň Správné slovo je o jazyku a identitě. Zejména o tom, jak vnímáme a označujeme lidi a jak se oni sami vnímají a označují. Autorkou je Imtiaz Dharkerová, která vyrůstala na pozadí dvou protikladných kultur Pákistánu a Skotska. K těmto tématům je velmi citlivá, zejména v kontextu událostí po 11. září.

(The Right Word is about language and identity, particularly about how we see and label people and how they might see and label themselves. The author Imtiaz Dharker, growing up within the two contrasting cultures of Pakistan and Scotland, is particularly sensitive to these issues, especially in the post 9/11 environment.)

K četbě básně můžete také využít tento poslech: <https://www.youtube.com/watch?v=ERuGF1Ui5eE>

V této básni jsou dvě skupiny slov, které se v jednotlivých slokách střídají. V první sloce máme teroristu číhajícího (lurking) v přítmí. Žáci vytvoří dva seznamy, do kterých uvedou příklady toho, jak Dharkerová mění slova v průběhu básně. Žáci také popřemýšlí o výrazu přítmí (the shadows). Jak se jeho výraz mění v průběhu básně?

Proberte s žáky význam volby toho „správného slova“. Jaký dopad mohou mít určitá slova, která si pro text zvolíme, a jak to může ovlivnit čtenáře? Napadne vás nějaká situace, kdy došlo k neshodě v tom, jak by měli být lidé popisováni?

3. Reflexe a hodnocení

Zopakujte průzkum postojů a zadejte žákům, aby porovnali své původní odpovědi s novými. Prodiskutujte s žáky všechny změny, ke kterým došlo, a také to, co způsobilo změnu jejich názoru. Pokud se rozhodnete pokračovat ve zjišťování životních příběhů formou rozhovorů, průzkum postojů proveďte až potom.

Další možnosti

Žáci mohou pokračovat ve zjišťování životních příběhů formou rozhovorů, což jim pomůže odhlédnout od lidských nálepek a zjistit skutečné příběhy lidí (například uprchlíka nebo seniora).

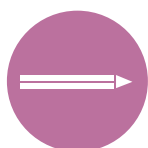
Příloha 17: Dotazník

	Strongly agree	Slightly agree	Slightly disagree	Strongly disagree	Don't care	Don't know enough about it
We should think very carefully about the words we choose to use to describe other people.						
The labels we give people affect our opinion of them.						
The way the media depicts different people/groups of people influences the way we think of them.						
The way the media depicts different people/groups of people has influenced the way I think of them.						
Labels can be used to isolate people.						
Some labels can make people feel afraid of others.						
I think carefully about describing people with general labels.						
Using a label to describe someone can make us forget that they are a person.						

18

Udělejme něco pro amazonský deštný prales!

Tvorba oficiálního dopisu

BÉNÉDICTE FEYS*
(FRANCIE)

VĚKOVÁ SKUPINA:
15–18

50 MINUT

Tato aktivita je zaměřena na zjištění, jaký dopad má klimatická změna a ztráta biodiverzity na původní obyvatele, zejména na dodržování lidských práv (včetně práva na přírodu a biodiverzitu). Ukazuje tak propojenost globálních otázek se životy lidí.

Změna klimatu

Mezikulturní vztahy
a diverzita
Přírodní zdroje
Biodiverzita
Udržitelný rozvoj
Odpovědnost

Cíle

- Žáci napíší dopis dle dané struktury v anglickém jazyce.
- Žáci propojují život kmene Awá s globálními otázkami a svými vlastními životy.
- Žáci zaujmou postoj ke kauze navrácení amazonského pralesu kmene Awá.
- Žáci si vyzkouší jednu formu aktivního občanství, pomocí dopisu činí kroky pro globální pozitivní změnu.
- Žáci procvičí gramatiku: přítomný čas, minulý čas, podmíňovací způsob (první a druhý kondicionál).

Mezipředmětové vazby

- občanská výchova, zeměpis, dějepis

Pomůcky

- Příloha 18: text dívka jménem Akra a její kmen (zdroje: článek BBC Navrácení amazonského pralesa kmene Awá: <https://cutt.ly/BBC-news>, článek z National Geographic Izolovaní nomádi jsou obklopeni v amazonské džungli: <https://cutt.ly/nationalgeo>)

Původní plán hodiny je k dispozici na:

<https://www.lepartenariat.org/wp-content/ploads/2020/02/Brochure-ANGLAIS-GIGS.pdf>

* Bénédicte Feys je učitelkou angličtiny a projektovou manažerkou Académie de Lille ve Francii (DAREIC, oddělení zodpovědné za evropskou politiku otevřenosti).

Popis activity

---

1. Žáci se seznámí s kauzou navrácení amazonského pralesa kmenu Awá (příloha 20).
2. Žáci dostanou zadání dopisu pro šéfa OSN Antonia Guterrese:

You are Akra, a girl from the Awa ethnic group from Latin America. Write a persuasive letter to the United Nations Secretary, Antonio Guterres, to alert him about the living conditions of your people and ask him for some help. Use the information from working sheet.

- Begin your letter with: 'Sir, ...' and finish with : 'Yours sincerely',
- 1st paragraph: Introduce yourself (**name, age, ethnic group, where from...**),
- 2nd paragraph: Speak about your daily life (**use the Present Simple tense**),
- 3rd paragraph: Tell about the Awa people in the past (**use the Past Simple tense**),
- 4th paragraph: What about your future? Write about the threats your people are facing (**make sentences with If clause**),
- 5th paragraph: Ask for some international help to be able to keep your habitat (**give arguments**).

Žáci společně ve skupinách diskutují, jaké hrozby situace v amazonském pralese může přinést a jaké tyto hrozby mohou mít důsledek na jejich život.

Příloha 18: Text dívka jménem Akra a její kmen

YOUR MISSION

The Awa:

An indigenous people of Brazil living in the eastern Amazon rainforest.
Approximately 350 persons (100 of them have no contact with the outside world).

Problem:

deforestation and logging, 30% of the territory destroyed

Name: Akra
Age: 12

In the past:

- more land and forest,
- easy to find food,
- happier

My future?

Daily life:

- fishing turtles and fish for food,
- cooking on a fire,
- no electricity,
- no school

Publikace byla vytvořena v rámci mezinárodního projektu Global Issues-Global Subjects. Projekt byl realizován organizacemi věnujícími se globálnímu vzdělávání a globálnímu občanství v 9 evropských zemích. Během 3 let projektu bylo cílem oslovit a podporovat učitele, kteří mají zájem začleňovat globální témata do školních osnov a své výuky. Publikace a všechny projektové materiály jsou výsledkem spolupráce partnerů, všech zapojených učitelů a podpory Evropské komise. Více vzdělávacích materiálů naleznete na www.bit.ly/GIGSpro.

Partneři projektu: Anthropolis (Maďarsko), ACS – Associazione di Cooperazione e Solidarieta (Itálie), ARPOK (Česká republika), Člověk v ohrožení (Slovensko), Humanitas – Centre for Global learning and Cooperation (Slovinsko), Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej (Polsko), Leeds Development Education Centre (Anglie), Le Partenariat (Francie), Scottish Development Education Centre (Skotsko), Südwind Agentur (Rakousko)

GLOBAL ISSUES
GLOBAL SUBJECTS

CENTER
FOR CITIZENSHIP
EDUCATION

anthro p o l i s

Redakce: Johana Krajčířová (ARPOK, o.p.s.),
Katarzyna Dzięciolowska, Anna Wojtych (Foundation Center for Citizenship Education)

Jazyková korektura: Ivana Farkašová

Grafická úprava: Studio Palec

PALEC.NET

Rzeczy Obrazkowe

Vydal: ARPOK, o.p.s.

U Botanické zahrady 828/4
779 00 Olomouc
www.arpok.cz
www.facebook.com/ARPOK.Olomouc
info@arpok.cz
ARPOK podporuje Cíle udržitelného rozvoje.

ISBN: 978-80-908029-3-3

1. vydání

2021

Přílohy ke stažení naleznete na <https://arpok.cz/pro-pedagogy/ke-stazeni/>

Publikace vznikla v rámci projektu Global Issues – Global Subjects za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury v rámci zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Materiál nereprezentuje oficiální postoje Evropské unie ani dalších donorů, za jeho obsah zodpovídá zhotovitel ARPOK, o.p.s.

Webové stránky uvedené v publikaci byly ověřeny v lednu 2021.

O ARPOKU

ARPOK – VZDĚLÁVÁNÍ, KTERÉ PŘINÁŠÍ JINÝ POHLED NA SVĚT

Jsme vzdělávací organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům s výukou aktuálních témat dneška (např. o odpovědné spotřebě, stereotypech a předsudcích, migraci, chudobě či klimatických změnách) a zároveň o tématech otevřeně mluvíme se žáky a informujeme o nich veřejnost. Podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Aktivita ukazuje propojenost fungování obchodního systému (a našich stravovacích návyků) s globálními problémy, jako jsou klimatická změna nebo desertifikace. U žáků napomáhá rozvíjet kritické myšlení nejen o tématech, jako je globalizace či udržitelnost.

Prostřednictvím zajímavých aktivit jsme já i žáci měli možnost vyzkoušet nové metody, jak rozvíjet naše kritické myšlení, srovnávání názorů a aktivivní přístup. Zvolená témata jsou důležitá jak pro osobní rozvoj, tak při hledání našeho místa ve společnosti.

Chtěla jsem pro své žáky vytvořit takovou lekci, která by žákům představila výzvy, kterým lidé ve světě čelí, ale zároveň zabránila tomu, aby se žáci po této lekci cítili bezmocní.

Hlavní výzvou při přípravě této lekce bylo zachování rovnováhy mezi předmětovým obsahem a globálním tématem. Snažila jsem se připravit hodinu náboženství, která bude zahrnovat globální téma, a ne naopak. Dle mého názoru je v těchto hodinách prostor pro globální vzdělávání.

Na prvním stupni ZŠ je velmi důležité si zapamatovat a procvičovat základní aritmetické úlohy. Tento praktický příklad je k tomuto účelu vhodný, žáci si cvičí výpočty a pracují s jednotkami hmotnosti.

Výstupy z lekce mě příjemně překvapily. Žáci dříve vnímali slovo migrace pouze v negativním smyslu a nepřišlo jim na mysl, že i oni sami mohou být migranty. Nyní dokáží samostatně zhodnotit, z jakých důvodů lidé své domovy opouštějí.